conferința
științifică
internațională

PATRIMONIUL CULTURAL: CERCETARE, VALORIFICARE, PROMOVARE

ediția XIII

27 – 28 MAI 2021

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1
Republica Moldova, Chișinău, MD-2001

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL

MINISTRY OF EDUCATION, CULTURE AND RESEARCH
INSTITUTE OF CULTURAL HERITAGE

CONFERINŢA ȘTIINŢIFICĂ INTERNAŢIONALĂ

INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

PATRIMONIUL CULTURAL: CERCETARE, VALORIFICARE, PROMOVARE
Ediția a XIII-a

CULTURAL HERITAGE: RESEARCH, VALORIZATION, PROMOTION
Edition XIII

PROGRAMUL ȘI REZUMATELE COMUNICĂRILOR
PROGRAM AND ABSTRACTS

Chișinău, 27–28 mai 2021 /
Chisinau, May 27–28, 2021

Ariile tematice ale conferinței
/ Thematic areas of the conference:

Arheologie și cercetări interdisciplinare / Archaeology and Interdisciplinary Research (secțiunea I / section I)

Interferenţe culturale în arta naţională / Cultural Interferences in the National Art (secțiunile II–V / sections II–V)

Etnologie: probleme generale şi abordări interdisciplinare / Ethnology: General Problems and Interdisciplinary Approaches (secțiunile VI–IX / sections VI–IX)

Redactare / Proof-reading:
Iuliu Palihovici (textele în limba română), Ana Gorea (textele în limba engleză), dr. Tatiana Zaicovschi (textele în limba rusă)

Coperta: dr. Vladimir CRAVCENCO

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

«Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare», conferinţă ştiinţifică internaţională (13 ; 2021 ; Chişinău). Conferinţa ştiinţifică internaţională «Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare» = International scientific conference «Cultural heritage: research, valorization, promotion», Ediția a 13-a, 27-28 mai 2021, Chişinău : Programul şi rezumatele comunicărilor / comitetul ştiințific, de organizare: Victor Ghilaş (preşedinte) [et al.]. – Chişinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2021 (Tipogr. «Notograf Prim»). – 138 p.

Antetit.: Min. Educaţiei, Culturii şi Cercet., Inst. Patrimoniului Cultural. – Tit. paral.: lb. rom., engl. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – 110 ex.

ISBN 978-9975-84-140-5.

008+7/9(082)=135.1=111=161.1

P 44

© Institutul Patrimoniului Cultural / © Institute of Cultural Heritage

Parteneri:	**Partners:**
Muzeul Unirii, Complexul Muzeal Naţional „Moldova”, Iaşi, România	Museum of Union of Moldova, National Museum Complex «Moldova», Iasi, Romania
Facultatea de Istorie și Geografie a Universității „Ștefan cel Mare” Suceava	Faculty of History and Geography of the «Ștefan cel Mare» University of Suceava
Institutul Studiul Artelor, Folclor şi Etnologie „M.Rylski”, Ucraina	Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Ukraine
Academia de Muzică, Teatru şi Arte Plastice	Academy of Music, Theatre and Plastic Arts
Universitatea de Stat ”M. V. Lomonosov” din Moscova, Școala superioară (Facultate) de televiziune	Higher School (faculty) of Television of Lomonosov Moscow State University
Muzeul Naţional de Etnografie şi Istorie Naturală	National Museum of Ethnography and Natural History

Comitetul de organizare / Organizing Board
Victor GHILAȘ – președinte, Adrian DOLGHI - vicepreședinte, Ion DUMINICA, Natalia GRĂDINARU, Oleksandr HOLOVKO (Ucraina), Natalia KRIVULEA (Rusia), Vitalie MALCOCI, Victoria MELNIC, Brândusa MUNTEANU (România), Florin PINTESCU (România), Svetlana PROCOP, Violeta TIPA, Tatiana ZAICOVSCHI

Comitetul științific / Scientific Board
Dr. hab. Victor GHILAȘ – președinte, dr. Adrian DOLGHI - vicepreședinte, Yuri BIDNOSHIYA (Ucraina), dr. Liubov BOSA (Ucraina), dr. Ion DUMINICA, dr. Natalia GRĂDINARU, dr. hab. Natalia KRIVULEA (Rusia), dr. Vitalie MALCOCI, dr. Victoria MELNIC, dr. Brândusa MUNTEANU (România), dr. Florin PINTESCU (România), dr. Svetlana PROCOP, m. cor., dr. hab. Mariana ȘLAPAC, dr. Violeta TIPA, dr. Tatiana ZAICOVSCHI

PROGRAMUL CONFERINȚEI / CONFERENCE PROGRAM

Joi, 27 mai 2021 / Thursday, May 27, 2021

9.00 – 12.00

ŞEDINŢA PLENARĂ / PLENARY SESSION

Moderator / Moderator: Dr. hab. Victor GHILAŞ

Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/vfq-fpoz-atn

Cuvânt de deschidere / Opening speech

Dr. hab. Victor GHILAŞ, Președintele comitetului de organizare, director al Institutului Patrimoniului Cultural

Mesaje de salut / Greeting messages

Dr., prof. univ. Victoria MELNIC,
rector al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Dr. hab., prof. univ. Natalia KRIVULEA,
Universitatea de Stat „M. V. Lomonosov" din Moscova,
Școala superioară (Facultate) de televiziune

Comunicări / Communications:

Tematica abordată de pictorii basarabeni între anii 1888–1917
Dr. hab. Tudor STAVILĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Dimitrie Gusti și campaniile monografice din Bucovina (1928, 1938)
Dr. Rodica JUGRIN, Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România

Georgian period of Otar Ioseliani
Dr. prof. univ. Zviad DOLIDZE, Shota Rustaveli Theatre and Film Georgia State University, Tbilisi, Georgia

Hora de Paști: impact de perspectivă pentru tinerii din mediul tradițional
Raisa OSADCI, Institutul Patrimoniului Cultural

12.00 – 12.30 – Pauză / break

12.30 – 17.00

Desfășurarea lucrărilor pe secțiuni /

Scientific proceedings in sections

Vineri, 28 Mai 2021, 09.00 – 12.00 /
Friday, May 28, 2021, 09.00 –12.00

Desfășurarea lucrărilor pe secțiuni /

Scientific proceedings in sections

SECȚIUNEA I / SECTION I
ARHEOLOGIE ȘI CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE / ARCHAEOLOGY AND INTERDISCIPLINARY RESEARCH

Joi, 27 mai 2021, 12.30 – 17.00 /
Thursday, May 27, 2021, 12.30 – 17.00
Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/xjw-vbvg-syf

Moderatori /	Dr. Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU
Moderators:	Sergiu BODEAN

Observații privind sistemul defensiv ale așezării Cucuteni A-Tripolie BI de la Sturzovca
Sergiu BODEAN, muzeograf, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Chișinău
Ion NOROC, profesor de istorie, Colegiul de Industrie Ușoară, Bălți

Considerații despre unele artefacte din corn de cerb specifice bronzului târziu din zona nord-vest pontică
Vasile DIACONU, Complexul Muzeal Național Neamț / Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, România
Adela KOVACS, Muzeul Județean Botoșani, România

Observații privind zidul de piatră al cetății de la Cotnari – Dealul Cătălina (sec. 5–3 î.Hr.)
Dr. Alexandru BERZOVAN, Academia Română, Filiala Iași, Institutul de Arheologie, România

Studiul unor piese metalice hallstattiene din componența depozitului de la Jijia (jud. Botoșani)
Vasile DIACONU, Complexul Muzeal Național Neamț / Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, România
Otilia MIRCEA, Complexul Muzeal Național Neamț / Muzeul de Istorie Roman, România
Alexandru GAFINCU, Complexul Muzeal Național Neamț / Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra Neamț, România
Viorica VASILACHE, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Departamentul Interdisciplinar de Științe, Centrul ARHEOINVEST, Iași, România

Локализация городов, упомянутых Клавдием Птолемеем в среднем течении Днестра
К. н. Андрей ГЕРЦЕН, Институт географии РАН, Москва, Российская Федерация

Fortificațiile medievale de la Costești-Gârlea de pe râul Botna: descoperiri arheologice și ipoteze
Dr. Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU, Universitatea Pedagogică de Stat ,,Ion Creangă"
Dr. Vlad VORNIC, Agenția Națională Arheologică, Chișinău

Cercetări de supraveghere arheologică la obiectivul Colegiul „Gabriel Bethlen" din municipiul Aiud, jud. Alba; campania 2012
Drd. Vasile Paul SCROBOTĂ, Muzeul de Istorie Aiud, jud. Alba, Romania
Drd. Elena GHERMAN, Muzeul Mitropolitan, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Iași, România

SECŢIUNEA II / SECTION II
ARHITECTURĂ / ARCHITECTURE

Joi, 27 mai 2021,12.30 – 17.00 /
Thursday, May 27, 2021, 12.30 – 17.00
Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/vfq-fpoz-atn

Moderatori / Moderators:	Dr. Sergius CIOCANU Dr. Aurelia TRIFAN

Европейские традиции в структуре фортификации Нижней оборонительной линии Молдавского периода Белгородской крепости: барбакан
Др. Светлана БЕЛЯЕВА, Др. Елена ФИАЛКО, Институт археологии НАН Украины, Киев, Украина

Monumentele arhitecturii din Moldova prin prisma proporțiilor
Dr. Tamara NESTEROV, Institutul Patrimoniului Cultural

Cetatea Chilia în lumina a două izvoare de la sfârşitul secolului al XVIII-lea
M. cor., dr. hab. Mariana ȘLAPAC, Institutul Patrimoniului Cultural

Stadial transformation of the medieval complex of defence in Sutkivtsi in Podolia
PhD. Olga PLAMENYTSKA, Professor of the Interior Design Department of the National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Возникновение Одессы и начало развития ее архитектуры в 1794 г.
Др. Александр ВАСИЛЕНКО, к. н. Надежда ПОЛЬЩИКОВА, Одесская государственная академия строительства и архитектуры, Одесса, Украина

Biserica Buna Vestire din Chișinău
Dr. Sergius CIOCANU, Institutul Patrimoniului Cultural

The prominent architect Alexander Iosifovich Bernardazzi (1831-1907) (on the occasion of his 190th anniversary)
Dr. Alla CEASTINA, Institutul Patrimoniului Cultural

Ангус Фаулер – исследователь и защитник архитектурного наследия Европы
Юрий ПИСЬМАК, Одесса, Украина

Arhitectura stalinistă din oraşul Chişinău
Alina OSTAPOV, Universitatea Tehnică a Moldovei

Modernismul socialist – modalitate de diseminare a unei noi ideologii în arhitectura edificiilor pentru spectacol
Dr. Aurelia TRIFAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Семантика декоративно-художественных средств выразительности в народной архитектуре Буджака (Одесская обл., Украина)
Оксана РОМАНОВА, Одесская государственная академия строительства и архитектуры, Одесса, Украина

SECŢIUNEA III / SECTION III
ARTE AUDIOVIZUALE / AUDIOVISUAL ARTS

Joi, 27 mai 2021,12.30 **–** 17.00 /
Thursday, May 27, 2021, 12.30 **–** 17.00
Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/qin-pybk-vhu

Moderatori /	Dr. Dumitru OLĂRESCU
Moderators:	Dr. Violina GALAICU

Surse documentare și repere metodologice în cercetarea creației interpretei Veronica Mihai în orchestra „Folclor”
Dr. Vasile CHIȘELIȚĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Valoarea catehetică a imnografiei bizantine
Dr. Violina GALAICU, Institutul Patrimoniului Cultural

Proiecții ale muzicii etnice naționale în cultura europeană
Dr. hab. Victor GHILAȘ, Institutul Patrimoniului Cultural

Aspecte din istoria fanfarei militare în spațiul cultural al Republicii Moldova
Drd. Oleg CAZACU, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Influenţa şcolilor europene asupra artei pianistice din Basarabia la confluența secolelor XIX–XX
Drd. Vasile GRECU, Institutul Patrimoniului Cultural

Aspecte ale tratării mijloacelor tehnico-expresive și interpretative ale trompetei în creațiile Oleandra de Vladimir Slivinskii și Studiul de concert de Alexandr Sochireanschi
Drd. Dumitru HANGANU, Dr. Svetlana BADRAJAN, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Arta interpretativă la ţambal în spațiul european: perspectivă diacronică
Drd. Valeriu LUȚĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Evoluția orchestrelor de muzică populară în Republica Moldova în perioada postbelică. Mod de organizare și funcționare
Drd. Mihai AMIHALACHIOAIE, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Идейные и образно-содержательные аспекты эпохи романтизма: к проблеме музыкальной семантики Ф. Шопена

Др. Тамара МЕЛЬНИК, докторант Алексей УСАЧЕВ, Академия музыки, театра и изобразительных искусств

Schițe la portret de creație a compozitorului A. Mulear
Drd. Daniela TROCINEL, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Concierto de Aranjuez pentru chitară clasică modernă și orchestră simfonică de Joaquín Rodrigo Vidre: particularități stilistice și de gen
Drd. Mihail AGAFIȚĂ, Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici”, Școala doctorală Științe Umaniste, Universitatea de Stat din Moldova

SECȚIUNEA IV / SECTION IV
ARTE AUDIOVIZUALE / AUDIOVISUAL ARTS

Vineri, 28 Mai 2021, 09.00 – 12.00 /
Friday, May 28, 2021, 09.00 –12.00
Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/qnj-agvh-hkr

Moderatori /	Dr. Violeta TIPA
Moderators:	Dr. hab. Natalia KRIVULEA

Reprezentări identitare în cultura mediatică din anii constrângerilor ideologice
Dr. Alexandru BOHANȚOV, Institutul Patrimoniului Cultural

Cronotopul spectacolelor druțiene: structură și semnificații
Dr. Ana GHILAȘ, Institutul Patrimoniului Cultural

Художественная культура: новые измерения человека (множественность идентификаций во времени, движущемся одновременно во всех направлениях)
Др. Нелли КОРНИЕНКО, академик Национальной академии искусств Украины, Киев, Украина

Dramaturgi basarabeni contemporani față cu Teatrul „Satiricus Ion Luca Caragiale”
Dorina KHALIL-BUTUCIOC, Asociația Internațională a Criticilor de Teatru (IATC / AICT), Germania

Культурная интерференция в спектакле «Ревизор» Национального театра «Сатирикус» им. И. Л. Караджале
Др. Эльфрида КОРОЛЁВА, Институт культурного наследия

”Archival turn” in choreography field
PhD student Anna KRÓLICA, Jagiellonian University, Kraków, Poland

Filmul istorico-biografic: destine și personalități
Dr. Dumitru OLĂRESCU, Institutul Patrimoniului Cultural

Semnificațiile inovatoare ale constantelor identitare în filmul istoric moldovenesc al epocii „dezghețului”
Dr. hab. Ana-Maria PLĂMĂDEALĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Особенности пластической драматургии в анимационных экранизациях Ф. М. Достоевского
Др., профессор Наталья КРИВУЛЯ, МГУ им. М.В. Ломоносова, Москва, Российская Федерация

Aspecte metodologice ale dansului HOSTROPĂȚ ca parte indispensabilă a repertoriului formațiilor de dans din Republica Moldova
Svetlana TALPĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Personalitatea lui Ion Creangă: între document și ficțiune
Dr. Violeta TIPA, Institutul Patrimoniului Cultural

Divan Film Festival sau povestea unui mare festival mic de artă cinematografică și culinară din Balcani
Dr. Marian ȚUȚUI, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”, București, România

SECŢIUNEA V / SECTION V
ARTE VIZUALE / VISUAL ARTS

Vineri, 28 Mai 2021, 09.00 – 12.00 /
Friday, May 28, 2021, 09.00 –12.00
Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/owc-qcod-nue

Moderatori / Moderators:	Dr. Vitalie MALCOCI Dr. Victoria ROCACIUC

Nicolae Macarenco – artist reprezentativ al graficii satirice
Drd. Lucia ADASCALIȚA, Institutul Patrimoniului Cultural

Considerații și fotografii privind starea actuală a patrimoniului construit al Bucovinei de Sud
Dr. Cristian Alexandru BOGHIAN, Institutul „Bucovina” al Academiei Române, Rădăuți, România

Colecţii de ex-libris ale Bibliotecilor Naţionale din România şi Republica Moldova
Dr. Vladimir KRAVCENKO, Institutul Patrimoniului Cultural

Realizări ale limbajului plastic în scenografia plasticianului Constantin Lodzeiski
Dr. Vitalie MALCOCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Construcţii anatomice în realizarea nudului sculptural moldovenesc. Abordări în albia realismului
Dr. Ana MARIAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Valori artistice ale ilustrațiilor din abecedar în creația graficienilor de carte moldoveni (1945–2020)
Dr. Victoria ROCACIUC, Institutul Patrimoniului Cultural

Tapiseria artistică din Republica Moldova. Anii 2011–2020
Dr. Constantin SPÂNU, Institutul Patrimoniului Cultural

Autoportretele lui Alexei Colîbneac ca retrospectivă a creației graficianului
Drd. Dmitri ȘIBAEV, Universitatea de Stat din Moldova

SECŢIUNEA VI / SECTION VI
CONSERVARE, VALORIFICARE ȘI PROMOVARE A PATRIMONIULUI CULTURAL / CONSERVATION, VALORIZATION AND PROMOTION OF THE CULTURAL HERITAGE

Joi, 27 Mai 2021, 12.30 – 17.00 /
Thursday, May 27, 2021, 12.30 – 17.00

Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/gwa-pcyc-yvs

Moderatori /	Dr. Ion DUMINICA
Moderators:	Dr. Valentin ARAPU

Rolul antropologului într-o cercetare interdisciplinară
Dina BARCARI, Universitatea de Stat din Moldova

Cercetarea patrimoniului construit din Bucovina de Sud (România) și contribuţia la dezvoltarea durabilă a comunităților rurale
Dr. Carol Alexandru MOHR, Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România
Dr. Carmen CHAȘOVSCHI, Universitatea „Ștefan cel Mare", Suceava, România

O tendință contemporană în restaurarea cărților vechi: minima intervenție
Dr. Elena ARDELEAN, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iași, România

Conservarea și restaurarea unor icoane din colecția de obiecte bisericești a Mănăstirii Agapia, județul Neamț, România
Dr. Mina MOSNEAGU, Universitatea „Al. I. Cuza", Iași, România

Particularităţile artistice ale mobilierului ţărănesc basarabean sfârşitul sec. al XIX-lea – mijlocul sec. XX
Elena MADAN, Universitatea Tehnică a Moldovei

Primul Mare Congres al Romilor din România interbelică – una din primele manifestări civice evocative ale Mișcării Internaționale a Romilor
Dr. Ion DUMINICA, Institutul Patrimoniului Cultural

Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european
Dr. hab. Serghei SPRINCEAN, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Drd. Tudorița-Sanda SOHOȚCHI, Școala Doctorală Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova

Considerații privind contribuția Bibliotecii „Hristo Botev" la dezvoltarea culturii bulgare
Angela OLĂRESCU, Biblioteca „Hristo Botev" din Chișinău

Этнокультурное наследие украинцев на страницах журнала «Нова хата» (1925–1939)
Др. Оксана ДРОГОБИЦЬКА, Прикарпатский национальный университет имени Васыля Стефаника, Ивано-Франковск, Украина

Meșteșugurile tradiționale din Regiunea Sud a Republicii Moldova: valorificare turistică pentru păstrarea tradițiilor
Dr. Marina MIRON, Dr. Viorel MIRON, Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova

Знания о цыганских / ромских общинах в Болгарии, представленные с помощью визуальной антропологии
Др. Евгения ИВАНОВА, Др. Велчо КРЫСТЕВ, Региональный исторический музей, Стара Загора, Болгария

Modalități de conservare a identității etnoculturale a populației urbane ruse din Basarabia interbelică
Olga GARUSOVA, Institutul Patrimoniului Cultural

Историко-культурное наследие как фактор сохранения исторической памяти народа и формирование идентичности
Др. Наталия ГАВРИЛЮК, Институт истории и права Калужского государственного университета им. К. Э. Циолковского, Калуга, Российская Федерация

Кондитерские традиции Северного Причерноморья как следствие культурной интерференции
Др. Ольга КОЦЮБАНСКАЯ, Национальный университет пищевых технологий, Киев, Украина

SECŢIUNEA VII / SECTION VII
TRADIȚII ȘI OBICEIURI: ISTORIE ȘI CONTEMPORANEITATE/ TRADITIONS AND CUSTOMS: ANCIENT TIMES AND MODERNITY

Joi, 27 Mai 2021, 13.00 – 17.00 /
Thursday, May 27, 2021, 13.00 – 17.00

Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/zvc-gpmn-czx

Moderatori / Moderators:	Dr. Tatiana ZAICOVSCHI Raisa OSADCI

Motivul frumuseții feminine în folclorul bulgar și moldovenesc
Dr. Liubomira JACOTĂ, Liceul Teoretic „Vasil Levski”, Chișinău

Timpuri și caracterul stilistic în interior, exterior al locuințelor tradiționale românești-moldovenești
Dr. Angela MUNTEANU, Universitatea Tehnică a Moldovei

Valorile, obiceiurile, tradițiile și moravurile de familie ale populației ruse din Basarabia interbelică în romanul lui Gheorghe Bezviconi «Последний лишний человек»
Irina IJBOLDINA, Institutul Patrimoniului Cultural

Vedenia înfricoșată a unui pelerin român din Pustia Iordanului
Alexandru MAGOLA, Institutul Patrimoniului Cultural

Отношение гагаузов к семейным реликвиям в контексте традиции православного паломничества
Др. хаб. Елизавета КВИЛИНКОВА, Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы Национальной академии наук Беларуси, Минск, Беларусь

Ritualuri de construcție ale găgăuzilor din satul Cioc-Maidan (Republica Moldova)
Dr. Evdochia SOROCEANU, Institutul Patrimoniului Cultural

Ritualurile și interdicțiile din perioada prenatală la lipovenii din Republica Moldova
Dr. Tatiana ZAICOVSCHI, Institutul Patrimoniului Cultural

Două colinde din zona codrilor
Gheorghe NICOLAESCU, Școala de Arte, Ialoveni

„Urzeala leacurilor”. Practici medicale tradiţionale în Bucovina secolului al XIX-lea
Dr. Harieta MARECI SABOL, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, România

Oul în obiceiurile tradiționale de vindecare
Dr. Natalia GRĂDINARU, Institutul Patrimoniului Cultural

Obiceiuri românești ce țin de moartea sinucigașilor
Carolina COTOMAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Spring rituals of Ukrainians in the Republic of Moldova: general characteristics
PhD. Ecaterina COJUHARI, Institute of Cultural Heritage

Reflection of the image of the holiday “Seeing off the Russian winter” in the media of the Republic of Moldova
Serghei SÎCIOV, Institute of Cultural Heritage

Meșteșugul tradițional al prelucrării pieilor în spațiul românesc: retrospectivă
Ina ISAC, Institutul Patrimoniului Cultural

SECŢIUNEA VIII / SECTION VIII
PATRIMONIUL ISTORIC ȘI ETNOCULTURAL / HISTORICAL AND ETHNOCULTURAL HERITAGE

Vineri, 28 Mai 2021, 09.00 – 12.00 /
Friday, May 28, 2021, 09.00 – 12.00
Accesați linkul / Access the link:
https://meet.google.com/unr-bsck-rbn

Moderatori / Moderators:	Dr. Svetlana PROCOP Dr. Victor DAMIAN

Coliva, colacul și vinul. Ospățul de pomenire și pomenile în Țara Moldovei în sec. al XV-lea – începutul sec. al XIX-lea
Dr. Alina FELEA, Institutul de Istorie

De la „ciuma neagră” la „ciuma roșie”: semnificații, simboluri și impact (interconexiuni istorice, literare, medicale, imagologice și etnoculturale)
Dr. Valentin ARAPU, Institutul Patrimoniului Cultural

Evreii din Basarabia în perioada Imperiului Rus în publicațiile colaboratorilor secției de istorie și cultură a evreilor din Moldova/ Grupul „Etnologia evreilor"
Dr. Victor DAMIAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Manualele și experiența școlară din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea
Dr. Diana EȚCO, Institutul de Istorie

Cultul țarului și promovarea acestuia de către instituțiile de cult orthodox
Dr. hab. Ion GUMENÂI, Institutul de Istorie

Alexandru Hurmuzachi și „psihologia popoarelor"
Dr. Marian OLARU, Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România

Ivan Domusci – un funcționar de origine bulgară în Basarabia țaristă și interbelică
Dr. Ivan DUMINICA, Institutul Patrimoniului Cultural

Cultură tradițională românească din Basarabia și Bucovina în perioada interbelică (din răspunsurile corespondenților la Chestionarele Ion Mușlea)
Drd. Elena PASCANIUC, Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România

Opiniile etnopolitice ale lui Grigory Starîi (Borisov)
Dr. Oleg GALUȘCENCO, Institutul Patrimoniului Cultural

Dinamica numărului de orfelinate și de copii instituționalizați în R(A)SS Moldovenească (1924–1961)
Dr. Adrian DOLGHI, Institutul Patrimoniului Cultural

Moștenirea culturală în programele Facultăților de Istorie din RSS Moldovenească
Dr. Valentina URSU, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău

Participarea romilor la construirea unei societăți socialiste (pe baza materialelor din presa republicană)
Dr. Svetlana PROCOP, Institutul Patrimoniului Cultural

Image of Chisinau in touristic albums and guides
Dr. Nina IVANOVA, Institute of Cultural Heritage

SECŢIUNEA IX / SECTION IX
PROCESE ETNICE, ETNOSOCIALE ŞI ETNODEMOGRAFICE: ISTORIE, PREZENT, PERSPECTIVĂ/ ETHNIC, ETHNOSOCIAL, AND ETHNODEMOGRAPHIC PROCESSES: HISTORY, MODERN TIMES, AND FUTURE

Vineri, 28 Mai 2021, 09.00 – 12.00 /
Friday, May 28, 2021, 09.00 –12.00
Accesaţi linkul / Access the link:
https://meet.google.com/zng-orfm-ndk

Moderatori / Moderators:	Dr. Lidia PRISAC Dr. Diana NICOGLO

Reflectarea perioadei „balcanice" din istoria poporului găgăuz în literatura artistică (bazată pe operele scriitorilor de origine găgăuză)
Dr. Diana NICOGLO, Institutul Patrimoniului Cultural

Религиозные диссиденты в «пространстве свободы»: сектанты в Бессарабской губернии первых десятилетий XIX в.
Др. Татьяна ХИЖАЯ, Владимирский государственный университет им. А. Г. и Н. Г. Столетовых, Владимир, Российская Федерация

Федор Ковалев: Спасо-Евфимиевский монастырь и судьба тираспольского старообрядца
Др. Максим ХИЖИЙ, Владимирский государственный университет им. А. Г. и Н. Г. Столетовых, Владимир, Российская Федерация

Интерпретативная этнологическая модель «Декалог и гармонизирующие герменевтические максимы долженствования: аспект воспитания» на примере мемуарной прозы уроженки Кишинева
Др. хаб. Жозефина КУШНИР, Институт культурного наследия

Бессарабский стиль в еврейской литературе
Др. Моисей ЛЕМСТЕР, Союз писателей и журналистов Израиля, пишущих на идиш, Израиль

Элементы игровой культуры гагаузов в мемуарной и художественной литературе
Др. Виталий СЫРФ, Институт культурного наследия

Жилище в новеллистических сказках и анекдотах болгар Молдовы (этнокультурные особенности)
Др. Надежда КАРА, Институт культурного наследия

О степени адаптивности белорусов в молдавское социокультурное пространство
Др. хаб. Василий САКОВИЧ, Академия управления при Президенте Республики Беларусь, Минск, Беларусь

Abordarea migrației feminine a forței de muncă în paraliteratură
Dr. Lidia PRISAC, Institutul Patrimoniului Cultural

Миграционные установки студенческой молодежи АТО Гагаузии
Др. Лариса ХОРОЗОВА, Комратский государственный университет, Республика Молдова

Intercultural relations and problems of perception of their ethnic group among young people in a society in transition
PhD. Irina CAUNENCO, Institute of Cultural Heritage

Cu privire la problema studierii valorilor morale ale grupului de etnie romă
Dr. Natalia CAUNOVA, Institutul Patrimoniului Cultural

Graphic presentation of dialectal-ethnographic texts of Western Polissia
Yuri BIDNOSHIYA, Institute of Art History, Folklore and Ethnology named after M. F. Rylsky of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kiyv, Ukraine

Bulaestian [почестне] and its analogies in some Ukrainian dialects
Aleksey ROMANCHUK, Institute of Cultural Heritage

The number and territorial settlement of Ukrainians in Moldova at the beginning of the XXI century
PhD Victor COJUHARI, Institute of Cultural Heritage

Многоликое восточнополесское село, или Хозяйственный профиль сельских территорий в фокусе изменений XXI в.
Др. Наталия ЛИТВИНЧУК, Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М. Ф. Рыльского Национальной академии наук Украины, Киев, Украина.

Notă:

Comunicările prezentate de către cercetătorii Institutului Patrimoniului Cultural în secțiunile II–V sunt elaborate în cadrul Programului de Stat:

20.80009.1606.12 – *Dimensiunea identitară a artelor din Republica Moldova ca factor activ al dezvoltării durabile a societății în contextul dialogului intercultural european.*

Comunicările prezentate de către cercetătorii Institutului Patrimoniului Cultural în secțiunile VI–IX sunt elaborate în cadrul Programului de Stat:

20.80009.1606.02 - *Evoluția tradițiilor și proceselor etnice în Republica Moldova: suport teoretic și aplicativ în promovarea valorilor etnoculturale și coeziunii sociale.*

REZUMATELE COMUNICĂRILOR / ABSTRACTS OF COMMUNICATIONS

ARHEOLOGIE ȘI CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE / ARCHAEOLOGY AND INTERDISCIPLINARY RESEARCH

Fortificațiile medievale de la Costești-*Gârlea* de pe râul Botna: descoperiri arheologice și ipoteze

doi.org/10.5281/zenodo.4785272

Dr. Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU,
Universitatea Pedagogică de Stat ,,Ion Creangă" din Chișinău
Dr. Vlad VORNIC, Agenția Națională Arheologică

În literatura de specialitate referitoare la construcțiile defensive medievale din spațiul est-carpatic, întâlnim informații despre două fortificații identificate în perimetrul sitului arheologic de la Costești-*Gârlea* (raionul Ialoveni), la periferiile nordică şi estică a așezării urbane din valea Botnei. Studierea acestor complexe întărite, alături de fortificațiile de la Orheiul Vechi și Cetatea Albă, ne-a furnizat date, deși încă destul de sumare, pentru reconstituirea unor aspecte ale evoluției sistemului defensiv din spațiul carpato-nistrean în secolul al XIV-lea.

În comunicarea de față ne propunem să readucem în discuție rezultatele cercetărilor arheologice referitoare la fortificațiile acestui important centru urban din secolul al XIV-lea, situat la granițele apusene ale Hoardei de Aur în perioada de constituire și consolidare a statului medieval moldovenesc.

Primele informații despre fortificația de pământ de la Costești au fost consemnate în anul 1924 de către Ștefan Ciobanu. În perioada postbelică, în perimetrul acestei cetăți au efectuat cercetări arheologii G.D. Smirnov (1946), G.B. Fedorov (1950), Ė.A. Rikman (1954), L.L. Polevoi (1957) ș.a. Descoperirea complexelor fortificate, alături de alte numeroase construcții cu caracter civil și religios, precum și identificarea unor emisiuni monetare proprii și artefacte de import la Costești, reprezintă mărturii indubitabile ale importanței acestui centru urban, care a existat în aceeași perioadă cu alte două centre urbane ale Hoardei de Aur de la granițele sale apusene, *Orașul Nou* din valea Răutului și Moncastro de la limanul Nistrului. Cronologia fortificației trapezoidale de pământ de la Costești și a „fortificației" rectangulare din piatră, faptul dacă au funcționat sincron cele două complexe defensive și poziția lor față de alte așezări existente în zonă, de căile comerciale în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, înainte și după ruinarea orașului, vor putea fi lămurite prin cercetările viitoare.

Observații privind zidul de piatră al cetății de la Cotnari – *Dealul Cătălina* (sec. 5–3 î.Hr.)

doi.org/10.5281/zenodo.4785319

Dr. Alexandru BERZOVAN,
Academia Română, Filiala Iași, Institutul de Arheologie

La începutul celei de-a doua epoci a fierului (sec. 5–3 î.Hr.), în spațiul de la răsărit de Carpați au fost ridicate un număr impresionant de fortificații, martore ale unor eforturi constructive de amploare. Unul dintre cele mai reprezentative și mai bine cunoscute obiective este cetatea de la Cotnari – *Dealul Cătălina* (jud. Iași). Cele două incinte ale cetății închid o suprafață totală estimată de peste 70 de hectare, reprezentând punctul central al unui adevărat microsistem defensiv situat la contactul dintre masivul Dealul Mare și Câmpia Colinară a Moldovei. Cetatea a fost săpată de către arheologul Adrian C. Florescu, dar din varii motive, rezultatele acestor investigații nu au fost publicate și valorificate științific. Prin prezenta comunicare ne-am propus să aducem în discuție o serie de observații privind zidul din piatră din cadrul Incintei A, făcute pe baza documentației arheologice rămase în arhivele Institutului de Arheologie din Iași.

Astfel, în cazul incintei A avem de-a face cu două etape distincte de construcție: o primă etapă marcată de edificarea unui zid din piatră cu doi paramenți, susținut de stâlpi și babe de lemn, urmat de o a doua etapă în care zidul este demantelat iar deasupra sa este edificat valul masiv de pământ pe care îl vedem și astăzi. Din punct de vedere tehnic, zidul descris și documentat de către A. C. Florescu își găsește foarte bune analogii în cadrul cetăților hallstattiene târzii și Latene timpurii din spațiul Europei Centrale – așa zisul *Pfostenschlitzmauer*. Așadar, în cazul zidului de piatră de la Cotnari nu putem vorbi de influențe grecești – așa cum s-a vehiculat uneori – nici de un „sistem original de construcție”, ci de o tehnică bine cunoscută la nivelul primei și celei de-a doua epoci a fierului în spațiul Europei temperate.

Observații privind sistemul defensiv ale așezării Cucuteni A-Tripolie BI de la Sturzovca

doi.org/10.5281/zenodo.4785340

Sergiu BODEAN,
Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală
Ion NOROC,
Colegiul de Industrie Ușoară, Bălți

Așezarea eneolitică de la Sturzovca (satul Sturzovca, raionul Glodeni) este situată pe un promontoriu de la marginea de SSV a localității. Înclinat de la SE spre NV, promontoriul este flancat de văi și cursuri de apă prin ele. Situl a fost descoperit în anul 1969 și în baza materialului de suprafață a fost atribuit fazei Cucuteni A-etapei Tripolie BI. Inițial, prin analiza fotografiei aeriene a zonei, unii autori au admis prezența aici a unui șanț circular săpat în prima perioadă de existență a așezării. Prin examinarea ulterioară de către noi a imaginilor satelitare am constatat că existența unui șanț circular a fost dedusă de pe o fotografie aeriană în care se putea descifra doar capătul de NV a sistemului defensiv care într-adevăr are formă semicirculară. Beneficiind și de alte imagini ortofoto și satelitare realizate ulterior am putut observa că de fapt nu poate fi vorba despre un șanț circular care ar înconjura așezarea, ci despre un sistem defensiv compus dintr-un șanț/șanțuri (?) și valuri (?) care flanca întreg perimetrul sitului eneolitic. Sistemul defensiv are în plan forma unui triunghi ușor asimetric cu colțurile rotunjite. Suprafața așezării este de aproximativ 18 ha. Materialele colectate în urma cercetărilor de suprafață constau din fragmente de vase pictate tricrom, vase cu decor incizat și canelat, vase de dimensiuni mari din pastă grosieră, fragmente de recipiente sau cutii din lut amestecat cu pleavă, un picior de statuetă antropomorfă cu decor incizat. Prin complexitatea și dimensiunile sale sistemul defensiv al acestei așezări se numără printre cele mai elocvente complexe arheologice de acest gen cunoscute în așezările Cucuteni A-Tripolie BI de pe teritoriul Republicii Moldova.

Considerații despre unele artefacte din corn de cerb specifice bronzului târziu din zona nord-vest pontică

doi.org/10.5281/zenodo.4785686

Vasile DIACONU,
Complexul Muzeal Național Neamț, Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, România
Adela KOVACS, Muzeul Județean Botoșani, România

Inventarul obiectelor din materii dure animale întâlnit în așezările culturilor bronzului târziu este unul foarte variat, fiind alcătuit, cu precădere, din unelte. Desigur, unele artefacte au avut funcționalități diferite, care pot fi apreciate mai ales prin comparație cu alte categorii de piese. Avem în vedere mai multe obiecte perforate, realizate din corn de cerb, și care în literatura de specialitate au fost interpretate drept simple ,,măciuci" sau chiar ,,sceptre". Cu toate acestea, numărul lor este foarte redus, ceea ce limitează posibilitatea unei discuții foarte ample.

Studiul nostru are în vedere artefacte descoperite în mediul culturilor Noua, Sabatinovka și Coslogeni, deși astfel de obiecte se întâlnesc pe spații largi și pe tot parcursul epocii bronzului.

Am considerat necesară o discuție de ansamblu privitoare la această categorie de piese pentru că am avut posibilitatea să analizăm trei exemplare inedite, provenite din așezări ale culturii Noua din județul Botoșani.

Din punct de vedere tehnologic, piesele la care facem referire au fost confecționate prin debitare din segmente bazilare sau de la intersecția ramurilor cornului de cerb. Perforarea a avut drept scop obținerea unei modalități de a fixa aceste artefacte într-un mâner de lemn, astfel încât să fie utilizate pentru lovire sau doar ca simple accesorii cu valoare socială. În unele cazuri s-a constatat extragerea substanței spongioase din interiorul cornului, iar golurile obținute au fost completate cu alte segmente de corn.

Pentru bronzul târziu din zona nord-vest pontică aceste obiecte de corn de cerb au fost identificate doar în așezări, dar în alte medii culturale specifice epocii bronzului respectivele piese apar și în complexe de cult sau în inventarul unor morminte.

Fie că au îndeplinit funcția de armă sau de însemne ale statutului social, artefactele perforate din corn de cerb reprezintă o categorie aparte, care trebuie studiată în contextul mai larg al pieselor care depășesc sfera activităților cotidiene.

Studiul unor piese metalice hallstattiene din componența depozitului de la Jijia (jud. Botoșani)

doi.org/10.5281/zenodo.4785865

Vasile DIACONU, Otilia MIRCEA, Alexandru GAFINCU
Complexul Muzeal Național Neamț
Viorica VASILACHE, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”
din Iași, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Iași, România

În cadrul proiectului de cercetare ,,Depozite din epoca bronzului din colecțiile Complexului Muzeal Național Neamț. Abordări pluridisciplinare” sunt efectuate studii non-invazive pe obiecte metalice preistorice din patrimoniul Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra Neamț, Muzeului de Istorie și Etnografie Târgu Neamț și al Muzeului de Istorie Roman, implicând metode precum microscopia optică (OM) şi microscopia electronică de scanare cuplată cu dispersia de raze X (SEM-EDX).

În cazul de față vor fi aduse în discuție rezultatele analizelor metalografice efectuate pe patru din cele cinci obiecte care alcătuiesc depozitul hallstattian de la Jijia, din județul Botoșani. Una dintre piese a fost restaurată cu mult timp în urmă, motiv pentru care nu s-au mai putut face observații privind patina, factorii de coroziune sau urmele de utilizare.

Depozitul a fost descoperit în anul 1968, în marginea localității Șătrăreni, actualmente Jijia (com. Albești, jud. Botoșani), dar ulterior a ajuns în colecțiile Complexului Muzeal Național Neamț. Deși mențiuni despre piesele componente apar în mai multe lucrări de specialitate, nu a existat un studiu dedicat întregului ansamblu, motiv pentru care demersul nostru se înscrie tocmai pe direcția valorificării cât mai detaliate a acestuia.

Deși nu este o acumulare foarte consistentă, depozitul aflat în discuție poate fi considerat ca fiind unul mixt, alcătuit din unelte și arme. Un amănunt extrem de important este acela că obiectele sunt fragmentare sau au mici porțiuni lipsă, fapt care indică o selecție intenționată a lor.

Au fost supuse analizelor trei celturi și un fragment de spadă, care, prin trăsăturile lor tipologice, sunt încadrate în Ha A. Investigațiile de microscopie au stabilit procedeele compatibile de restaurare și conservare, dar au relevat și detalii privind tehnologiile de confecționare, posibile urme de utilizare și factorii care au influențat condițiile post-depoziționale.

Cercetări de supraveghere arheologică la obiectivul Colegiul „Gabriel Bethlen" din municipiul Aiud, jud. Alba; campania 2012

doi.org/10.5281/zenodo.4786592

Drd. Vasile Paul SCROBOTĂ,
Muzeul de Istorie Aiud, jud. Alba, România
Drd. Elena GHERMAN,
Muzeul Mitropolitan, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Iași, România

Oraşul Aiud, jud. Alba, este atestat documentar în anul 1293 (DIR,C, 1952:400-440; Lupaș-Vlasiu, 1945: 72-73). Elementul arhitectonic principal îl constituie complexul cunoscut sub numele de „Cetatea Aiudului", compus din biserică, zid de incintă cu turnurile aferente, clădiri ecleziastice şi Palatul Princiar, cunoscut şi sub numele de „Castelul Bethlen", adosat Turnului Porţii.

În imediata apropiere de Cetate, se află ansamblul de clădiri aparținătoare Colegiului „Gabriel Bethlen". Înființată la Alba Iulia, în anul 1622, instituția de învățământ a fost transferată la Aiud în anul 1662. Cele patru corpuri de clădire în care funcționează actualmente au fost construite între anii 1720–1887. Lucrările de restaurare ale clădirilor au necesitat supraveghere arheologică, acțiune care s-a desfășurat în anul 2012. Pe durata cercetării s-au descoperit structuri de zid, complexe și materiale arheologice datate din perioada evului mediu târziu și până în epoca modernă. Astfel, au fost descoperite ziduri de fundație, două pivnițe și o amenajare cu rol de pardoseală dintr-o clădire anterioară mijlocului de secol XVII, care considerăm că a fost prima clădire a Colegiului. S-au dezvelit porțiuni din fundațiile părții dispărute ale unui corp de clădiri dispuse în formă de careu, construite între anii 1720–1743, prevăzute cu o pivniță pe tronsonul sudic și un turn amplasat la mijlocul tronsonului vestic. Au mai fost descoperite porțiuni ale unui sistem de canalizare alcătuit din structuri boltite din cărămidă. Au fost identificate și un număr de patru complexe: trei gropi menajere aparținând orizontului de locuire contemporan clădirii anterioare mijlocului de secol XVII și o groapă de var asociată construcției ultimelor corpuri de clădire aparținătoare Colegiului. Materialele arheologice descoperite au fost încadrate cronologic între secolele XVI–XIX.

Локализация городов, упомянутых Клавдием Птолемеем в среднем течении Днестра

doi.org/10.5281/zenodo.4786759

К. н. Андрей ГЕРЦЕН,
Институт географии РАН, Москва, Российская Федерация

Историко-географические исследования позволяют получить целостные представления об эволюции и структуре ландшафтов, выявить факторы их формирования и преобразования, а также размещения различных объектов, в том числе культурного наследия.

Античный период – один из самых сложных для реконструкции эволюции историко-географических ландшафтов Северо-Западного Причерноморья. Важнейшим источником информации по региону является «География» Клавдия Птолемея (сер. II в.) – вершина античной исторической географии и картографии, включающая детальные описания расположения географических объектов.

Средневековые и последующие исследователи неоднократно пытались воспроизвести сведения Птолемея, начиная от М. Плануда, опубликовавшего книгу и создавшего первые карты на греческом языке в конце XIII в., и Я. Ангела, который в начале XV в. перевел ее на латынь. Географически наиболее точно сведения воспроизвел великий картограф Г. Меркатор, создавший в конце XVI в. свои знаменитые карты.

Локализация упомянутых топонимов – объект значительного интереса и современных историков и археологов, а в отношении Северо-Западного Причерноморья – большая междисциплинарная научная задача.

Проведение исследований в рамках историко-географического подхода с использованием комплекса классических и современных методов показало, что не только можно обоснованно локализовать ряд городов, упомянутых Птолемеем и обозначенных на многочисленных старинных картах-реконструкциях в среднем течении Днестра (*Клепидава* (*Клепидака*, *Клепидана, Клепидиана*) – Рашков/Вадул-Рашков, *Аркобадара* – Алчедар, *Трифулум* (*Труфулум*) – Трифешты, *Корсидиана* (*Карсидана*) – *Коржова*), но и имеются основания предполагать существование ряда архитектурных объектов, сохранившихся с античных времен.

ARHITECTURĂ / ARCHITECTURE

Европейские традиции в структуре фортификации Нижней оборонительной линии Молдавского периода Белгородской крепости: барбакан

doi.org/10.5281/zenodo.4786926

Др. Светлана БЕЛЯЕВА, Др. Елена ФИАЛКО,
Институт археологии НАН Украины, Киев, Украина

Строительная периодизация Белгородской крепости вызывала долгие споры у архитекторов и историков. Выдвигались различные концепции относительно времени ее создания, ее строителей и заказчиков. Это относилось как ко всему выдающемуся памятнику средневекового зодчества, так и к отдельным строительным комплексам. Одной из таких построек Нижней оборонительной линии является барбакан. Благодаря комплексным исследованиям 1999–2010 гг. на археологических материалах, нашедших подтверждение в архивных документах Турции, доказано, что барбакан был построен одновременно с Нижней оборонительной линией в Молдавский период строительства крепости. В исторической ретроспективе барбакан принадлежит оборонительному зодчеству Востока, однако после крестовых походов появляется в Европе, где становится органической частью фортификации. Белгородский барбакан по своей первоначальной структуре принадлежал к укреплениям башенного типа, которые типологически представляют первый этап в развитии барбаканов в европейской архитектуре. В плане барбакан имел форму трапеции, ориентированной длинной стеной с северо-востока на юго-запад. Он состоял из нескольких частей:

1. башни округлой в плане формы; 2. основного помещения барбакана трапециевидной в плане формы; 3. галереи – прохода из основного помещения в башню барбакана.

Принимая во внимание то, что наиболее ранним сооружением Белгородской крепости является цитадель, положившая начало ее существованию, сооружение других частей крепости относилось к одному из последующих этапов ее строительства до 1484 г., когда она была завоевана турецким султаном Баязидом II.

В связи с дальнейшим развитием артиллерии башенный тип барбакана сменил барбакан бастионного типа, что прослеживается и в процессе археологических раскопок Белгородского барбакана. Его перестройка в сооружение бастионного типа была осуществлена уже в османский период вместе с реконструкцией всей крепости в XVIII в.

The prominent architect Alexander Iosifovich Bernardazzi (1831–1907) (on the occasion of his 190th anniversary)

doi.org/10.5281/zenodo.4787120

Dr. Alla CHASTINA,
Institute of Cultural Heritage

This year marks the 190th birthday of the famous Swiss architect of Italian origin A.I. Bernardazzi, who is also known for creating various historic buildings in Ukraine, Bessarabia and Poland. Archival documents served as evidence of the beginning of Bernardazzi's architectural career, when the Bessarabian Road and Construction Commission appointed him as technician for the urban planning of the towns Akkerman and Bendery in 1853 and also for building some bridges and causeways in those districts. He took part in the organization of the third market in the Forest square in Kishinev in September of 1855. This was the first mission of his creativity in Kishinev. According to the Service lists Alexander Bernardazzi executed his duty as municipal architect from 1856 to 1878 and replaced another architect Luca Zaushkevich. All his following monumental buildings became the best examples of European architecture by their style, form and quality. He participated in the design and construction of many buildings as the temporal theatre, Lutheran school, railway station, Greek Church, Manuk-bey's palace, etc. in Bessarabia. As for Kishinev, the architect Bernardazzi has done the beautification of paving many streets, the construction of urban water supply and the cast-iron rail in the city park. Also, he attended many architect's meetings, where interesting reports referring to the theater, some windows, fire safety of buildings, and so on were read. After the arrival in Odessa in 1878, Alexander Bernardazzi continued to participate in designing social and civil building in Bessarabia. For his enormous creative contribution to urban development, he was appreciated by being nominated honorable citizen of Kishinev and member of the Bessarabian department of the Imperial Russian technical society.

Biserica Buna Vestire din Chișinău

doi.org/10.5281/zenodo.4787292

Dr. Sergius CIOCANU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Existenţa bisericii localității Buicani de pe râul Bâc este atestată pentru prima dată de un document din anul 1642. Drept rezultat al procesului de integrare a satului Buicani cu Chişinăul în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, biserica Buna Vestire devine un important edificiu de cult din *Mahalaua din Sus* a orașului. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, biserica Buna Vestire este menţionată drept sediu al protopopilor de Chişinău.

Sfântul lăcaş a suferit distrugeri serioase drept consecinţă a marelui cutremur de pământ din 14 octombrie 1802. În anii 1808–1810, cu cheltuiala căpitanului Gavriil Terinte, unul dintre vechilii părţii oraşului subordonate mănăstirii Galata, şi a altor ctitori mai mici, pe acelaşi loc a fost construită o nouă biserică de zid în numele Bunei Vestiri, fapt consemnat şi de inscripţia ctitoricească a acesteia.

Pe la mijlocul secolului al XIX-lea, intrarea în biserică a fost pusă sub adăpostul unui pridvoraş, rezolvat într-o formulă stilistică străină acestui edificiu de cult.

Zidurile și bolțile bisericii au avut de suferit de pe urma cutremurului de pământ din 10 noiembrie 1940. Lucrările de reparare/consolidare a bisericii Buna Vestire au fost începute și încheiate în anul 1942.

Buna Vestire este un edificiu de factură barocă, reprezentând atât în plan, cât şi în ceea ce priveşte plastica decorativă mai multe similitudini cu biserica Sfinţilor Arhangheli din Chișinău. Planul sfântului lăcaş este structurat în altar, naos şi pronaos. Pronaosul constituie și primul nivel al turnului-clopotniţă. Din punct de vedere al plasticii decorative biserica este eminamente barocă.

În 1993, prin decizia Parlamentului Republicii Moldova, bisericii Buna Vestire i s-a acordat statut de monument istoric.

Monumentele arhitecturii din Moldova prin prisma proporțiilor

doi.org/10.5281/zenodo.4787527

Dr. Tamara NESTEROV,
Institutul Patrimoniului Cultural

Istoria arhitecturii cunoaște perioade de aprofundare în cunoașterea măiestriei arhitectului, cu rezultate obținute în raport de metoda de cercetare. Deoarece scopul inițial al studierii monumentelor de arhitectură a fost cunoașterea istoriei edificării, prima metoda a fost descriptivă. Primele clădiri au fost descrise din interes cognitiv, cum au fost cele șapte minuni ale lumii antice. În scop practic a fost căutarea „cheii" secretului formei arhitecturale, ce sensibiliza perceperea vizuală. La sfârșitul perioadei medievale, când secretele profesionale ale arhitecturii antice păreau a fi pierdute, căutarea lor a avut loc în epoca Renașterii prin măsurări și analiza raporturilor dintre ele, ghid servind tractatul lui Vitruviu. Astfel, s-a confirmat existența metodei de lucru al arhitectului, bazată pe instalarea proporțiilor, la baza căutărilor stând convingerea că omogenitatea soluțiilor compoziționale, ce oferă calitate artistică arhitecturii clădirilor, este un secret operațional, care poate fi găsit prin analiza dimensiunilor: aplicarea în practică a legității universale „trecerea cantității în calitate". Rezultatele obținute au încurajat cercetările monumentelor arhitecturii medievale europene, care s-a dovedit a fi, și ea la fel, organizată compozițional prin proporționalitatea formei. Arhitectura clădirilor istorice din Moldova cercetate prin metoda proporțiilor a demonstrat omogenitate compozițională, pornită de la două centre de iradiere a unor norme constructive, oferind o manieră originală, ce oferea schimbare dinamică în timp. Legitățile compoziționale depistate, începând de la cele mai vechi și ajungând până la cele mai târzii monumente de arhitectură de pe teritoriul Moldovei, a fost aplicată în studierea monumentelor cu datare incertă sau controversate, cum sunt bisericile din: Căușeni, Vadul Rașcov, Rașcov, Bisericani, Lipceni, Călărășeuca, Cotnari ș.a. și cetatea Tighina.

Arhitectura stalinistă în oraşul Chişinău

doi.org/10.5281/zenodo.478762

Alina OSTAPOV,
Universitatea Tehnică din Moldova

După reconstrucţia oraşelor Republicii Sovietice Socialiste Moldoveneşti una din preocupările principale ale autorităţilor a fost dezvoltarea urbană. Puterile politice sovietice au impus o arhitectură specifică: „naţională ca formă şi socialistă în conţinut". Această strategie a impulsionat transformarea arhitecturală - crearea arhitecturii socialiste naţionale. Noul principiu în proiectare consta în „prelucrarea elementelor clasice, îmbogăţite cu decor naţional, exprimat prin ornamente naţionale şi îmbinate cu însemne ideologice, utilizând tehnicile naţionale". Astăzi această doctrină este una recognoscibilă, formând o identitate arhitecturală – arhitectura stalinistă – stil definitoriu în planificarea şi dezvoltarea oraşelor reconstruite.

Un ansamblu de edificii staliniste este realizat în oraşul Chişinău. Clădirile impunătoare ca volum şi planimetrie impresionează prin arhitectura de detaliu. Sistemul decorativ stalinist interferează stiluri şi discipline. Elementele ornamentale ocupă cele mai vizibile şi onorabile spaţii ale edificiului, astfel faţada principală numită şi „faţada de paradă" este cea mai bogat ornată. Acestea au similitudini, dar şi deosebiri, formează grupuri compoziţionale sau sunt reprezentate separat. Decorul este înzestrat cu multiple informaţii, deseori, se poate identifica apartenenţa iniţială a edificiului şi destinaţia acestuia. Cert este faptul că simbolistica sovietică este abundentă.

Acest demers ştiinţific are ca scop analiza arhitecturii staliniste, identificarea şi descrierea ulterioară a elementelor decorative. Este imperios necesară tratarea aspectului artistic a acestor edificii, pentru a spori interesul comunităţii faţă de arhitectura socialistă naţională moldovenească, întru valorificarea şi salvgardarea acesteia – ea fiind parte indispensabilă a moştenirii culturale.

Ангус Фаулер – исследователь и защитник архитектурного наследия Европы

doi.org/10.5281/zenodo.4787719

Юрий ПИСЬМАК,
Одесская государственная академия строительства
и архитектуры, г. Одесса, Украина

3 мая 2021 г. исполнилось 75 лет со дня рождения Ангуса Фаулера (1946–2017) – выдающегося исследователя и защитника архитектурного наследия Европы, общественного деятеля европейского масштаба. Его учителем и наставником в Оксфорде был знаменитый историк архитектуры сэр Говард Колвин (Sir Howard Colvin) (1919–2007). В сентябре 1996 г. А. Фаулер принимал участие в Международной научной конференции в Одессе. Он тогда горячо поддержал идею о том, что архитектурное наследие исторического центра Одессы нуждается в защите под эгидой ЮНЕСКО. С тех пор, на протяжении без малого двух десятилетий, автора этих тезисов связывали узы дружбы и научного сотрудничества с господином Ангусом Фаулером. Мы бережно сохраняем его письма – часть эпистолярного наследия, а книги, привезенные из Германии, используются в научной работе и в процессе обучения будущих архитекторов в Архитектурно-художественном институте ОГАСА. Он настаивал на том, что исторические здания нуждаются в регулярном уходе и профилактическом обслуживании. Именно эти меры бережного отношения к архитектурному наследию призваны снижать необходимость частого проведения дорогостоящих реставрационных работ. В последние десятилетия архитектурное наследие стран Восточной Европы все больше входило в сферу интересов А. Фаулера. Он был «Гражданином Европы», ценил свои шотландские корни, с 1970-х гг. связал свою жизнь с Германией, изучению и сохранению культурного наследия которой посвятил большую часть своей жизни. А. Фаулер – один из авторов книги „Fachwerkkirchen in Hessen”. 18 декабря 2000 г. в зале ратуши г. Марбург состоялась церемония награждения Ангуса Фаулера орденом «За заслуги перед Федеративной Республикой Германия». Так высоко были оценены его заслуги в изучении культурного наследия этой страны. Неожиданная кончина А. Фаулера 10 декабря 2017 г. в Берлине стала невосполнимой утратой для европейского движения защиты культурного наследия.

Stadial transformation of the medieval complex of defence in Sutkivtsi in Podolia

doi.org/10.5281/zenodo.4787869

PhD. Olga PLAMENYTSKA,
National Aviation University, Kyiv, Ukraine

The complex of defence in the village of Sutkivtsi in Podolia is one of the unique fortification monuments of Ukraine. It consists of two objects – a defence church that belongs to the quadrifolium type, and a protobastion castle (built on the site of a 13th–14th century fortified settlement), located on two dominant neighboring hills, and with a settlement located in a narrow valley in between.

The long theoretical dispute about the founding date of the quadrifolium, with no analogues in Ukraine, was mostly resolved during the restoration works in 2006–2010, that were carried out by the author of this article. It was found that at the first stage of construction (XIII century), the object was not associated with a sacred function, and was playing the role of a defensive tower. Its transformation into a temple in the 15th century was connected with the appearance on the site of the fortified settlement of a regular five-tower castle, which took over the main defensive function.

The existence of three defensive structures in Sutkivtsi (a fortified settlement, a quadrifolium, and a castle) witnesses the strategic importance of the settlement and arouses interest in the stages of its formation. Permanent defensive activity, in the time of difficult historical and political conditions of Podolia's opposition to nomad raids, allows us to consider the evolution of the complex as a chain of stadial transformations, reflecting innovations in the art of fortification and adaptations to changes in *arhitectura militaris*, in particular, to the tactics of fortress siege and defense. One of the characteristic features of the complex is its topographic two-component nature, which the fortification architects had taken into account at each stage of modernization. The important question for understanding the goals and objectives of each transformation is to establish whether the fortification works of both components of the complex were carried out simultaneously, or in sequence that was characterized by the «pendulum» principle.

Семантика декоративно-художественных средств выразительности в народной архитектуре Буджака (Одесская обл., Украина)

doi.org/10.5281/zenodo.4787962

Оксана РОМАНОВА,
Одесская государственная академия строительства
и архитектуры, г. Одесса, Украина

Архитектурная семантика (от греч. *semantikos* – обозначающий) изучает строение и информативность архитектурного языка с точки зрения выражения конкретного содержания или совокупности смысловых значений, которые несет архитектурное произведение. Каждая деталь в системе средств декоративно-художественной выразительности содержит подвластную расшифровке идейно-творческую мысль, которая может быть распознана как визуально, так и текстуально.

Декоративно-художественные средства выразительности в национальных архитектурных традициях отражают определенный состав отличительных и сходных черт традиционных жилых домов / усадеб Буджака (Одесская обл., Украина) – украинцев, русских, болгар, румын, молдаван, гагаузов, немцев (наиболее распространенных народов, проживающих на данной территории в период с первой четверти XIX по XX в.). Следствием полиэтничности «сплавов культур и мировоззрений» является полисемия (многозначность) особенностей становления и сосуществования архитектурно-строительных традиций. Традиционный жилой дом – всегда результат синтеза архитектурных прототипов жилья предыдущих эпох, его материальное воплощение основывается на многоуровневой структуре интеграции народного опыта многих поколений. Культурное наследие, в особенности этнографическое, разнообразно и находится в постоянном расширении, развитии – это неисчерпаемый источник знаний, творческих и научно-технических инноваций.

В исследованиях декоративно-художественных средств выразительности целесообразно изучать семантическое пространство в рамках традиционного жилого дома / усадьбы, что формируется на взаимообусловленных связях таких понятий, как идентичность, преемственность, каноничность, системность, алгоритмичность, многоуровневость. Конфигурации и отдельные очертания, знаки и символы, фрагменты фасадов и детали создают значительный информационно-смысловой и обширный образный потенциал, раскрывая новые возможности успешного решения задач архитектурного формообразования в народном зодчестве.

Cetatea Chilia în lumina a două izvoare de la sfârşitul secolului al XVIII-lea

doi.org/10.5281/zenodo.4788090

M. cor. dr. hab. Mariana ŞLAPAC,
Institutul Patrimoniului Cultural

Cetatea medievală a Chiliei, astăzi inexistentă, era compusă din citadela de piatră atribuită genovezilor, centura exterioară de zid, ridicată sub Ştefan cel Mare în 1479, şi întăritura bastionară otomană, edificată la sfârşitul secolului al XVIII-lea.

În articol sunt examinate două documente referitoare la cetatea Chilia, descoperite de autor în Arhiva Militară-Istorică de Stat a Rusiei din oraşul Moscova. Primul document reprezintă un plan nedatat al fortificaţiei bastionare otomane întocmit, cel mai probabil, de inginerul francez François Kauffer în anii 1795–1797. Pe desen sunt indicate în limba turco-osmană denumirile bastioanelor (Bastionul Agalei, Bastionul Paşei, Bastionul Unical/Neobişnuit), porţilor (Poarta de piatră, Poarta cu hersă, Poarta dinspre apă, Poarta Agalei), construcţiilor de zid (moscheea sultanului Bayezid, baia de tip *hammam*, postul de strajă, arsenalul, cazarma ienicerilor, cazarma armurierilor, corpul de gospodărie, beciul, hambarul, depozitul de muniţii), mahalalelor ş.a. Cel de-al doilea document, de asemenea nedatat, a fost realizat de inginerii ruşi, cel mai probabil, în anul 1770, atunci când trupele general-porucicului Nicolai Repnin au ocupat oraşul şi cetatea Chilia. Documentul prezintă patru vederi ale cetăţii de piatră, construită sub moldoveni. Izvorul iconografic oferă informaţii despre planimetria turnurilor (de plan rectangular, hexagonal, octogonal şi complex), volumetria acestora (prismatice cu patru, şase şi opt feţe, cilindrice, cu rezalit, cu nivelul superior în consolă, cu coronament-turnuleţ), forma acoperişurilor (piramidale în patru, şase şi opt feţe, conice, în două sau patru pante cu coamă), forma merloanelor (rectangulare simple, rectangulare cu terminaţia în două pante plasată transversal sau longitudinal), forma deschiderilor pentru tragere (pătrate, dreptunghiulare, de tip *fenta*), forma acceselor (dreptunghiular, terminat în arc în plin cintru în partea superioară) ş.a.

Modernismul socialist – modalitate de diseminare a unei noi ideologii în arhitectura edificiilor pentru spectacol

doi.org/10.5281/zenodo.4788257

Dr. Aurelia TRIFAN,
Institutul Patrimoniului Cultural

Discursul liderului politic de la Kremlin, Nikita Hrușciov, din 7 decembrie 1954, la Conferința unională a constructorilor, arhitecților și muncitorilor din industria materialelor de construcții, din industria construcțiilor de mașini pentru construcții și din proiectare și cercetare pune capăt decisiv „exceselor" în arhitectură, contribuind la industrializarea tehnicilor de construcţie, cu accente asupra standardizării şi tipizării, prefabricării şi a producţiei de masă a elementelor structurale.

În decursul anilor 1955–1991, încercările și căutările menite să imprime arhitecturii calități corespunzătoare principiilor fundamentale ale socialismului au dus la realizarea edificiilor cu caracteristici distinctive calificate astăzi ca modernist socialiste. Pe o perioadă de peste trei decenii, arhitectura sovietică s-a îndreptat către o sinteză a paradigmelor occidentale și a propriei moșteniri avangardiste, în mare parte neconstruite.

Dintre genurile de artă plasate în centrul politicii culturale a statului sovietic sunt remarcate teatrul, cinematografia și muzica, considerate sfere ale culturii accesibile maselor largi. Pe lângă clădirile vechi reamenajate pentru desfășurarea activităților culturale sunt concepute clădiri noi bazate pe o riguroasă transpunere a cerințelor funcționale. Se acordă atenție noilor principii de proiectare şi aplicării lor în practica industrializată în favoarea creșterii ritmului edificării clădirilor pentru spectacol.

Reprezentative pentru această perioadă sunt cinematografele destinate să satisfacă cerințele unui public tot mai numeros și să constituie piese arhitecturale expresive în cadrul noilor microraioane și cartiere de locuințe. Este semnificativ numărul mare de case de cultură realizate în centrele raionale pe bază de proiecte tip. Totodată apar programe de arhitectură cu caracter de unicate, constituind reflexul pe plan funcțional al structurilor și suprastructurilor sociale.

Возникновение Одессы и начало развития ее архитектуры в 1794 г.

doi.org/10.5281/zenodo.4788257

Др. Александр ВАСИЛЕНКО, К. н. Надежда ПОЛЬЩИКОВА,
Одесская государственная академия строительства
и архитектуры, Одесса, Украина

Рескрипт Екатерины II от 27.05.1794 г., направленный генерал-губернатору Новороссийского края, графу Платону Зубову и командующему Черноморской гребной флотилией, вице-адмиралу Осипу Дерибасу, гласил: «Учитывая выгодное положение Хаджибея при Черном море и сопряженные с оным пользы, признали Мы нужным устроить тамо военную гавань купно с купеческой пристанью».

По получении рескрипта генерал-губернатор выделил для будущего города 29500 десятин (почти 28000 га, или 280 км^2) удобной и 1200 десятин (почти 1100 га, или 11 км^2) неудобной земли (1 казенная десятина – 1,09 га). А О. Дерибас получил разрешение на использование строительных материалов и строительной техники из Очакова.

Первым шагом в выполнении этого рескрипта был окончательный выбор места для гавани, что поручалось вице-адмиралу Осипу Дерибасу, инженеру-полковнику Францу Деволану и Андрею Шостаку.

22 августа (2 сентября по н. ст.) 1794 г. состоялась торжественная закладка нового города и порта, освященная митрополитом Екатеринославским и Таврическим Гавриилом. В тот же день были заложены фундаменты Большого мола, Малого – как гавань для гребных судов, а также двух церквей – Святого Николая и Святой Екатерины – и проведена первая борозда для фундаментов городских построек. Указанный день считается днем основания Одессы.

Первое официальное упоминание города – Одесса – в предписании Екатерины II от 10 января 1795 г. о строительстве в городе запасного соляного магазина, где следовало содержать 1 млн 200 тыс. пудов соли. Откуда произошло название города, установить до сих пор не удается, зато имеется много легенд и анекдотов на эту тему.

Большинство из них связывают рождение названия с разговором, происшедшим на придворном балу конца декабря 1794 г. Данное наименование созвучно названию одного из античных городов Северного Причерноморья – Одессос.

ARTE AUDIOVIZUALE / AUDIOVIZUAL ARTS

Concierto de Aranjuez pentru chitară clasică modernă și orchestră simfonică de Joaquín Rodrigo Vidre: particularități stilistice și de gen

doi.org/10.5281/zenodo.4788432

Drd. Mihail AGAFIȚĂ,
Filarmonica Națională „Serghei Lunchevici, Școala doctorală Științe Umaniste, Universitatea de Stat din Moldova

În centrul atenției autorului se află *Concierto de Aranjuez* pentru chitară clasică modernă și orchestră simfonică, semnat de compozitorul spaniol Joaquín Rodrigo Vidre. Fiind compusă în 1939, creația dată reflectă atât peripeţiile dramatice ale vieții personale a autorului, cât și evenimentele monstruoase ale celui de-al Doilea Război Mondial. Structura tripartită cu raportul tempourilor *Allegro con spirito-Adagio-Allegro gentile*, construită după canoanele genuistice ale unui concert clasic, se încadrează în curentul neoclasicismului spaniol. O semnificație aparte își are conceptul sonor al părții a doua, care se bazează pe legitățile melodice ale unui cântec paraliturgic – *saelta*. Acest gen există în Andalucía, începând cu secolul a XVII-lea. *Saelta* reprezintă un cântec religios, apărut ca o imitație a psalmodiei serviciului religios canonic. Textele *saelta* reflectă evenimentele și emoțiile Săptămânii Patimilor. Există două tipuri de *saelta*: *saeltas antiguas* și *saeltas flamencas*. Analizând structurile melodice ale părții a doua, putem presupune că autorul se bazează pe procedeele de dezvoltare melodică a celui de-al doilea tip și anume: *saeltas flamencas,* fapt confirmat prin structurile improvizatorice bogat ornamentate ale melodiei de bază a părții de mijloc în partida chitarei solistice. Grație faptului că un gen de muzică laică implică conceptele și mijloacele de expresivitate muzicală ale unui gen religios adaugă părții a doua o profunzime și sensibilitate enormă, provocând o reacție emotivă puternică a ascultătorului. Menționăm că *Concierto de Aranjuez* este una dintre cele mai interpetate creații pentru chitară clasică modernă în lume, iar partea a doua, deseori, este interpretată ca a lucrare autonomă. În postură de dirijor, autorul prezentului demers a interpretat în repetate rânduri concertul vizat la Chișinău, precum și Barcelona, avându-l ca solist pe chitaristul argentinian Rolando Saad, unul dintre cei mai renumiți interpreți ai *Concierto de Aranjuez.*

Evoluția orchestrelor de muzică populară în Republica Moldova în perioada postbelică. Mod de organizare și funcționare

doi.org/10.5281/zenodo.4788538

Mihai AMIHALACHIOAIE,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Comunicarea de față încearcă să exploreze subiectul legat de procesul evolutuv, aflat în plina desfășurare, al practicilor muzicale populare de interpretare instrumentală în grup din ultimii șaptezeci de ani. Pe parcurs vom observa modul în care actualele orchestre profesioniste de muzică populară utilizează procedeele clasice în valorificarea și exprimarea sonoră a materiei muzicale, căreia deseori îi este imprimată maniera de interpretare proprie muzicii academice. Printre elementele de tehnică și expresie muzicală evidențiem: nivelul propriu-zis de interpretare de către fiecare muzician din orchestră, având în vedere libertatea executării unor pasaje complicate din punct de vedere tehnic, respectarea ritmului, cu deosebire în piesele de virtuozitate sporită, rigoarea executării pasajelor melodice cu un înalt grad de dificultate, articularea sonoră întocmai, utilizarea corectă a digitației și a trăsăturilor de arcuș ale instrumentiștilor ș.a.

În mod special ne referim la repertoriul abordat. Pe timpul RSS Moldovenești, cât și în perioada post-sovietică autoritățile statului nu s-au preocupat cu adevărat de protejarea folclorului autentic, fapt ce în ziua de astăzi a grăbit „conectarea" formațiilor de muzică populară la fluxul globalizant al culturii. În noul context, orchestrele de muzică populară din țara noastră nu s-au axat în mod expres pe repertoriul local, pe stilul de interpretare cu specific zonal moldovenesc, dar au abordat un vast repertoriu din majoritatea zonelor folclorice din România, din care au rezultat proiecții repertoriale eclectice.

În concluzie. Stilul de interpretare al unor orchestre de muzică populară din Republica Moldova ne arată direcția clară spre un postmodernism specific, care îmbină pregătirea academică de nivel profesional înalt al muzicienilor cu tendința de încadrare și afirmare în configurația cultural-artistică a contemporaneităţii, evadând din albia autenticului, deseori total nejustificată.

Reprezentări identitare în cultura mediatică din anii constrângerilor ideologice

doi.org/10.5281/zenodo.4905963

Dr. Alexandru BOHANȚOV,
Institutul Patrimoniului Cultural

Apelând la dicționarele de specialitate (Concepte fundamentale din ştiinţele comunicării și studiile culturale), putem înțelege mai pregnant semantica sintagmei „reprezentări identitare”, înlăturând eventualele confuzii terminologice. Este vorba de un proces social de creare (producere/procesare) a sensului în interiorul unui sistem de semnificaţii la îndemâna (disponibil) creatorului de bunuri simbolice: rostirea, scrisul, tipăriturile, fotografia, radioul, înregistrările audio și video, filmul, televiziunea etc. Astfel, dacă ne propunem să analizăm multiplele reprezentări ori mărci ale identităţii din cadrul „industriei creative”, vom sesiza că acestea se prezintă în mai multe tipuri de media, grație unor tehnologii și discursuri distincte, constituind diverse ipostaze ale comunicării de masă sau, mai nou, domenii ale culturii media.

În analiza dimensiunilor identitare ale artelor audiovizuale din perioada regimului comunist vom purcede cu anii ’60 ai secolului trecut, când s-a produs o „scurtă și efervescentă destindere culturală”, cum menționa criticul Andrei Țurcanu, referindu-se la fenomenul literar șaizecist, întrucât „obsedantul deceniu” (1950–1960) a fost – în plan cultural – unul arid din toate punctele de vedere. Vom încerca să deconstruim mecanismele de transfigurare propagandistică a realității și a discursului cultural/mediatic din societatea comunistă.

Astfel, în perioada respectivă de presing ideologic, când statul totalitar era unicul proprietar al mijloacelor de comunicare în masă, existau conexiuni indestructibile între propagandă și artă, iar în procesul de construcție identitară a „omului nou” au fost puse în aplicare inginerii machiavelice de tipul *homo sovieticus*. Oamenii de cultură erau captivii unui dublu registru de creație, resimțind multiple tensiuni între două tipuri de discurs mediatic (de fațadă – „la comandă” și „câte ceva pentru suflet”). Vom întregi disocierile noastre cu analiza unor produse mediatice de netăgăduită valoare culturală, care se constituie în repere autentice ale identității naționale.

Aspecte din istoria fanfarei militare în spațiul cultural al Republicii Moldova

doi.org/10.5281/zenodo.4905973

Drd. Oleg CAZACU,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Fanfara militară constituie o prezență artistică impunătoare, dar și de prestigiu în peisajul muzical național și internațional. Având o bogată și veche tradiție, ea continuă să dețină un rol important în viața culturală, afirmându-se ca un mecanism de promovare a patrimoniului muzical național și universal, ca mijloc eficient de educație etică şi estetică a militarilor, dar și a publicului larg. Deseori, lucrări celebre din repertoriul universal sunt mai facil asimilate de spectatorul de rând prin intermediul fanfarelor.

Din perspectivă diacronică, fanfarele militare sunt nemijlocit legate de istoria poporului nostru. Ele s-au constituit inițial ca un promotor al muzicii, fiind rezultatul unui impuls al sentimentelor patriotice. Misiunea principală era de a încuraja faptele eroice ale generațiilor de ostași și apărători ai țării. În general, orchestra militară a avut un rol deosebit în diferite momente, ce au marcat istoria spațiului românesc, de la sărbători naționale, manifestări social-politice sau culturale, momente de agrement, până la prezența pe front alături de soldați.

În comunicarea dată ne vom referi preponderent la existența fenomenului în prezent și vom relata, în special, despre activitatea unei prestigioase formații – Orchestra de fanfară a Inspectoratului General de Carabinieri al Ministerului Afacerilor Interne al R. Moldova. După 1990, odată cu declararea independenței Republicii Moldova sunt create structuri militare, organe ale afacerilor interne etc., instituții de pregătire a specialiștilor în domeniu, precum Academia de poliție „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne ș.a. Ca rezultat sunt înființate, revigorate orchestrele de fanfară militară. Una dintre acestea, care se bucură de succes și dă dovadă de înalt profesionalism, este Orchestra de fanfară a Inspectoratului General de Carabinieri al Ministerului Afacerilor Interne, care la moment este o subdiviziune de elită a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova.

Surse documentare și repere metodologice în cercetarea creației interpretei Veronica Mihai în orchestra „Folclor”

doi.org/10.5281/zenodo.4906069

Dr. Vasile CHISELIȚA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Veronica Mihai reprezintă generația fondatoare a orchestrei „Folclor”, creată în cadrul Companiei de Televiziune și Radiodifuziune Moldovenești (1967). Angajată pe parcursul a peste 27 de ani (1968-1995), artista a reușit să înregistreze în fondurile instituției și să valorifice mediatic circa 175 de creații de muzică neo-tradițională, ca formă de readaptare, reinventare, revigorare, revitalizare și recontextualizare a moștenirii folclorice locale etnice și multiculturale din trecut. Parcursul de creație al Veronicăi Mihai acoperă două perioade istorice distincte: epoca sovietică tardivă din cadrul URSS și primii ani ai epocii post-sovietice din Republica Moldova. Contextul istoric, politic și ideologic al perioadelor de referință a influențat semnificativ orientările estetice, specificul tematicii, structura și ierarhia genurilor, speciilor și stilurilor de interpretare a repertoriului.

În discursul nostru încercăm să identificăm și să clasificăm sursele principale disponibile la temă (materiale de arhivă, procese verbale, fișe personale, articole de presă, publicații, surse audio și video, partituri, cartoteci), apte a revela cercetătorului semnele și trăsăturile de bază ale artei neo-tradiționale, conceptualizată, realizată și promovată în laboratorul de creație al orchestrei „Folclor”, ca marcă a consensului ideatic cu politicile oficiale, pe de o parte, și cu necesitățile estetice ale publicului larg, pe de alta. Printre instrumentele de lucru folosim metoda analizei social-istorice, analizei critice și comparative a surselor, a clasificării, sistematizării și conceptualizării datelor în baza paradigmelor epistemologice moderne, valorificate în cercetările de antropologie culturală și studii culturale.

Georgian period of Otar Ioseliani

doi.org/10.5281/zenodo.4906085

Dr. prof. univ. Zviad DOLIDZE,
Shota Rustaveli Theatre and Film Georgia
State University, Tbilisi, Georgia

Otar Ioseliani is an original artist, who is placed on a very special level in the history of the Georgian cinema. His creative work may be divided into the Georgian period and the French period, because beginning in the 50s in Georgia, he continued working in France since the 80's. Otar has a particular style in finding the critical sides of everyday life and presenting them to the auditorium for thinking, recycling and making the decisions. Of course, many film critics in the Soviet Union (when Georgia was one of the Soviet republics) did not like most of his Georgian films, acclaiming them as negative works, which were not suitable to the Soviet reality, lifestyle, but if we make a deep analyze of them, we could discover that they were good examples of critical realism (not socialistic realism).

The very first work of Otar Ioseliani is his short fiction film "The Watercolor" (1958), based on the motives of Alexander Grin's short story. It was his student work – in the third year of study. He shot it in Russia and presented it to VGIK. It should be noted that the cameraman of this film was another student of the same film school Alexandre Rekhviashvili, a person who subsequently became a talented cameraman and film director. Certainly, this film had not any big serious meaning in terms of mastery, because in that time Ioseliani was only mastering the nuances of film directing, he learned, learned, learned. It was like a peculiar exercise for him – how to create a composition, how to shoot from various perspectives and how to transmit his opinions and senses to the filmgoers. His film directing style was not delicate yet and he often told about this – that in the art, there were such moments, which in many cases were different from reality. The plot of the film is very ironic – it is a picture of a poor family. The husband is an alcoholic, and the wife is a laundress. The husband usually spends his wife's-money on buying alcoholic beverages.

Aspecte ale tratării mijloacelor tehnico-expresive și interpretative ale trompetei în creațiile *Oleandra* de Vladimir Slivinski și *Studiul de concert* de Alexandr Sochireanschii

doi.org/10.5281/zenodo.4906099

Drd. Dumitru HANGANU, dr. Svetlana BADRAJAN,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Creația instrumentală de cameră a compozitorilor din Republica Moldova este bogată și diversă atât din punct de vedere al genurilor muzicale abordate, cât și al instrumentelor solicitate, fie în ansamblu, fie solistic. Trompeta, fiind un instrument cu largi posibilități tehnico-expresive și interpretative, oferă teren fertil compozitorilor pentru valorificarea acestui potențial, iar începând cu anii 70 ai sec. XX constatăm un interes aparte pentru acest instrument. În domeniul muzicii camerale s-au scris lucrări valoroase pentru trompetă. Aducem câteva exemple de creații pentru trompetă și pian: V. Slivinski – *Piesă concertistică,* O. Negruța – *Romanță,* D. Fedov – *Piesă concertistică,* B. Dubosarschi – *Capriccio,* A. Luxemburg – *Rondo de concert,* Z. Tcaci – *Două piese,* Vl. Rotaru – *Improvizație și dans fecioresc,* V. Zagorschi – *Scherzino* ș.a.

Cele două lucrări, pe care le vom analiza sub aspect interpretativ – *Oleandra* pentru trompetă (in B) și pian de Vladimir Slivinski (1979) și *Studiul de concert* pentru trompetă (in B) și pian de Alexandr Sochireanschii (1977), fac parte din repertoriul activ al trompetiștilor și prezintă interes pentru cercetare. Ele solicită anumite abilități de execuție, un anumit nivel de cunoaștere a instrumentului, deoarece conțin elemente cu un grad sporit de dificultate, ne referim la structura ritmică cu contraste de valori și desene ritmice ombilicate, complexitatea nuanțelor dinamice, elemente tehnice precum dublu staccato, *détachée,* diversitatea accentelor, schimbarea tempo-ului pe parcursul desfășurării discursului muzical, exploatarea registrului acut al trompetei. Totodată aceste lucrări sunt interesante pentru interpretare sub aspectul tratării formei, a conținutului ideatic și al modalităților de creare și redare a imaginilor artistice.

Valoarea catehetică a imnografiei bizantine

doi.org/10.5281/zenodo.4906103

Dr. Violina GALAICU,
Institutul Patrimoniului Cultural

În cadrul liturgic, din care este de nedesprins, muzică de cult bizantină ia asupra ei mai multe sarcini: pe cea *harismatică*, prin care împărtăşeşte credincioşilor harul lui Dumnezeu, pe cea *latreutică*, responsabilă cu slăvirea divinităţii, pe cea *catehetică*, graţie căreia enoriaşilor li se inoculează învăţătura de credinţă. Intenţionăm să ne oprim asupra vocaţiei catehetice a imnografiei bizantine, analizând, pe de o parte, „materia" teologică de care este atrasă, iar pe de alta – modul în care o prezintă destinatarului.

Astfel, dogma Sfintei Treimi (inclusiv cea a unităţii treimice şi a perihorezei intratrinitare) animă o serie de cântări liturgice şi se regăseşte şi în ecfonisele rugăciunilor.

Imnografia ortodoxă conţine numeroase invocări ale Celei de a Doua Persoane Dumnezeieşti, prin aceasta ilustrând dimensiunea hristologică, intim asociată celei treimice. Pe acelaşi palier de semnificaţii aflăm şi ideea răscumpărării prin sacrificiu (afirmată, iterativ, de Sfânta Euharistie), precum şi îndemnul de a conecta, prin doxologhisire, umila jertfă umană la jertfa desăvârşită a Mântuitorului.

În măsura în care muzica sacră bizantină are relevanţă hristologică şi soteriologică, ea este şi purtătoarea sensurilor mariologice. Textele cântărilor ne arată că Născătoarea prefigurează, fiinţial, Biserica, atât pe cea înţeleasă global, ca instituţie, cât şi pe cea în accepţia spaţial-limitată, de locaş sau incintă sacră. Imaginile mariologice amplifică rezonanţele sacrificiale, eshatologice şi epifanice ale liturgismului creştin în general, şi ale muzicii religioase în particular.

În concluzie, vom afirma că, pe latura ei catehetică, imnografia bizantină are un randament mai mare decât teologia discursivă. Datorită formei doxologice în care ea îmbracă învăţăturile, ea reuşeşte să se sustragă didacticismului steril, ea comunică în mod viu cu inima şi mintea credincioşilor, amplificând exponenţial eficienţa exerciţiului hierofanic.

Cronotopul spectacolelor druțiene: structură și semnificații

doi.org/10.5281/zenodo.4906114

Dr. Ana GHILAȘ,
Institutul Patrimoniului Cultural

În discursul dramaturgic și în cel teatral, categoria spațiului și timpului constituie un aspect al teatralității, iar abordarea acestor forme artistice din perspectiva cronotopului ca interferență, interacțiune a spațiului și timpului, completarea lor reciprocă în procesul acțiunii dramatice este obiectul de investigare în comunicare. Drept punct de referință teoretic este conceptul bahtinian de cronotop și funcțiile lui în textul artistic, cercetătorul menționând și anumite imagini/simboluri ale acestei relații dintre spațiu și timp (cronotopul drumului, al întâlnirii, al pragului casei ș.a.) ca punct de desfășurare a scenelor, ca modalitate de materializare în imagini a elementelor abstracte ale acestui tip de comunicare artistică. În esența sa, cronotopul este o întruchipare artistică a reflectării lumii în conștiința omului, manifestându-se ca timp-spațiu cultural-istoric unic.

În baza analizei discursului teatral din perspectiva topic-temporală și a metodei cultural-istorice, în comunicare evidențiem contextualitatea scrierii, montării și receptării textului dramaturgic al lui Ion Druță în spectacole montate în perioada 1960–2000, la diferite teatre din țară și de peste hotare. Identificăm funcțiile cronotopului în relația text dramaturgic – discurs teatral la nivel de imagine și ca mod de materializare a elementelor abstracte (casa, biserica, stânca/muntele ș.a.) și, totodată, la nivel de creare a atmosferei, de spațiu scenic și spațiu din afara scenei, la nivel de relevare a viziunii artistice a personalității creatoare (dramaturg, regizor, actor, scenograf etc.), cât și semnificațiile identitare etnice, general-umane, religioase ale acestui aspect al teatralității.

Proiecții ale muzicii etnice naționale în cultura europeană

doi.org/10.5281/zenodo.4906126

Dr. hab. Victor GHILAȘ,
Institutul Patrimoniului Cultural

Comunicarea aduce în prim plan unele informații privitoare la conexiunile muzicii naționale cu spațiul european. Privind diacronic relatările depozitate în documentele literate, constatăm faptul că printre primele mostre de muzică de la noi, care atrag atenția occidentului, figurează cele datate din secolul al XVI-lea. Din perspectiva surselor scrise, muzicalitatea nativă, originalitatea cântecului și dansului poporului nostru este observată de călătorii, cronicari, pelerini, misionari, care s-au aflat în trecere prin țara noastră ori s-au stabilit cu traiul aici. Mai întâi facem referire la primele consemnări ale folclorului apărute în publicații din țările Europei Centrale (Austria, Polonia, Slovacia, Ungaria) și Europei de Vest (Franța, Germania, Italia), ele regăsindu-se în tabulaturi, antologii și (sau) culegeri de muzică. Odată ce au văzut lumina tiparului și fiind puse în circulație, acestea ajung în laboratorul de creație al unor figuri artistice europene, care au trecut la valorificarea muzicii etnice în variate forme și genuri. Catalogăm prin exemple concrete creații inspirate din melosul autohton – forme camerale de tipul suitei orchestrale (D. Speer, G. Ph. Telemann), piese muzicale instrumentale (B. Romberg), potpuriuri, marșuri, fantezii (M. Folz, S. von Nesslern), rapsodii, valsuri (F. Liszt, J. Strauss-fiul), toate având ca sursă de sugestie muzica noastră de tradiție orală.

Astfel, semnalăm tendința de valorificare pe plan european a izvorului sonor național, tendință care, mai apoi, va continua cu extinderea ariei geografice a compozitorilor, care au recunoscut, apreciat și s-au aplecat asupra valorilor culturii spontane. Demersul ia în considerare și aportul compozitorilor francezi, italieni, spanioli, ruși (Ch. Gounod, E. Satie, S. Mercadante, A. Lago Massini, A. Rubinștein, Al. Verstovski ș.a.), care au proiectat în creația lor valențele și originalitatea culturii noastre muzicale, sporindu-i vizibilitatea și valoarea pe continentul european.

Influenţa şcolilor europene asupra artei pianistice din Basarabia la confluenţa secolelor XIX–XX

doi.org/10.5281/zenodo.4906155

Drd. Vasile GRECU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Instituţionalizarea aşezămintelor muzicale în Basarabia își ia începutul după anii ’90 ai sec. al XIX-lea. Premisele pentru fondarea acestora sunt create la începutul acestui secol. În Ţările Române sosesc numeroşi muzicieni străini, care îi familiarizează cu muzica „evropenească” pe copiii din familiile înstărite şi, totodată, concertează în diferite saloane și săli publice. În această perioadă, de apreciere a publicului se bucurau pianistele Smaranda Şaptesate, Eufrosina Lăţescu, Elena Asachi şi harpistele Ermiona Asachi şi Săftica Palade, dar şi numeroşi artişti străini, care întreprind turnee artistice în Moldova. Primelor decenii ale veacului aparțin și primele prelucrări pentru pian de muzică populară.

Mugurii școlii componistice naționale, care apar în prima jumătate a secolului, aduc și primele lucrări pentru pian, realizate în stilul și formele școlilor occidentale, adaptate la stratul sonor oral autohton.

Preocupările pentru promovarea artei pianistice au fost stimulate de compozitorii străini care, atrași de muzica noastră etnică, o valorifică în creația lor.

Către sfârșitul ultimului deceniu al sec. al XIX-lea, viaţa muzicală din Basarabia se intensifică, iar odată cu aceasta se deschid noi instituții de învăţământ cu profil muzical-artistic, care sporesc simţitor interesul pentru studierea pianului.

Prin prisma evenimentelor din perioada menţionată, în viața culturală se manifestă tendinţa de integrare a artei muzicale locale în circuitul artistic european. Datorită activităţii artistice a unor muzicieni-profesionişti cu studii la conservatoarele din Rusia şi Europa occidentală, viaţa muzicală din Basarabia, s-a intensificat simţitor, creând standarde de educație muzicală și de măiestrie interpretativă, cu impact semnificativ asupra pregătirii profesionale a pianiştilor.

Arta interpretativă la ţambal în spaţiul european: perspectivă diacronică

doi.org/10.5281/zenodo.4906172

Drd. Valeriu LUȚĂ,
Institutul Patrimoniului Cultural

Analiza dezvoltarii artei interpretative la ţambal din arealul european în perioada ultimilor 100–150 de ani relevă raporturile ei cu realităţile socio-culturale, lărgirea posibilităților tehnice și de expresie ale instrumentului, cu creșterea măiestriei profesionale a interpreților, varietatea şi caracterul actual al repertoriului cultivat, cu tendinţa integrării modelelor de şcoli.

Comunicarea propune o incursiune în istoria fenomenului, evidențiind anul 1874, determinat, grație contribuției lui J. V. Schunda, de apariţia ţambalului mare de concert, după care A. von Geza reprofilează concepţiile repertorial-artistice şi impulsionează academizarea instrumentului. Aceşti doi factori semnificativi vestesc noua eră în istoria instrumentului – cea a profesionalismului în practicile ţambalistice.

Propunem un excurs temporal în dinamica includerii, afirmării țambalului în viața concertistică din Republica Moldova, cât și din diferite țări europene.

Cu evidente efervescenţe cultural-artistice şi educativ-didactice se impune pe harta Europei şcoala de ţambal din Budapesta. Exponenţii maghiari ai gândirii muzicale și didactico-pedagogice de tip academic întrevăd de timpuriu elemente de cunoaștere, inclusiv de popularizare a ţambalului.

Un rol dinamizator în educarea şi elevarea gustului artistic, în consolidarea academizării instrumentului aparţine şcolilor de țambal din Slovacia, Cehia, Ucraina, România, Republica Moldova, Germania, Belarus, ale căror căi de dezvoltare au fost diferite, idealurile însă au fost identice.

Creaţia şi viaţa ţambalistică caută noi căi şi modalităţi de comunicare artistică. Acesta fiind unul din punctele de plecare ale studiului, arta țambalului, înţeleasă ca fenomen organic, păstrează legătura cu tot ce s-a creat valoros şi trainic în deceniile anterioare, cu stimulentele novatoare ale fondului tradiţional. Comunicarea ia în considerare filonul național în afirmarea și promovarea identității organofone a țambalului în cultura europeană, contribuție care este una substanțială.

Художественная культура: новые измерения человека (множественность идентификаций во времени, движущемся одновременно во всех направлениях)

doi.org/10.5281/zenodo.4906213

Др. Нелли КОРНИЕНКО,
Академик Национальной академии искусств Украины

Автор рассматривает художественную культуру как субъект синергетики и предквантовой / квантовой культуры. Размышления автора пребывают в поле поискового театра, литературы, перформативного искусства, кинематографа.

Будущий театр – субъект исследовательский. «Научный» проект. Уровень театра поднимается на порядок, к его опережающим сценариям. Универсализм, точнее, транспрофессионализм становится обязательной составляющей будущего художественного процесса. Актуальным становится лидер – Ученый-Исследователь-Поэт (Художник). Сценические работы Кастеллуччи, Сузуки, музыка Скотта Гиббонса и др. промоделировали это будущее.

Время движется одновременно во всех направлениях, опровергая законы классической физики, утверждающей, что в открытых нелинейных системах, к которым относится и художественная культура, время движется исключительно линейно в одном направлении. Траектория движения указывает на квантовые измерения. Фолкнер, Джойс, Пруст, А. Жид, Дж. Дос Пасос, Рильке успешно полемизируют с физикой. Побеждают?

Квантовый мир все чаще обнаруживает себя в системах художественных.

Физика обогащается их идеями.

Модальности видимого / невидимого – паломничества воображения.

Принципы организации текста (семиотического). Сценическая практика Ан. Васильева, Леся Танюка и др. Литературные поиски Кальвино, роман «Невидимые города».

Новые измерения человека: множественность идентификаций. Кальвино – «Раздвоенный виконт». Дискурс Кальвино ищет симметричных соответствий для сверхактуальной современной проблемы идентификаций. Он ощущает человека как множественно идентичного и разгадывает его тайну в этой перспективе.

Особенности пластической драматургии в анимационных экранизациях Ф. М. Достоевского

doi.org/10.5281/zenodo.4906224

Др. Наталья КРИВУЛЯ,
МГУ им. М. В. Ломоносова, Москва, Российская Федерация

Доклад посвящен рассмотрению проблем адаптации и особенностей пластической драматургии в анимационных фильмах, снятых на основе или по мотивам произведений Ф. М. Достоевского. Кажется, что невозможно соотнести многостраничные философские тексты писателя с существующими в традиционном представлении емкими, гротескно-карикатурными образами анимации. Трансмедийный перевод литературного текста в анимационный требует разработки метафорического языка и создания образно-выразительной структуры, способной передать интонациями художественного произведения. Тексты писателя наполнены зрительными картинами, порою заменяющими слово и гораздо более объемно рисующими события или репрезентирующими внутренний мир героя. Специфика образной визуальности Ф. М. Достоевского становится одной из проблем при экранизациях, решение которой видится через поиск способов и приемов создания визуального нарратива.

Dramaturgi basarabeni contemporani față cu Teatrul „Satiricus Ion Luca Caragiale”

doi.org/10.5281/zenodo.4906236

Dorina KHALIL-BUTUCIOC,
Asociația Internațională a Criticilor de Teatru (IATC / AICT),
Germania

În primele decenii ale secolului al XXI-lea, Teatrul „Satiricus Ion Luca Caragiale” din Chișinău a devenit practic scena și casa dramaturgiei basarabene contemporane. Astfel, în perioada 2005–2008, directorul teatrului Alexandru Grecu şi-a propus implementarea unui proiect teatral unic și temerar întitulat „Promovarea dramaturgiei naţionale în contextul evoluţiei generale a teatrului din Republica Moldova” care se desfăşoară până în prezent.

Montate de regizorul Alexandru Grecu, spectacolele abordează o tematică diversă: decerebrarea societăţii în *SRL Moldovanul* de Nicolae Esinencu (2000), *Salvați America!* de Dumitru Crudu (2005), *Maimuța în baie* de Irina Nechit (2007); crizele religioase în *Ispitirea lui Iuda* de Andrei Burac (2005); frustrările unei generații de intelectuali în *Totul despre noi* de Constantin Cheianu (2006); delabrarea familiei în *Soție de împrumut* de Nicolae Negru (2006); fețele totalitarismului în *Dictatorul* de Andrei Strâmbeanu (2008); corupţia generalizată din țară în *Made in Moldova* de C. Cheianu (2009); întâmplările tragice din şi de după aprilie 2009 în *Cu bunelul, ce facem?* (2010) de C. Cheianu și *7 aprilie 2009* de Constantin Cheianu și Irina Nechit (2010); dilemele etice și politice în *Eu pentru cine votez?* de Val Butnaru (2010), *Partidul sexual unit* de Serghei Evstratiev (2013); dramele refugiaților sau ale bătrânilor în *Înainte și după fugă* (2004) și *Bătrânii noștri* de Dumitru Crudu (2015); ororile războiului de pe Nistru din 1992 în *Ţara asta a uitat de noi* (2011) de C. Cheianu, *Valsul tancurilor* de Irina Nechit (2020) etc.

Aceste spectacole mizează mai puţin pe spectaculos și pe artistic, şi mai mult pe veridicitate și forţa de impact a adevărului pe care îl expun, fiind determinate nu de simpla stenografiere a temelor acute din realitatea imediată, ci de necesitatea redeşteptării conştiinţei naţionale şi civice. Finalitatea acestui proiect a fost organizarea unui Festival al dramaturgilor contemporani din Republica Moldova, care în 2020 a ajuns la a patra ediţie, influenţând şi impulsionând viaţa teatrală din țară.

Культурная интерференция в спектакле «Ревизор» Национального театра «Сатирикус» им. И. Л. Караджале

doi.org/10.5281/zenodo.4906241

Др. Эльфрида КОРОЛЁВА,
Институт культурного наследия

Начавшийся с 1990 гг. активный процесс глобализации проявляется в активном воздействии массовой культуры на все виды искусства в сочетании компонентов классического и современного европейского искусства, а также национальной культуры разных стран. В спектакле «Ревизор» Николая Гоголя в постановке Александру Греку эти тенденции проявляются в сценографии и в костюмах персонажей. Смысл спектакля раскрывается в символах. Символическую роль играет круговая, отливающая синим светом железная дорога, по которой в Кишинев прибыл поезд из Брюсселя. На площадке замкнутого ею круга развивается действие спектакля. Символична картина «Тайная вечеря» Леонардо да Винчи, на фоне которой совершается всеобщее предательство. Символична картина с изображением тесного рукопожатия Молдовы и Евросоюза, висящая на стене каморки гостиницы, где остановились Хлестаков и Осип. Символична одежда чиновников – наполовину серые, наполовину черные вневременные плащи, украшенные молдавским орнаментом и медалями разных времен, стран и народов. Символичен грим городничего и чиновников, черные круги глаз которых вскрывают их нечестивую внутреннюю сущность, в то же время напоминая двойные очки – признак их двурушничества и, одновременно, неспособность ясно видеть окружающую действительность. Показательно сочетание танцев современной субкультуры и молдавских народных танцев. В активном взаимодействии современной субкультуры и компонентов классического европейского искусства, традиционной народной культуры проявляются основные признаки интерференции спектакля «Ревизор», в котором в то же время раскрываются характеры, типы, судьбы людей в эпоху сложного, противоречивого времени, еще не осознанной реальности.

”Archival turn” in choreography

doi.org/10.5281/zenodo.4906249

PhD student, Anna KRÓLICA,
Jagiellonian University, Kraków, Poland

The idea of my presentation refers to the “Archival turn” in scientific discourse and its possible transfers to choreographical practice.

In Poland, many choreographers attempted the reconstruction of choreographic works by renowned artists from the 1920s and 1930s. They bring the works of Pola Nireńska, Yanka Rudzka, and Marie Rambert onto the stage, trying to give them a new sense for the present day. It is like rewriting history.

In this context of reconstruction of historical choreography, I want to talk about the memory of the body and the body as an archive. I want to think how contemporary choreographers work with the memory and bodily memories. How they tried to find the traces to get in touch with the historical works. In the center of my research is the concept of the body as an archive and previous generations’ experience based on choreographical practice. This applies in particular to trauma, unconsciously determines our behavior and undergoing embodied enactment. The second idea of the presentation is to discuss and find the answer to the question: What does the process of situating choreography within an archival context say about them as such and about our time and the encounter with the past, but also what do they contribute to knowledge about the composite and unambiguous idea of an archive.

The presentation focuses the attention on several important contemporary choreography functions fulfilled by the authors: autobiographical, intimistic, documentary, anthropological as performance of embodied memory and an element of a holistical narattion.

As examples, I will present three choreographies: Agata Sinarska’s Second Nature and Iwona Wojnicka’s “Po Krzyku” / After Scream elaboration on the Krzyku / Scream by Pola Nireńska; “Beginnig” about Yanka Rudzka dance idea. This presentation is also about the role of (women) artistic practices in creation by defining identity in Poland.

The last unanswered question for me is the problem of transfer of modern dance into contemporaneity and its discovery.

Идейные и образно-содержательные аспекты эпохи романтизма: к проблеме музыкальной семантики Ф. Шопена

doi.org/10.5281/zenodo.4945638

Др. Тамара МЕЛЬНИК, докторант Алексей УСАЧЕВ, Академия музыки, театра и изобразительных искусств

Романтическая эпоха, пришедшая на смену классицизму, определила особые умонастроения и взгляды в европейской культуре, обозначила новые смысловые, содержательно-идейные и эстетические художественные ценности. Это время появления оригинальных способов музыкального выражения, обнаруживающих глубокую стилистическую индивидуальность каждого композитора-романтика.

Изучение образно-эмоционального и жанрового начала музыки Ф. Шопена, осмысление его музыкальной семантики невозможно вне историко-культурного контекста эпохи романтизма. В своем творчестве композитор, как и любой творец-романтик, стремился к обновлению этического содержания музыки, ее образно-эмоционального строя, тяготел к отражению особого романтического мировосприятия, пытался уйти от традиционных, классических средств выражения музыкальной мысли к новым, необычным формам и жанрам.

Ведущим смысловым принципом романтизма становится резкое противопоставление обыденности и мечты, повседневного существования и высшего идеального мира, создаваемого творческим воображением художника. Одним из основных понятий романтизма XIX века становится понятие антириторичности эстетических позиций относительно жанра и стиля художников-романтиков. Взамен отторжения от риторичности романтическая эпоха предложила особые содержательные категории романтизма – жизнь, любовь и смерть. Новая тематика привела к изменению образа и семантики формы в музыке – присущая незавершенность, открытость, постоянное изменение и переходность стали претворением естественно-жизненной закономерности в музыке романтизма. Важнейшим способом музыкального выражения всеобщей романтической идеи становится повышенная распевность, песенность, кантиленность.

Выявление и разграничение понятий стиля эпохи и индивидуального композиторского стиля становится возможным в романтическую эпоху, что связано с появлением «контрастных» представителей музыкального романтизма. Устремленность музыкального искусства к стилевой индивидуализации, неповторимости художественного самовыражения ярко представлена в фортепианном творчестве Ф. Шопена.

Filmul istorico-biografic: destine și personalități

doi.org/10.5281/zenodo.4956508

Dr. Dumitru OLĂRESCU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Istoria cinematografiei naționale ne demonstrează că evoluția filmului biografic de nonficțiune a debutat cu subiecte dedicate unor personalități marcante. Acestea erau incluse în revista cinematografică de actualități „Moldova sovietică", încă până la 1952, anul fondării studioului de filme documentare și cronică cinematografică din Chișinău.

Din 1957, după fondarea studioului „Moldova-film", se lansau deja mai multe subiecte, dedicate unor personalități din domeniul artei și culturii. Spre exemplu, subiectele despre clasicii literaturii noastre Mihai Eminescu și Ion Creangă.

În 1961 la studioul „Moldova-film" apare primul film istorico-biografic „Legendarul comandant de brigadă" (regizor A. Litvin) – un elogiu lui Grigore Kotovski, fiind apoi urmat de alte filme consacrate unor eroi ale timpurilor respective: Pavel Tkacenko, Elena Sârbu, Tamara Cruciok.

Toate aceste lucrări prezintă o anumită valoare documentară, dar sunt dominate de un pronunțat caracter propagandistic, fiind concepute într-o tonalitate oficială și gratuit elogioasă.

Un nou nivel, sau etapă de afirmare, a filmului istorico-biografic național poate fi remarcată la finele anilor '60 începutul anilor '70, când în acest gen debutează cineaștii: Emil Loteanu („Academicianul Tarasevici"), Andrei Buruiană („Ștefan Neaga"), Vlad Druc („Ion Creangă").

Dar în mod deosebit ideea de biografie, de destin, de viață predomină în creația cinematografică a lui Anatol Codru, care a avut un rol semnificativ în etapa de afirmare a acestui gen dificil de film de nonficțiune

În această perioadă A. Codru aduce prin filmele sale, „Alexandru Plămădeală", „Alexei Șciusev", „Dimitrie Cantemir", „Vasile Alecsandri", un suflu nou în contextul filmelor realizate până la el, impunându-se printr-o viziune poetico-filosofică asupra destinelor și creației personalităţilor, care au contribuit la prosperarea spirituală a neamului.

Într-un mod subtil aceste filme, cu protagonişti – reprezentanţi ai diverselor timpuri, ne demonstrează faptul că odată cu evoluția societății identitatea națională/spirituală se află într-o continuă redefinire.

Astfel, funcțiile de bază (civică, educativă, estetică ș.a.) ale filmului istorico-biografic determină factorii interesului sporit al consumatorilor. Iar cercetarea acestor categorii de filme prezintă interes prin valorificarea activității protagoniștilor concomitent cu elucidarea măiestriei cineaștilor implicați în acest gen al filmului de nonficțiune.

Semnificaţiile inovatoare ale constantelor identitare în filmul istoric moldovenesc al epocii „dezgheţului”

doi.org/10.5281/zenodo.4956596

Dr. hab. Ana-Maria PLĂMĂDEALA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Scopul ambițios al demersului științific constă în scoaterea la lumină a unui fenomen care nu a ajuns încă în aria atenției filmologilor. E vorba despre valențele identitare ale filmului istoric, care a dat start „revoluției estetice” în cinematografia sovietică a anilor 50–60. În vederea depășirii acestui inexplicabil „gol exegetic”, au fost supuse analizei mitic-arhetipale trei filme moldovenești „Balada haiducească” (1957), „Așteptați-ne în zori” (1963), „Serghei Lazo” (1967), înscrise în subgenurile: film cu haiduci, film istorico-revoluționar, film istorico-biografic. Inovațiile genuistico-stilistice ale acestor opere cinematografice se manifestă în apelarea la arhetipuri, simboluri, mituri în calitate de cenzura milenară a neamului.

Astfel, cea mai tânără dintre cinematografii din spațiul ex-sovietic a demonstrat calea de întoarcere la eternele categorii și criterii axiologice. Această inimaginabilă răsturnare de valori promovate de realismul socialist s-a produs pentru prima oară în „Balada haiducească”, care a îmbogăţit substanţial genul exponenţial al cinematografiilor balcanice prin patternurile identitare românești, aprofundând și versificând prin virtualitățile limbajului cinematografic ecuațiile „om – istorie”, „istorie – eternitate”, „revoluția – mitul eternei libertății”.

Fascinantul efect al „inovației prin tradiție” se datorește revalorificării cinematografice a gândirii ancestrale a lumii, cele trei filme fiind călăuzite de valențele identitare ale eroului nostalgic, catharsisul mioritic, altruismul romantic, natura în ipostaza de confidentă, biruința prin înfrângere.

În concluzie se promovează ideea randamentului umanist aparte al spectrului identitar în filmele istorice al perioadei „dezgheţului” în plină consonanță cu spiritul cutezător al epocii.

Aspecte metodologice ale dansului Hostropăț ca parte indispensabilă a repertoriului formațiilor de dans din Republica Moldova

doi.org/10.5281/zenodo.4956637

Svetlana TALPĂ,
Institutul Patrimoniului Cultural

Studiul abordează o largă paletă de interpretări ale dansul hostropăț din cadrul repertoriul formațiilor de dans din Republica Moldova. hostropăț – reprezintă un dans ceremonial ce însoţeşte diverse acte ritualice din cadrul nunţii tradiţionale, fiind o expresie a unui limbaj specific de comunicare care a determinat însăşi estetica dansului, formele sale de expresie, normele stilistice ale repertoriului făcând parte din sistemul de valori al culturii populare. De asemenea sunt abordate unele aspecte de ritual și de divertisment ale dansului hostropăț, evidenţiindu-se importanţa practicii profesionale coregrafice și rolul formațiilor de dans din cadrul instituţiilor culturale a activităţii tradiţionale artistice de amatori. Autoarea îşi focalizează atenţia pe configurarea aparatului metodologic al cercetării repertoriului formațiilor de dans ca paradigmă a unei noi direcţii stilistice şi identităţi culturale pe tărâmul artei coregrafice contemporane – dansul hostropăț. Se constată că tendinţele simplificării structurii ritologice a nunţii, comprimării cadrului temporal şi spaţial de desfăşurare, modernizarea concepţiei ceremoniale şi a fluxului de dansuri noi, create de artiştii profesionişti sau adaptate din repertoriul dansurilor populare, neo tradiţionale și naţionale din regiune au marcat esenţial structura repertoriului formațiilor tradiţionale de dans din Republica Moldova. O contribuție fundamentală în studiul de cercetare a dansului folcloric o au muzicologii care au oferit o analiză amplă în cercetarea melodiei hostropăț din cadrul repertoriului nupțial. Dificultățile suplimentare se profilează în cazul denaturării autenticității pașilor de dans hostropăț ceea ce creează confuzii la inventarierea dansului respectiv.

Personalitatea lui Ion Creangă: între document și ficțiune

doi.org/10.5281/zenodo.4956690

Dr. Violeta TIPA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Personalitatea lui Ion Creangă a provocat cineaștii de pe ambele maluri ale Prutului la crearea unor pelicule prin care să îl readucă pe marele ecran pe faimosul povestitor. Și dacă în genul filmului de ficțiune unica peliculă *Un bulgăre de humă* (1989, regie Nicolae Mărgineanu), ne povestește despre ultimii ani de viață, atunci filmul de non ficțiune abordează mai multe aspecte din viața scriitorului, precum ar fi: *Creangă și Junimea* (1989, regia Ioana Holban), *Dumnezeul lui Ion Creangă* (1996, regia Grid Modorcea) ș.a.

Unul dintre regizorii care a reconstituit în imagini audiovizuale chipul celor care ne-au dus faima în lume a fost Anatol Codru. După o serie de pelicule dedicate lui Dimitrie Cantemir (1971), Vasile Alecsandri (1972), Nicolae Costenco (1989), Mihai Eminescu (1991) ș.a., regizorul se adresează și la figura „Homer-ului literaturii noastre", la scriitorul Ion Creangă. Nu este prima tentativă de-a prefigura universul clasicului autor. Anterior, A. Codru scrise scenariul pentru scurtmetrajul *Creangă* (1973), realizat de regizorul Vlad Druc.

Scenaristul și regizorul Codru își propune să creeze lungmetrajul *Ion Creangă* (1999) la confluența dintre opera și viața scriitorului. Urmărindu-i calea vieții, regizorul se oprește la cele mai semnificative momente din biografia lui. Or, autorul face din destinul lui Creangă o poveste în care adună bucurii și tristețe, întâlniri și despărțiri, biruințe și dezamăgiri. Or, regizorul se adresează mai întâi la *Amintirile din copilărie*, capodopera scriitorului, proiectând în figura lui Nică a lui Ștefan a Petrei un *alter-ego* al prozatorului.

Ne propunem să analizăm pelicula lui Anatol Codru *Creangă* din perspectiva acelui amalgam de evenimente preluate din *Amintiri*, ce fac corp comun cu bogatul material iconografic (fotografii, cărți, acte, documente de arhivă etc.) și date biografice, care au fost împletite într-un tot întreg pentru a da farmec vieții și a depăși formatul instructiv-didactic al filmului.

Schițe la portretul de creație a compozitorului Alexandr Mulear

doi.org/10.5281/zenodo.4956740

Drd. Daniela TROCINEL,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Alexandr (Șiko) B. Mulear s-a născut la 18 mai 1922 în Savran, un orășel mic ucrainean, provincia Odessa și a decedat la data de 17 iunie 1994 la Chișinău, Republica Moldova. Pe parcursul vieții s-a remarcat ca un deosebit pedagog, talentat compozitor și muzician.

În anul 1940 A. Mulear a absolvit Gimnaziul evreiesc nr. 2 și concomitent Școala muzicală din Tiraspol în clasa lui G. I. Gherșfeld. Începând cu anul 1941 urmează pentru compozitorul A. Mulear o perioadă dificilă – încarcerarea în ghetoul transnistrean pe o perioadă de trei ani. În anul 1944, A. Mulear ajunge în orașul Odessa și se angajează pe post de violonist la Teatrul de Operă și Balet. Ulterior, se reîntoarce în Moldova și lucrează profesor la Școala de muzică pentru copii din orașul Tiraspol, iar mai târziu este admis la Conservatorul din Chișinău, în clasa compozitorilor Șt. Neaga, L. S. Gurov și S. M. Lobel.

Printre primele lucrări muzicale profesioniste – *Rondo* pentru vioară, *Umoresca* pentru pian, *Cvartetul de coarde*, lucrarea corală *Sub steagul păcii* și *Duete pe teme populare moldovenești* pentru 2 viori. Pentru examenul de absolvire a Conservatorului, A. Mulear prezintă poemul simfonic *Haiducii*. În perioada anilor 1955–1970 în portofoliul său de creație apar noi lucrări: *Uvertura Festivă* pentru orchestra simfonică, *Rapsodia* pentru orchestra pop, ciclu de Șase miniaturi pentru vioară și pian și Baletul pentru copii *Făt-Frumos* compus pe baza poveștilor populare moldovenești. Printre cele mai notorii lucrări din ultimii ani de viață ai compozitorului putem numi Poemul *Tatarbunar*, *Capriccio și Simfonietta* pentru orchestra simfonică, patru *Suite pentru cvartetul de coarde*, o *Sonată pentru pian*.

În concluzie remarcăm faptul că A. Mulear s-a manifestat în muzica de cameră într-un mod original, întrucât este un domeniu inovator și divers din punct de vedere a stilului și genului în cadrul operei sale.

Divan Film Festival sau povestea unui mare festival mic de artă cinematografică și culinară din Balcani

doi.org/10.5281/zenodo.4956775

Dr. Marian ȚUȚUI,
Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”, București, România

În 2010, *Divan Film Festival* sau *Divanul degustătorilor de film și artă culinară*, un mic festival dedicat artei culinare și cinematografice balcanice a pornit la drum lăsând deoparte competiția și premiile, dar s-a străduit să promoveze prin studiile cinematografice balcanice o perspectivă unificatoare asupra cinematografiei a 14 națiuni (Slovenia, Croația, Bosnia-Herțegovina, Serbia, Muntenegru, Macedonia de Nord, Albania, Grecia, Turcia, Bulgaria, România, la care s-au adăugat Kosovo, Republica Moldova și Cipru). Este meritul marelui scriitor și recent bucătar Mircea Dinescu, al așezării uimitoare de pe malul Dunării, unde se întâlnesc granițele României, Bulgariei și Serbiei, al unor cercetători dedicați, precum și al marii valori a filmelor balcanice din ultimele decenii care au impus sintagma „film balcanic”. Paradoxal, în timp ce conflictele etnice au provocat experiențe teribile pentru locuitorii din Balcani și au ridicat noi frontiere, cineaștii par să fi beneficiat de drame autentice și au învățat să se adreseze mai bine și națiunilor din jur.

Deși nu acordă premii, festivalul a căpătat un prestigiu internațional datorită unicității sale. Pe lângă proiecții cinematografice și prezența unor cineaști cunoscuți precum Slobodan Sijan, Nikos Perakis, Lucian Pintilie, Nae Caranfil, Maia Morgenstern etc., Divanul a găzduit concerte de muzică precum cele ale Filarmonicii din Craiova, ale formației *Trei Parale*, ale lui Grigore Leșe, Mariei Răducanu și ale lui Marius Mihalache, precum și demonstrații culinare susținute de maeștri ai gastronomiei nu numai din România, dar și din Serbia și Bulgaria. A mai găzduit între altele un curs internațional itinerant pentru tinerii critici de cinema, ca și expoziții de caricatură și pictură.

Festivalul a găzduit între 2013 – 2017 cinci conferințe internaționale ale căror lucrări au fost publicate în limbile română și engleză în patru volume colective coordonate de către subsemnatul.

Lucrarea se străduiește să redea cât mai bine istoria și specificul acestui festival care a devenit cunoscut destul de repede și în străinătate.

ARTE VIZUALE / VIZUAL ARTS

Nicolae Macarenco – artist reprezentativ al graficii satirice

doi.org/10.5281/zenodo.4956811

Lucia ADASCALIȚA,
Institutul Patrimoniului Cultura

Personalitate de seamă din domeniul graficii satirice din Republica Moldova, Nicolae Macarenco, de-a lungul carierei sale artistice a zămislit cu multă iscusință și dăruire ilustrații de carte la opere literare semnate de Aureliu Busuioc, Evghenii Kopîlov, Iosif Gherasimov, Alla Grekul, afișe și caricaturi estetic expresive și semantic valoroase. Prodigios, talentat, perseverent și devotat profesiei, protagonistul este unul dintre plasticienii consacrați care, prin vocația și talentul său a marcat o întreagă epocă în arta satirică din republică. Activând cu succes, mai cu seamă în genurile graficii satirico-umoristice, graficianul a zămislit opere care au fost publicate frecvent în importante ediții periodice precum revista de satiră și umor *Chipăruș*, revista *Femeia Moldovei*, ziarul *Tinerimea Moldovei* ș.a.

În studiu sunt evidențiate aspectele tematice ale creației artistului, fiind determinate, sistematizate și oglindite opțiunile plastice ale protagonistului în așa serii de foi grafice precum *Secvențe profesionale* (1961), *La cumpăna anilor* (1961–1963), *Secvențe cotidiene* (1964), În colhoz (1964), *La școală* (1964). *De ale științei* (1964), *La locul de lucru* (1964), *La cinematograf* (1964), *În stradă* (1964), *Tineri și tinere* (1961), *Soți și soții* (1961–1971), *Mame și copii* (1961–1972), *Realități internaționale* (1970), *Secvențe sportive* (1972).

În urma examinării operelor pictorului, autoarea acordă atenție sporită problemelor de constituire compozițională a imaginii, particularităților de reprezentare plastică prin formă, linie, ton a caracterelor umane, a stărilor psihologice ale personajelor antropmorfe și celor zoomorfe. Concomitent, demersul analitic, este susținut și prin evidențierea rolului culorii în procesul de amplificare a expresiiilor și a mesajelor generate de operele satirice create de către grafician.

Considerații și fotografii privind starea actuală a patrimoniul construit al Bucovinei de Sud

doi.org/10.5281/zenodo.4956849

Dr. Cristian Alexandru BOGHIAN,
Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România

Timpul petrecut în cadrul Imperiului Austriac a schimbat simțitor peisajul demografic al zonei de nord a Moldovei, denumită ulterior și Țara Fagilor. Pe lângă locuințele construite de români, și-au ridicat case tradiționale și comunitățile de germani, polonezi, evrei, lipoveni, huțuli, armeni și alții. La prima vedere casele tradiționale românești se remarcă prin acoperișul în patru table în timp ce locuințele germane, spre exemplu, sunt în general construite în două ape. Casele armenești sau poloneze se disting prin dimensiuni mai mari și un număr mai mare de camere în timp ce casele evreiești au o structură axata pe lungime. Pe de altă parte casele huțule sunt așezate adesea în zonele mai izolate de munte, în vârful unor dealuri. Mergând prin satele Bucovinei de Sud, prin numeroasele zone etnografice ale județului Suceava, remarcăm pe de-o parte case tradiționale care par că au rămas în afara trecerii timpului și pe de altă parte altele care se străduiesc să țină pasul cu noile tendințe din arhitectură și confort. Unele localități sau zone par adevărate „focare" vii de atracții turistice, cu o moștenire arhitecturală bogată, în timp ce alte așezări, unele multietnice, sunt astăzi pustii. Așadar, care este în prezent situația generală a patrimoniului construit în peisajul rural bucovinean? Mai este Țara Fagilor un tărâm al tradițiilor păstrate cu sfințenie sau riscă să devină o umbră plină de kitsch neintenționat? Acest album cu fotografii și descrieri text realizat în perioada 2018–2020, în urma deplasărilor pe teren și a interviurilor cu proprietarii construcțiilor locuite, încearcă să răspundă la aceste întrebări și să explice starea în care se află monumentele arhitecturale bucovinene și ce se va întâmpla în viitor cu acestea. Albumul este practic unul din rezultatele finale ale Proiectului „Port Cultural", acțiune în care au fost implicați mai mulți parteneri și instituții importante din România.

Colecţii de ex-libris ale Bibliotecilor Naţionale din România şi Republica Moldova

doi.org/10.5281/zenodo.4956866

Dr. Vladimir KRAVCENKO,
Institutul Patrimoniului Cultural

Ex-libris („din carte") este o marcă sigilată care conţine informaţii despre posesorul unei cărţi sau al unei colecţii de cărţi şi care de obicei se amplasează pe forzaţul cărţii. Se detaşează două tipuri de colecţii ex-libris – imagini personale în reproducere (colecţii de cărţi cu mărci sigilate) şi opere de artă grafică în original (colecţii de gravuri şi desene). În preponderenţă, ex-librisurile din ambele categorii se regăsesc în colecţiile speciale ale bibliotecilor (*Cartea bibliofilă românească, Cartea străină veche* şi *Stampe* din BNR; *Cartea veche* şi *rară* şi *Moldavistica* din BNRM). Cele mai vechi ex-librisuri sunt reproduse pe paginile cărţilor de uz bisericesc şi cotidian, provenite din colecţii particulare fie comasate cu cele de stat, fie devenite statale ca urmare a naţionalizării. Ex-librisurile din cărţile manuscrise din sec. X–XIV, din incunabule din sec. XV şi din cărţile religioase din sec. XVI–XIX sunt gravate în lemn (xilogravură), iar cele din cărţile cu caracter laic din sec. XVIII–XIX – şi în metal (gravură cu daltiţă).

Ex-librisuri ca opere de arta grafică miniatură sunt reprezentate cel mai bine în colecţia BNR, reprodusă parţial şi în catalogul oficial *„Ex-libris" în colecţiile Bibliotecii Naţionale a României* din 2001. Această colecţie a ex-librisurilor în original se prezintă cea mai numeroasă, cuprinzătoare şi universală din întregul spaţiu românesc. Majoritatea semnelor de carte în original sunt din secolul XX, când genul respectiv de arta a cunoscut un deosebit avânt în toată Europa, autorii lor fiind artiştii plastici din mai multe ţări europene şi chiar americane. Sunt prezente toate tipurile de tematici, tehnici de executare, tendinţe şi genuri stilistice. În colecţia BNRM se află coli grafice originale din perioada postbelică şi din primul deceniu al secolului al XXI-lea. Prin aceasta este reprezentată schematic arta gravurii şi arta desenului în perioada sovietică şi post-sovietică în republică.

Realizări ale limbajului plastic în scenografia plasticianului Constantin Lodzeiski

doi.org/10.5281/zenodo.4956890

Dr. Vitalie MALCOCI,
Institutul Patrimoniului Cultural

Constantin Lodzeiski a fost unul dintre cei mai reprezentativi scenografi de teatru, operă și balet din Republica Moldova. Și-a desfășurat activitatea începând cu anul 1947, când este angajat în calitate de pictor-șef, la Teatrul dramatic din or. Bălți. Plasticianul avea experiență bună în domeniul scenografiei teatrale, activând anterior la montarea spectacolelor în orașele: Umani, Odesa și Herson din Ucraina. Astfel, artistul deja era un bun creator al spațiului scenic și al amenajării decorului plastic. Anterior în Moldova au fost direcționați și alți plasticieni în domeniul scenografiei ca: Grigorii Kurenoi, Anton Mater, David Mordohovici, Anatoli Șubin, după care își fac apariția Constantin Lodzeiski, Boris Sokolov, Nikolai Alentiev ș.a. Această pleiadă de scenografi au stat, de fapt, la temeliile constituirii scenografiei sovietice moldovenești, contribuind la dezvoltarea artei teatral-decorative profesioniste din republică.

Inițial C. Lodzeiski a lucrat la decorurile spectacolelor dramatice, lucrul ce se explică nu atât prin interesul față de astfel de dramaturgie, ci prin lipsa teatrului muzical din țară, care era mai aproape de natura artistului. Doar la finele anilor 1950, când a fost înființat Teatrul de Stat de Operă și Balet din or. Chișinău C. Lodzeiskii a început să lucreze în mare parte decorurile spectacolelor muzicale.

În decursul anilor, devenind membru al Uniunii Artiștilor Plastici din RSSM (1955), montează spectacole în diverse teatre din republică: Teatrul dramatic rus „Cehov”, Teatrul de Stat de Operă și Balet, Teatrul republican de păpuși „Licurici”. Adoptarea celor mai noi tendințe în decorarea spectacolelor de operă și balet i-a permis lui C. Lodzeiskii, fără pierderi vizibile să execute trecerea la o nouă etapă în artă teatrală și decorativă a Moldovei. Astfel, artistul contribuie la elaborarea direcțiilor și principiilor noi de organizare a spațiului scenic și a decorului teatral.

Construcţii anatomice în realizarea nudului sculptural moldovenesc. Abordări în albia realismului

doi.org/10.5281/zenodo.4956933

Dr. Ana MARIAN,
Institutul Patrimoniului Cultural

În sculptura moldovenească pot fi evidenţiate două tipuri de implementări ale construcţiilor anatomice în realizarea nudului sculptural: abordări în albia realismului şi abordări stilizate. Un înaintaş în cunoaşterea nudului sculptural moldovenesc este Alexandru Plămădeală. Deşi studiile făcute la Academia Imperială de Pictură, Sculptură şi Arhitectură de la Moscova îi permit să abordeze complex nudul, totuşi sculptorul continuă să exerseze şi să caute noi modalităţi de realizare a nudului. Nudurile lui Lazăr Dubinovschi conţin forme generalizate, modelate impresionist, dar care sunt realizate în baza cunoaşterii anatomiei. Modelarea pe suprafeţe mari presupune existenţa unor construcţii anatomice acoperite de aceste forme. Nudurile în relief ale Claudiei Cobizev sunt conturate, delimitate prin linie una faţă de alta, iar volumele redau sumar anatomia corpului uman. Nudurile lui Iurie Canaşin, părţi componente ale compoziţiilor sale tematice, conferă acestora o logică aparte, subordonată sensibilităţii autorului. Tratarea nudurilor cu reliefarea unei „morale", specifice operelor sculptorului Constantin C. Constantinov, scoate în evidenţă caracteristicile psihologice ale personajelor sale, în strânsă legătură cu cele anatomice. Anatomizarea în interpretarea lui Ion Zderciuc porneşte de la forme tratate realist spre cele stilizate, în care şi metafora îşi are locul ei edificator, soluţiile fiind întotdeauna inedite. Abordările nudului în albia realismului a presupus studii de durată, însuşirea anatomiei scheletului şi a muşchilor, cunoştinţe în proporţiile corpului uman. Pornind de la această bază, sculptorii au practicat stilizările, diferite ca maniere artistice, dar care au oferit viziuni noi asupra tratării nudului sculptural moldovenesc.

Valori artistice ale ilustrațiilor din abecedar în creația graficienilor de carte moldoveni (1945–2020)

doi.org/10.5281/zenodo.4957140

Dr. Victoria ROCACIUC,
Institutul Patrimoniului Cultural

Primul cunoscut „Abecedar Moldovenesc" a fost alcătuit de arhimandritul Gurie Grosu și tipărit în 1917 în grafie latină la Chișinău, la Tipografia Societății pentru cultura Românilor din Basarabia. Se cunosc și exemple de reeditare a acestuia. La fel, până în 1945 câteva ediții ale abecedarelor au apărut la Balta și Tiraspol, deja în grafie chirilică. În procesul de evoluție a principiilor de ilustrare a abecedarului în creația artiștilor moldoveni din perioada sovietică și post-sovietică, printre nume de artiști care au lucrat asupra ilustrării cărților cu acest caracter didactic se disting: Valentina Neceaev, Leonid Grigorașenco, Ilia Bogdesco, Evghenii Merega, Boris Brânzei, Valentina Rusu Ciobanu, Ghennadii Zîkov, Igor Vieru, Lică Sainciuc, Aurel Guțu-Resteu, Isai Cârmu, Alexei Colîbneac, Vasile Movileanu, Anna Evtușenco, Vasile Țehmister, Violeta Zabulica-Diordiev, Elena Leșcu, Mihail Brunea, Oleg Cojocari, Elvira Voloșin-Cemortan, Nina Tescari, Stela Damaschin-Popa etc. Majoritatea editurilor moldovenești tipăreau și continuă să tipărească cărți de acest conținut didactic. Printre ele se evidențiază: „Lumina", „Știința", „ARC", „Prut Internațional", „Hyperion", „Litera", „Universitas", „Stelpart", SC „Biblion" SRL, „Silvius Libris" etc. Studierea ilustrațiilor pentru abecedare în creația graficienilor de carte moldoveni în ediții repetate oferă prilejul să analizăm diverse metode și principii de organizare a spațiului cărții, să medităm asupra genezei și evoluției aspectului estetic, să distingem valorile artistice și istorice în acest domeniu. În cele mai valoroase ilustrații de carte, varietatea metodelor artistice abordate urmărește dezvoltarea intelectului și inteligenței copiilor, cultivând totodată sensibilitatea estetică și creativitatea acestora. E important ca și în continuare această filieră editorială să respecte bunele tradiții artistice și estetice.

Tapiseria artistică din Republica Moldova. Anii 2011–2020

doi.org/10.5281/zenodo.4965720

Dr. Constantin SPÎNU,
Institutul Patrimoniului Cultural

În artele decorative din Republica Moldova, cel de-al doilea deceniu al secolului al XXI-lea este semnificativ prin implicarea activă în procesul de creație alături de artiștii consacrați, a noilor generații de plasticieni. Promovând activ valențele artistice actuale mediului cultural autohton, plasticienii ce au activat în domeniile textilelor, ceramicii, sticlăriei și designului vestimentar, prin creația lor, au contribuit la diversificarea opțiunilor artistice, valorificarea plastică a unor concepte ideatice importante și soluționarea artistică a unor probleme de ordin plastic, tehnologic și axiologic relevante.

Tapiseria artistică, ca domeniu al artelor decorative, a cunoscut la rândul ei în perioada în cauză, abordări conceptuale și valorificări complexe a arealului tematic, aprofundări importante a aspectelor de ordin morfologic și sintactic în ceia ce vizează procesul de structurare compoziţionala a câmpului imaginii și, nu în ultimul rând, de realizare tehnologică inedită a operei. Ultima, fiind axată atât pe metodologia clasică de îndeplinire prin țesere a produsului textil, cât și pe tehnologiile mixte de îmbinare a țesăturii cu broderia, sau pe atingerea expresiilor estetice și a mesajului promovate prin stilistica asemblage și colaj, au asigurat diversitate și originalitate operelor din domeniu.

Una dintre particularitățile distinse ale tapiseriei artistice din perioada în cauză, este cea de valorificare estetică a imaginii de către un număr sporit de plasticieni, prin exersarea largă a tehnologiei tradiționale de modelare a pâslei, fapt, ce a contribuit la înzestrarea operelor realizate în tehnica respectivă cu expresii cromatice bogat nuanțate, subtile și semantic valoroase.

Tematica abordată de pictorii basarabeni între anii 1888–1917

doi.org/10.5281/zenodo.4965792

Dr. hab. Tudor STAVILĂ,
Institutul Patrimoniului Cultural

Temele și subiectele abordate de plasticieni, într-o anumită perioadă de timp, într-un anumit spațiu geografic, inclusiv și denumirile operelor, reflectă indirect tendinţele existente în epoca respectivă. Aceste momente sunt indiscutabile, indiferent de evoluţiile artei aflate în diverse ambianţe culturale, în centrele artei internaţionale sau la periferiile ei, reflectând obiectiv stilurile și prioritățile timpului. Astfel, realismul operează cu anumiți termeni care definesc opțiunile curentului, diferite de cele ale impresionismului, expresionismului, etc.

Artele plastice basarabene nu fac o excepție în acest caz. Mai refractară și mai specifică, evoluția culturii autohtone se datora situației istorice a ținutului, aflate în stăpânirea Imperiului ţarist timp de un secol, cu apariția tardivă a artei profesioniste și influențele directe ale realismului peredvijnicilor ruși și ucraineni cu o tematică aparte. Dar și aceste tendințe au fost marcate de apariția unor reprezentanți non-conformiști ai artei ruse, cum ar fi Vladimir Falileev, Alexandr Şevcenco, Natan Altman, participanți la saloanele basarabene la începutul secolului XX. Mai elocvent aceste reînnoiri ale artei locale intervin după stagierea Eugeniei Maleșevsci în Europa, revenirea sporadică la baștină a lui Pavel Șilingovschi, dar și apariția în Basarabia al unui reprezentant veritabil al noilor curente, cum a fost Auguste Baillayre. Anume acestui artist cu origini franceze, cu studii în Olanda și Imperiul Rus, îi revine sarcina și scopul de a revigora artele plastice din Basarabia, aflată la periferiile culturii europene. Studenții atelierului său de artă decorativă la Școala de Belle-Arte din Chișinău au devenit, ulterior, absolvenți ai celor mai cunoscute instituții de artă din Germania, Franța și Belgia.

Autoportretele lui Alexei Colîbneac ca retrospectivă a creației graficianului

doi.org/10.5281/zenodo.4965818

Drd. Dmitri ȘIBAEV,
Universitatea de Stat din Moldova

Graficianul Alexei Colîbneac este unul dintre notorii desenatori ai artei naționale. Dovada măiestriei plasticianului și a mesajului intelectual al discursului său artistic constituie numeroasele distincții și prezența lucrărilor în importante colecții publice. În creația sa impresionantă remarcăm serii numeroase de desene; una dintre ele fiind seria de autoportrete, care se păstrează în atelierul artistului și nu a fost valorificată în studii teoretice.

Seria de lucrări în cauză a fost realizată în diferite etape ale vieții și prezintă artistul în cele mai diverse stări de spirit. Prin intermediul lucrărilor date urmărim parcursul formării personalității sale artistice: de la adolescență, tinerețe, până la perioada de maturitate, în care artistul pe deplin manifestă atât spirit tenace de observație, cât și lejeră autoironie, executând unele lucrări parcă în glumă, iar în alte compoziții introducând note satirice. În lucrările timpurii încă nu observăm acea autoironie care va deveni dominantă în portretele executate în perioada matură a creației sale. Este captivant să urmărim cum truda tânărului studios pe parcursul timpului devine joc al maestrului, care, rămânând inconfundabil, este de fiecare dată diferit. Desenele sunt realizate în variate tehnici ale graficii: creion simplu, tuș negru, peniță. De asemenea, artistul apelează la diferite limbaje de tratare a formei și a spațiului: în unele lucrări strict liniar, prin intermediul convenționalității grafice, în altele recurgând la clarobscur. Pentru a prezenta imaginea completă a seriei de autoportrete, analizăm și câteva lucrări executate în tehnicele picturii, culorilor de ulei și acuarelă. Când observatorul și subiectul sunt aceeaşi persoană, spectatorul asistă la un monolog intim, care constituie un act de autocunoaştere prin intermediul limbajului plastic.

ETNOLOGIE: PROBLEME GENERALE ŞI ABORDĂRI INTERDISCIPLINARE / ETHNOLOGY: GENERAL PROBLEMS AND INTERDISCIPLINARY APPROACHES

De la „ciuma neagră" la „ciuma roșie": semnificații, simboluri și impact (interconexiuni istorice, literare, medicale, imagologice și etnoculturale)

doi.org/10.5281/zenodo.4965826

Dr. Valentin ARAPU, Institutul Patrimoniului Cultural

În epoca medievală pandemia numită „Ciuma Neagră" (1347–1351) a fost mai întâi de toate un fenomen biologic și epidemiologic, agravat de varii factori complementari: schimbări climatice, foamete, război și sărăcie. Etimologia termenului „ciuma roșie" își are originile în Germania interbelică când propagandistul partidului nazist Fritz Reinhardt (1895–1969) și-a expus viziunile sale anticomuniste și antisovietice în lucrarea „Die Rote Pest" (1930).

„Ciuma roșie" este o molimă a fanatismului ideologic, politic și militar bolșevic / comunist, instalat în urma loviturii de stat din octombrie 1917 în Rusia și răspândită ulterior în mai multe țări de pe glob. Deși originea acestor două ciume este total diferită, există multiple afinități pe dimensiunile imagologică, simbolistică, etnologică, demografică, demonologică și semiotică.

Ciuma medievală apărea concomitent cu Moartea, Foametea și Războiul, respectiv, regimurile comuniste, asociate cu „ciuma roșie", se fac vinovate de exterminarea în masă, prin promovarea politicilor represiunilor politice și a înfometării, de moartea a zeci și chiar sute de milioane de oameni la nivel planetar. „Ciuma roșie" a depășit după proporțiile impactului său dezastruos orice epidemie sau pandemie de ciumă din istoria umanității.

Un alt aspect relevant ține de elucidarea rolului „celuilalt" sau al „străinului", astfel, în Occidentul medieval erau culpabilizați pentru declanșarea „Ciumei Negre" evreii, iar în Rusia secolului al XIV-lea, aducerea molimei era atribuită tătarilor. În Rusia Sovietică imaginea vinovatului de toate relele a fost transferată asupra „dușmanilor de clasă" printre care au nimerit mulți evrei, tătari și reprezentanţi ai altor etnii, considerați „străini" orânduirii și ideologiei bolșevice.

„Ciuma roșie", spre deosebire de „ciuma brună" (nazismul, fascismul), și-a continuat parcursul istoric și după anul 1945, devenind un pericol real, implicit ideologic și propagandistic, pentru lumea occidentală.

O tendință contemporană în restaurarea cărților vechi: minima intervenție

doi.org/10.5281/zenodo.4965854

Dr. Elena ARDELEAN,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România

Conservarea și restaurarea cărților vechi constituie un domeniu deosebit de complex și aflat într-o continuă evoluție. Preocuparea pentru păstrarea cât mai îndelungată a cărților a parcurs etape empirice îndelungate până la forma elaborată şi susţinută tehnologic şi ştiinţific din zilele noastre. Una dintre tendințele susținute și acceptate de majoritatea specialiștilor o constituie minima intervenție în procesul de conservare și restaurare a cărților vechi, cu scopul de a păstra nealterate particularitățile morfologice ale acestora. Intervenţia de conservare-restaurare trebuie să se rezume la strictul necesar, trebuind să stopeze procesele de degradare şi să redea obiectului semnificaţia de odinioară, păstrând însă nemodificată structura originală a acestuia.

Una dintre situațiile frecvent întâlnite este aceea a intervenției pe bloc de carte nedesfăcut, această situație impunându-se atunci când cusătura și coperta sunt originale și bine păstrate.Un alt aspect este cel al albirii hârtiei îmbătrânite sau a eliminării diferitelor pete de pe suportul papetar. Deși în urmă cu câțiva ani exista practica albirii, procedeu agresiv și cu efecte asupra proprietăților de rezistență ale hârtiei, în ultima vreme există tendința de a se păstra aspectul artefactului, modificările cromatice sau petele de pe hârtie fiind considerate consecințe ale trecerii obiectului prin istorie. Acesta este rezultatul unei mai bune înțelegeri a implicațiilor științifice din spatele albirii și a altor tratamente de „curățare” și a daunelor pe care acestea le pot provoca.

În prezent, asistăm la o nouă abordare a intervențiilor de conservare restaurare, însă utilizarea teoriei contemporane a conservării și restaurării ca reper nu înseamnă o schimbare generală a modului în care a avut loc până acum procesul de conservare-restaurare, ci doar raportarea tuturor acțiunilor întreprinse la scopul final al acestor acțiuni, care este păstrarea integrității fizice și a semnificației culturale a unui obiect în vederea transmiterii acestuia generațiilor viitoare.

Rolul antropologului într-o cercetare interdisciplinară

doi.org/10.5281/zenodo.4965908

Dina BARCARI,
Universitatea de Stat din Moldova

Creșterea unității și cooperării între științele sociale a avut o influență și asupra antropologiei. Datorită participării la aceste cooperări au produs anumite schimbări în relațiile cognitive ale antropologilor, precum și modificări în instrumentele conceptuale pe care antropologii trebuie să le folosească în munca lor. Se consideră că antropologia culturală este tratată separat ca fiind o disciplină ce influențează asupra celorlalte domenii ale antropologiei moderne. În ultimii ani, cea mai izbitoare caracteristică a domeniului științelor care se ocupă de fenomenele umane a fost tendința de atac interdisciplinar asupra problemelor de interes comun. Obiectivul științific de bază este mai degrabă explicația decât descrierea, iar o abordare explicativă poate produce interpretări cu o proporție ridicată de consens în rândul cercetătorilor participanți. Un astfel de consens și astfel de interpretări sunt făcute posibile de către adoptarea unei scheme conceptuale comune sau a unei aproximări a acesteia. Acest tip de activitate științifică și schema conceptuală emergentă sunt denumite în mod diferit „abordarea multidimensională", „analiza structural-funcțională", „știința socială orientată spre probleme", „știința comportamentului", „teoria acțiunii" și altele. Antropologii s-au angajat în această mișcare în moduri diferite. Studiile de cultură și personalitate reprezintă una dintre manifestările anterioare ale tendinței și, deși acestea au fost recent în proces de fuzionare cu o abordare mai largă, ele continuă să atragă un număr mare de tineri antropologi. Mișcarea „antropologie aplicată" a dezvoltat tendințe interdisciplinare de o varietate diversă și adesea constructive. Alți antropologi, adesea izolați în instituții mici sau în departamente „combinate" cu alți oameni de științe sociale, au întreprins programe comune de cercetare cu reprezentanți din alte domenii.

Cu privire la problema studierii valorilor morale ale grupului de etnie romă

doi.org/10.5281/zenodo.4965917

Dr. Natalia CAUNOVA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Procesele globalizării necesită o interacțiune activă și un dialog între reprezentanții diferitelor culturi, fiecare având un sistem propriu de valori și viziune asupra lumii.

O problemă actuală este cercetarea specificului etnic a conștiinței morale și a valorilor morale. Există o lipsă de studii interculturale comparative care ar putea arăta unicitatea și specificul valorilor morale ale grupurilor etnice moderne, inclusiv ale grupului de etnie romă. Unii cercetători consideră că factorii etici /culturali sunt mai semnificativi pentru dezvoltarea conștiinței morale și a valorilor morale decât alții (vârsta și sexul sunt mai puțin semnificative, și aproape nesemnificative – veniturile, educația etc.)

Grupul etnic al romilor este adesea diferit de populația de bază și demonstrează o dorință solidară de a-și păstra identitatea culturală și integritatea grupului. Printr-o consolidare clară în conștiința romilor a opoziției „ai noștri și străinii" („roma" – „gadje"), romii își păstrează hotarul propriu și astfel își păstrează caracteristicile etnice și culturale.

Respectarea tradițiilor de educație familială, obiceiurilor, viața de familie și transmiterea experienței culturale a grupului etnic al romilor reprezintă baza asimilării și păstrării valorilor morale ale romilor. Valorile morale îndeplinesc funcția de reglementare a criteriilor, normelor, regulilor și principiilor de evaluare a comportamentului și a interacțiunilor sociale. Lucrările cercetătorilor arată că, într-o situație de alegere morală în situații reale, romii sunt mai orientați spre satisfacerea nevoilor lor (grupale) și respectarea normelor grupului lor etnic.

Astăzi o abordare de perspectivă a studiului conștiinței morale și a valorilor morale este bazată pe studiul și dezvăluirea specificului conținutului principiului dreptății și al principiului grijii în diferite grupuri etnice. Prevalarea unuia dintre principii în structura valorilor morale ale etnosului poate fi determinată de experiența istorică, conștiința valorii sociale, practica interacțiunii sociale sau a cooperării, tipul de cultură în sine, de la colectivist la cel individualist.

Cercetarea patrimoniului construit din Bucovina de Sud (România) și contribuția la dezvoltarea durabilă a comunităților rurale

doi.org/10.5281/zenodo.4965974

Dr. Carol Alexandru MOHR,
Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România
Dr. Carmen CHAȘOVSCHI,
Universitatea „Ștefan cel Mare", Suceava, România

Peisajul cultural al unor destinații turistice din mediul rural, înregistrează schimbări majore, în special în zonele în care există un patrimoniu cultural semnificativ. Aceste schimbări sunt determinate de cele mai multe ori de o modernizare accelerată, vizibilă în transformarea peisajului construit. Dorința de extindere a gospodăriilor se face de cele mai multe cu inserarea unor elemente constructive ce nu respectă peisajul existent sau recomandările de urbanism din mediul rural. Din păcate, de cele mai multe ori, nu se înțelege că o modificare radicală a unui peisaj perceput ca „autentic", „tradițional", scade atractivitatea turistică a acelor zone și scade șansele la o dezvoltare durabilă a turismului. Pe lângă efectele negative ale acestor dezvoltări urbane necontrolate, o altă problemă conduce la afectarea patrimoniul satului românesc: dispariția ireversibilă a caselor vechi, a arhitecturii vernaculare, aceste case vechi fiind dărâmate și înlocuite de noi construcții „moderne", „ca la oraș". Acest fenomen, care ne-a preocupat din 2010, este greu de stopat. Apare însă întrebarea firească: în ce măsură este posibilă inventarierea elementelor valoroase ale patrimoniului construit din mediul rural, pentru a putea păstra și arhiva o serie de modele constructive, într-un efort de documentare, care să împiedice dispariţia totală din memoria colectivă a unor elemente valoroase ale satului românesc? Prezentul articol dorește să prezinte o metodologie de cercetare a patrimoniului construit din mediul rural, bazată în special pe metode calitative de cercetare în teren, ce au fost dezvoltate cu luarea în considerare a tehnicilor de investigare specifice antropologiei culturale. Această metodologie a fost dezvoltată în cadrul unui proiect de cercetare și a fost aplicată în două regiuni pilot din România, Bucovina de Sud (Județul Suceava) și Transilvania de Sud, ambele regiuni găzduind un număr semnificativ de monumente aflate sub protecția UNESCO.

Obiceiuri românești ce țin de moartea sinucigașilor

doi.org/10.5281/zenodo.4965999

Carolina COTOMAN,
Institutul Patrimoniului Cultural

Atât în lucrările de specialitate dar și tradițiile românești se menționează *noi suntem administratorii vieților noastre, nu stăpânii ei*. Că Dumnezeu ne dă viața s-o trăim cum știm noi mai bine, dar, că la Judecata de Apoi, vom da socoteală asupra felului în care ne-am trăit-o. Menționând cele de mai sus, nu putem să nu ne întrebăm de ce se sinucid oamenii, de ce iau decizii radicale cu privire la un bun care nu este în posesia lor decât temporar și cum ar trebui să procedeze cei apropiați după moartea celor care se sinucid pentru ai ajuta să se integreze în lumea de dincolo? În asemenea situații, câteodată Biserica este criticată că nu acordă slujba de înmormântare celui care și-a luat viața. Pentru a înțelege de ce Biserica nu săvârșete slujba de înmormantare pentru sinucigași în cadrul acestui articol se vor face câteva precizări referitoare la aceste înmormântâri și totodată se vor descrie secvențe ale obiceiurilor de înmormântare a sinucigașilor care se mai practică în prezent în spațiul românesc. Obiectivul cercetării este de a înţelege mai bine tradițiile și manifestările spirituale ale omului tradițional referitoare la acest subiect, ale relaţiei lui cu mediul său într-un moment crucial din viață, analizând diferite rituri, am putut observa care sunt credințele populare tradiționale legate de moarte. Putem menționa că încă se întâlnesc caracteristici conservatoare, localitățile reușind să mai păstreze majoritatea obiceiurile legate de înmormâmtarea sinucigaților aşa cum erau ele practicate de strămoşi. Trebuie specificat însă, că în multe localități își pierd treptat obiceiurile, ca efect al globalizării, astfel încât, consider că este important surprinderea și înregistrarea acestor obiceiuri și tradiţii înaintea dispariţiei lor.

Evreii din Basarabia în perioada Imperiului Rus în publicațiile colaboratorilor Secției de istorie și cultură a evreilor din Moldova/Grupul „Etnologia evreilor”

doi.org/10.5281/zenodo.4966030

Dr. Victor DAMIAN,
Institutul Patrimoniului Cultural

Anul 2021 marchează aniversarea a 30 de ani de cercetări științifice iudaice în Republica Moldova. La 1 iulie 1991, în cadrul Secţiei Minorităților Naționale (din 1993 Institutul Minorităților Naționale) al Academiei de Științe a Moldovei, a fost creată Secția de Istorie și Cultură a Evreilor din Moldova, în prezent – Grupul „Etnologia evreilor” al Institutului Patrimoniului Cultural.

Cercetătorii secţiei/grupului, angajați în abordarea diverselor subiecte de cercetare, au publicat sute de lucrări științifice. Majoritatea semnificativă a acestor publicații, au fost cele care au abordat subiectul evreilor din Basarabia în perioada Imperiului Rus: pogromul din Chişinău din 1903, subiect abordat de Clara Jignea, Iacov Copanski, Izeaslav Levit, Moisei Lemster, Vladimir Anikin, Josefina Cușnir, Irina Șihova; pogromurile din 1905 din Basarabia studiate de Clara Jignea, Iacov Copanski; statutul juridic al evreilor din Basarabia cercetat de Samson Madievski și Andrei Borșevski; aportul scriitorilor evrei basarabeni la creaţia literară, evaluat de Moisei Lemster, Rita Kleiman, Irina Șihova și Jozefina Cușnir. O contribuție semnificativă la studiul culturii muzicale evreiești din Basarabia a fost adusă în publicațiile lui Zinovii Stolear. În cadrul lucrărilor publicate, colaboratorii secției/grupului au abordat diverse aspecte ale vieții evreilor din Basarabia: procesele de migrație (Irina Tabac), viața comunităților evreiești din Basarabia (Iacov Copanski, Clara Jignea, Vladimir Anikin, Jozefina Cușnir, Irina Șihova, Victor Damian, Iulii Palihovici și alții). Începând cu anul 2010, pentru angajații grupului, unul dintre domeniile prioritare a fost cercetarea etnologică de teren, care a avut ca rezultat publicarea articolelor lui Victor Damian, Irina Șihova și Iulii Palihovici.

Totuși, istoria evreilor basarabeni din cadrul Imperiului Rus – a fost unul dintre principalele domenii de cercetare ale Secției de Istorie și Cultură a Evreilor din Moldova/Grupului „Etnologia evreilor”.

Dinamica numărului de orfelinate și de copii instituționalizați din R(A)SS Moldovenească (1924–1961)

doi.org/10.5281/zenodo.4966077

Dr. Adrian DOLGHI, Institutul Patrimoniului Cultural

În anii 1920 în URSS a fost promovată intens ideea înlocuirii familiei cu educația copiilor în instituții publice, familia fiind considerată reminiscență burgheză temporară. Nefiind găsită o înlocuire pe măsură, cel mai bun loc de educație a copiilor s-a dovedit a fi totuși familia.

În RASSM în anul de studii 1924–1925 erau zece orfelinate cu un contingent de 850 de copii, dar minori fără adăpost erau mult mai mulți. Pentru a economisi resurse în anul de studii 1925–1926 cele 10 orfelinate au fost concentrate în trei orășele ale copiilor, un orfelinat cu copii bolnavi de favus și un orfelinat cu copii bolnavi de trahomă.

În anul 1940 în RSSM activau trei orășele ale copiilor cu un contingent de 900 de persoane. În 1944 după restabilirea puterii sovietice, au fost redeschise trei orfelinate cu un contingent de 400 de persoane. Din cauza războiului, a sărăciei și a mortalității a crescut numărul copiilor orfani și fără adăpost, devenind o problemă socială importantă. Începând cu anul 1945 numărul orfelinatelor a crescut, aceasta fiind soluția principală a statului sovietic la numărul mare de copii vagabonzi, și a delicvenței juvenile. Conform datelor statistice la 1 septembrie în 1945 erau 12 orfelinate (cu 724 copii), în 1946 – 29 (cu 2291 copii). În anii 1947–1948 din cauza foametei și creșterii bruște a numărului copiilor orfani, numărul orfelinatelor a crescut. La 5 aprilie 1947 activau 123 de orfelinate cu un contingent de 17 381. La 1 septembrie 1947, în 124 de orfelinate erau întreținute 21553 de persoane. Numărul orfelinatelor în 1948 era deja de 104 cu un contingent de 15922 de copii, iar în 1949 – 110 cu un contingent de 14081. Începând cu anul 1951 mulți copii s-au întors în familii, au fost angajați în „instituții educaționale ale rezervelor de muncă", întreprinderi industriale, gospodării agricole, iar un șir de orfelinate au fost închise. La 1 aprilie 1958 în RSSM activau 40 de orfelinate cu un contingent de 3655 de persoane, dintre care copii orfani erau 2465.

Orfelinatele și instituțiile de tip internat au făcut parte din politica socială a statului. Astfel că dinamica numărului de orfelinate și a instituțiilor de învățământ de tip internat a oscilat în dependență de dezvoltarea social-economică a RSSM și nivelul de trai al populației. În timpul crizelor sociale numărul copiilor fără adăpost și al orfelinatelor a crescut, iar în anii 1950 când situația social-economică s-a ameliorat, copiii au fost preponderent educați în familii iar numărul orfelinatelor a fost micșorat.

Primul Mare Congres al Romilor din România interbelică – unul din primele manifestări civice evocative ale Mișcării Internaționale a Romilor

doi.org/10.5281/zenodo.4966094

Dr. Ion DUMINICA, Institutul Patrimoniului Cultural

După dezrobirea țiganilor din principatele dunărene (Moldova și Țara Românească), produsă abia la jumătatea secolului al XIX-lea, transformarea identitară de la categoria socială oprimată „țigani robi" spre comunitatea etnică afirmativă „cetățeni romi (cu drepturi depline)" a cunoscut o perioadă semicentenară de căutări: oscilând între emigrare, asimilare, emancipare sau afirmarea propriei etnicităţi. Reformele politice inițiate în România interbelică, declanșează în mediul comunității rome un proces latent de modernizare, reliefând primele semne de emancipare social-culturală. Semnarea de către regele Ferdinand I al României la 14 noiembrie 1918 a Decretului-lege cu privire la reforma electorală – va introduce votul universal, egal, direct, secret și obligatoriu pentru toți cetățenii de sex masculin cu vârsta de peste 21 de ani (indiferent de apartenența etnică). Astfel, cadrul normativ democratic instituit în România interbelică, a oferit comunităților etnice oportunitatea de a crea și a activa în propriile organizaţii etnoculturale și politice. Pe lângă un șir de beneficii comunitare obținute: prima Grădiniță de copii romi, primele Organizații rome, primele Ziare rome și primele Culegeri ale folclorului rom (publicate la inițiativa asumată a liderilor romi și cu suportul financiar al organizațiilor rome) – procesul de emancipare social-culturală al romilor din România interbelică a generat una din primele manifestări civice evocative în istoria Mișcării Internaționale a Romilor.

Subiectul comunicării va releva procesul de pregătire și desfășurare a primului Mare Congres al Romilor din România interbelică, care a avut loc în orașul București la 8 octombrie 1933. Vor fi evidențiate aspectele esențiale abordate de către delegații Congresului Romilor din România, axate pe necesitatea de a combina eforturile de „redeșteptare" a romilor prin promovarea valorilor etnoculturale și protejarea drepturilor profesionale. Vor fi prezentate portretele civice ale celor două personalități, care au inițiat, modelat și au gestionat Mișcarea de Emancipare Civică a Romilor din România: Calinic I. Popp Șerboianu, promotorul spiritual și inițiatorul procesului de „redeșteptare" a romilor (autorul Programului de Iluminare a Romilor prin Cultură și Asistență Socială) și Gheorghe Lăzărescu-Lazurică, organizatorul principal al Primului Mare Congres al Romilor din România, președintele ales al Uniunii Generale a Romilor din România.

Ivan Domusci – un funcționar de origine bulgară în Basarabia țaristă și interbelică

doi.org/10.5281/zenodo.4966116

Dr. Ivan DUMINICA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Ivan Domusci s-a născut la 28 decembrie 1886 în satul bulgar Culevcea, județul Cetatea Albă. Tatăul lui, Gheorghi, a exercitat funcția de *„starşina" de voloste.* După absolvirea școlii normale, Ivan Domusci s-a încadrat în domeniul educației, fiind funcționar în învățământ (1905–1915). S-a manifestat activ în domeniul administrației publice, ocupând funcția de președinte a Comitetului permanent al Raionului Cahul (1 mai 1915 – 1 mai 1917) și comisar al Guvernului Proviziriu al raionului (1 mai 1917 – 18 aprilie 1918).

I. Domusci s-a manifestat activ și în viața politică a Basarabiei. A fost delegat la Congresul I al sovietelor deputaţilor muncitorilor şi soldaţilor, din 3–24 iunie 1917, de la Petrograd. Figurează în listele membrilor Sfatului Țării. În cadrul primului parlament al Basarabiei I. Domusci a fost ales membru al Comisiei de validare a mandatelor de deputat. Conform cercetătorilor, oamenii ce făceau parte din aceasta Comisie „...erau cu bună pregitire și se bucurau de stima corpului legislativ".

După Unirea Basarabiei cu România îl întâlnim în funcții înalte în cadrul sistemului administrativ-teritorial. El exercită funcția de prefect al jud. Cahul (9 aprilie – 10 iulie 1918), subprefect al plasei Criuleni jud. Orhei (15 noiembrie 1918 – 31 ianuarie 1920) și subprefect al plasei Sarata, jud. Cetatea Albă (de la 1 februarie 1920). Interesant este faptul că împreună cu I. Domusci la prefectura Sarata a activat soția Pelagia (născută la 8 octombrie 1899). A terminat patru clase. În anul 1933 îl întâlnim pe I. Domusci ca prim-pretor la Stejarul, jud. Caliacra. Iar în 1937 numele lui figurează ca prim-pretor al plasei Sarata. Avea în proprietate un teren (1 ha 9 250 m^2) cumpărat în 1928 în comuna Bairamcea, plasa Sarata. În iunie 1940 I. Domusci s-a refugiat în Vechiul Regat. După război el a fost arestat și dus în închisoare, unde la scurt timp s-a stins din viață.

Pentru activitatea sa în domeniul administrativ, în perioada interbelică I. Domusci a fost distins cu Ordinul Coroanei României cu gradul de cavaler și Medalia pentru bărbăție și credință, gr. I.

Manualele și experiența școlară din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea

doi.org/10.5281/zenodo.4966136

Dr. Diana EȚCO,
Institutul de Istorie

Educația, mediul și genetica sunt și vor rămâne pilonii fundamentali pe care se construiește o personalitate. Progresul social a fost posibil doar grație transmiterii experienței de la o generație la alta. Nu în zadar, transmiterea următoarelor generații a experienței acumulate în toate domeniile a fost motorul dezvoltării societății umane. Din cele afirmate mai sus reiese limpede că educației îi revine rolul hegemon în evoluția umanității. Noile generații sunt conectate la viitorul societății printr-un proces școlar care are menirea de formare și dezvoltare a competențelor necesare de a se integra în societate. În realizarea procesului instructiv-educativ un rol aparte revine manualelor școlare. În contextul experienței valorizatoare din toate domeniile, transmisă de la o generație la alta, propun să ne familiarizăm cu experiența școlară a predecesorilor noștri din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Edificatoare sunt manualele din Moldova utilizate în instruirea primară. Azbucele și Bucoavnele editate la Iași, București, Neamț inițiau noile generații nu doar în misterele de a citi și a scrie ci și în învățăturile creștine cu principalele rânduieli și rugăciuni, cunoștințe elementare de matematică, familiarizare cu natura, geografie, fizică și biologie, cronologie, cadastru ș.a. Cel mai important compartiment era educația morală. O serie de fabule, nuvele și pilde, fiecare din ele fiind însoțită de descrierea detaliată a concluziilor care se impuneau. Revelatoare erau pildele care îi învățau pe copii de mici a-și iubi aproapele, a nu fura din bunul obștesc, îmbogățindu-se prin lăcomie mai mult decât necesar în detrimentul altora, a munci și nu a trândăvi, a face binefaceri etc. Toate aceste calități se cultivau prin metodici afirmate imortalizate în manualele discutate. Considerăm oportună și extrem de utilă nu doar familiarizarea cu aceste manuale dar și preluarea experienței valorizatoare, puse la dispoziție cu generozitate prin intermediul lor.

Coliva, colacul și vinul. Ospățul de pomenire și pomenile în Țara Moldovei în sec. al XV-lea – începutul sec. al XIX-lea

doi.org/10.5281/zenodo.4966157

Dr. Alina FELEA,
Institutul de Istorie

Moartea este unul din parametrii de bază ai conştiinţei colective, iar studierea obiceiurilor și tradițiiilor ce țin de moartea unei persoane, înmormântarea ei și comemorarea poate face lumină şi asupra unor momente privind atitudinea omului faţă de viaţa şi valorile ei de bază.

Un element important în spectacolul morţii îl ocupă riturile de după înmormântare, inclusiv parastasele și oferirea pomenilor care vin să pomenească pe cel dispărut. În Evul Mediu și Epoca Modernă elementele alimentare simbolice esențiale ale oricărei manifestări comemorative consacrate pomenirii celor răposați erau coliva, colacul și vinul, însoțite de lumânare. Aceste alimente, împreună cu vinul, aveau o semnificaţie deosebită în creştinism, gustarea din ele simboliza iertarea sufletelor morţilor și credința în existenţa unei vieţi după moarte, dar și păstrarea amintirii celui răposat. În mentalitatea românului coliva era simbolul legăturii dintre viaţă şi moarte, conceptul continuităţii vieţii după moarte fiind esenţial. Vinul era simbol al nemuririi și al învierii din morți: se vărsa o picătură din vin înaintea de a bea paharul pentru cei răposați, se stropea mormântul cu vin, se consuma vinul la parastase.

Documentele certifică că alimentele folosite la parastase în Țara Moldovei din sec. al XV-lea și până la începutul sec.al XIX-lea erau alese în corespundere cu perioada anului și calendarul religios (zile de post și dulce). Pe lângă colaci/ pâine și colivă, ospățul funerar și de pomenire în zilele de dulce conținea bucate cu carne (de vită, de porc, de oaie, de gâscă, de găină), pește, legume, cereale și băutură. În zilele de post, în cele cu dezlegare la pește se preparau bucate din pește, icre, cereale, legume, fructe și băuturi.

Opiniile etnopolitice ale lui Grigory Starîi (Borisov)

doi.org/10.5281/zenodo.4966195

Dr. Oleg GALUȘCENCO,
Institutul Patrimoniului Cultural

Grigory Borisov (pseudonim Starîi) s-a născut în judeţul Bender din Basarabia pe 9 decembrie 1880 la staţia de cale ferată Kulmanskaya. Naşterea a fost documentată în satul Bosieni, judeţul Chişinău, de unde era mama lui – moldoveancă. Tatăl – rus, a lucrat la calea ferată. Băiatul a fost obligat să lucreze de la vârsta de şapte ani. Iarna a studiat la şcoala populară. Apoi a absolvit şcoala profesională şi a primit profesia de dulgher. În 1897–1904 a lucrat în atelierele feroviare din Kiev.

Din 1900, G. Starîi a luat parte la mişcarea revoluţionară din Rusia. În 1904 a fost închis pentru prima dată timp de nouă luni pentru activităţi revoluţionare. Devine un revoluţionar profesionist. Pentru participarea la acestă activitate, el este arestat în mod repetat de poliţie şi ispăşeşte pedepse în diferite închisori ale Rusiei ţariste. În 1910, G. Starîi a fost exilat la Bender. Aici lucrează în ateliere feroviare. Stabileşte contacte cu un grup de social-democraţi ai oraşului și era sub supravegherea poliţiei. G. Starîi a luptat în Războiul Civil, în sudul Rusiei, de partea regimului sovietic. În 1921–1923 a studiat la Moscova la Universitatea Comunistă Sverdlov. Mai tîrziu s-a întors la Odessa. În 1924 a fost numit președinte al Comitetului revoluționar provizoriu al RASS Moldovenești. Apoi a fost ales președinte al Comitetului Central Executiv al RASSM. În 1926–1928 și 1932–1937 a lucrat ca președinte al Consiliului Comisarilor Poporului. G. Starîi a fost împușcat în 1937 și reabilitat în 1955.

G. Starîi a adus o mare contribuție la crearea și dezvoltarea RASS Moldovenești. Contemporanii i-au apreciat poziția cu privire la problema „moldoveni sau români” ca fiind ambivalentă. G. Starîi a negat acuzațiile de opoziție împotriva moldovenizării: „Este greșit că sunt împotriva moldovenizării. Eu iau în calcul doar dificultățile, iar acest lucru este luat ca rezistență”.

Modalități de conservare a identității etnoculturale a populației urbane ruse din Basarabia interbelică

doi.org/10.5281/zenodo.4966235

Olga GARUSOVA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Problema identității etnoculturale ale populației urbane ruse din Basarabia interbelică, actualizată în discursul științific modern, va fi cercetată în baza materialelor legate de activitățile publice și culturale. Acest fenomen complex a avut caracteristicile regionale proprii, atunci când Basarabia era în componența României Regale.

În orașele polietnice ale Basarabiei, rușii, în privința culturii, nu erau limitați cu originea strict națională. Căpătând niște semnificații polietnice, în perioada interbelică aici a dominat sentimentul de apartenență la o comunitate istorică stabilă, destul de numeroasă, unită de limba rusă și de valorile culturii rusești. În noile condiții politice, ideologice, juridice comunitatea urbană de limbă rusă a continuat să urmeze nevoile culturale deja formate, normele sociale, tradițiile spirituale și cotidiene. În acest context, a avut loc procesul complex de consolidare a conștiinței naționale. Cu trecere la situația unei minorități naționale, pentru prima data, în fața lor au apărut probleme de conservare a memoriei istorice, a limbii și a culturii materne. Un rol important, la rezolvarea acestor probleme, a jucat intelectualitatea post-revoluționară a refugiaților care a completat semnificativ numărul populației rusești și a determinat, în mare măsură, căile de dezvoltare a culturii.

O dată cu formele tradiționale de activitate culturală (periodica, arta, literatura, bibliotecile, sărbătorirea unor date aniversare etc.), orășenii de etnie rusă au încercat să-și exprime pozițiile sociale prin organizarea unor asociații – educaționale, religioase, de caritate, de tineret. Un factor deosebit de semnificativ în consolidarea comunităților etnoculturale a fost stabilirea diverselor legături cu centrele rusești din străinătate. La sfârșitul anilor 1920, minoritatea de etnie rusă, cu sprijinul reprezentanților altor grupuri etnice, a manifestat niște căi reale pentru a crea autonomia culturală.

Oul în obiceiurile tradiționale de vindecare

doi.org/10.5281/zenodo.4966275

Dr. Natalia GRĂDINARU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Ouăle au fost folosite în medicina populară încă din cele mai vechi timpuri. Cu ajutorul lor, se vindecau unele din bolile dificil de tratat: psoriazisul, ulcerul gastric, astmul și multe altele. Materialul etnografic de teren și sursele bibliografice relevă faptul că în structura ritualurilor de vindecare, în care oul reprezintă principalul remediu terapeutic, sunt suprapuse elemente de magie, religie și cunoștințe empirice de tratare.

Funcţia ritualului de vindecare, în care oul constituia remediul principal, este readucerea stării de echilibru organismului prin vindecarea bolilor fizice şi sufleteşti, „alungarea duhurilor necurate şi desfacerea vrăjilor făcute asupra bolnavului". Astazi, mai mulți cercetători din domenii adiacente susțin că ouăle au fost uzitate în ritualurile de vindecare gratie capacităţii energetice puternice. Ele relaţionează bine cu bio-câmpul uman fără a-l distorsiona. Se considera că ouăle sunt capabile să absoarbă și să distrugă structurile energetice negative. Grație acestei proprietăți, ele au fost întotdeauna utilizate pentru a elimina bolile și daunele aduse oamenilor. Erau utilizate, cu precădere, în vindecarea copiilor (pentru a scoate deochiul, fobiile, etc) deoarece impactul asupra bio-câmpului lor este foarte puternic.

Cu funcție apotropaică oul este investit în special în ritualurile asociate sărbătorilor Pascale cum ar fi spălarea rituală cu ou roșu din Dimineața zilei de Paște (copiii când se scoală dimineața în ziua de Paște, „sî spalî c-on ou roș șî prindî la sînzi, șî unu alb sî șii bălan și rumăn, ș c-o capicî șî-i dîi Dumnezău bani peste an"). Tradiția mai spune ca ouăle roșii sfințite la Biserica Ortodoxă sunt un antidot redutabil contra farmecelor. Oul roşu păstrat în casă apără de răutăţi, păzeşte casa de farmece, din această cauză femeile îngroapă câte un ou roşu după uşă; se mai poartă cu sine un ou roşu de la Paşte până la Înălţare (Ispas), fiind considerat sfânt şi apărător împotriva duşmanilor.

Oul se utiliza și în diagnosticarea celui bolnav. Cu gălbenuşul unui ou, trecut peste tot trupul copilului, se afla locul unde „s-a cuibărit boala / junghiul".

În riturile de vindecare (taumaturgice) se utilizau doar ouă proaspete, nu mai vechi de trei zile, de la o găină tânără. Se recomanda ca în ritual să respecte toate etapele, iar perfomatorul să fie o persoană cunoscătoare. De cele mai dese ori multe ori, pentru performare erau necesare ustensile cu reprezentări simbolice (33 de lumânări bisericești, cercul magic etc).

Deseori, oul se utiliza în practici simpatetice de vindecare a deochiului la copii, adulți, dar și la animale (în acest scop, omului sau animalului deocheat i se spărgea un ou în frunte, crezând că astfel îi va trece).

În calitate de medicament, oul era folosit în tratarea arsurilor, tusei și în cazurile de otrăvire.

Contra arsurilor erau folosite atât albușurile, cât și gălbenușurile de ou. Acestea, în amestec cu alte ingrediente se aplicau pe rană pentru ameliorarea durerii și „strângerea rănii". În cazurile de otrăvire, oul se bea crud pentru a ameliora stările de greață și a absoarbe toxinele.

Image of Chisinau in touristic albums and guides

doi.org/10.5281/zenodo.4966318

Dr. Nina IVANOVA, Institute of Cultural Heritage

Studying a city image presents an important part of urban research, because representations about the city basically underlie urban identities, the city image being correlated with its brand and urban milieu. Scientific sources in general provide no explicit definition of city image, referring generally to analysis of its aspects from different research positions. Thus, city image can be handled through a contextual aspect, a narrative one, or from perspective of the process of its formation and interpretation by different subjects. Local urban research dealt with analysis of the Chisinau city image in fiction, historical sources, and touristic offers. Our previous research dealt with urban identity features of Chisinau residents, including city images and representations of respondents it was based on. The aim of the present research is to study the city image formed as an image-building one in the touristic albums and guides issued during both Soviet and independence periods of Moldovan history. For this purpose, we selected several sources from the both periods and carried out their comparison according to the identified categories and their contents. One of the tasks comprised detection of Chisinau image nucleus and its periphery. Image nucleus presents some consistent recurrent characteristics, while periphery is formed from inconsistent representations, formed by a historic, political, or sociocultural context. For example, apparent are ideological differences, determined by political contexts, such as focus on development of industry, system of education, infrastructure etc. during the Soviet times. A special interest presents the category of culture (ethnic), which is important for the both periods – before and after 1991. In general research of Chisinau images is essential for formation of a tailored modern city image, as well as for estimation of its attractiveness for the residents as a resource for a sustainable development of the urban community and country as a whole.

Cultul țarului și promovarea acestuia de către instituțiile de cult orthodox

doi.org/10.5281/zenodo.4972901

Dr. hab. Ion GUMENÂI,
Institutul de Istorie

Odată cu anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, au avut loc schimbări nu numai de ordin economic, politic și cultural dar și spiritual. În acest context Instituția Bisericii Ortodoxe a fost încadrată, contrar voinței sale, în procesul de îndepărtare a tradiției românești și apropierea și încadrarea în sistemul de valori spirituale slavo-ruse. Aceasta presupunea participarea bisericii la rusificarea populației, familiarizarea și încadrarea panteonului divin rus a populației locale și nu în ultimul rând propaganda cultului imperial rus – adică a țarului.

Potenţarea rolului Bisericii Ortodoxe pentru ideea imperială rusă va avea loc odată cu lansarea de către Nicolai I a cunoscutei triade: „Ortodoxie, autocraţie, popor” – cei trei piloni pe care urma să se menţină statalitatea rusă. Este interesant că anume „ortodoxia” în această triadă ocupă locul primordial şi aceasta într-un stat multinaţional şi multi confesional, iar „autocraţia” este pe locul al doilea, cedând primul loc Bisericii. Această poziţie a Bisericii Ortodoxe Ruse a existat anterior și s-a păstrat şi ulterior, fiind cunoscute asemenea slogane ca: „Pentru Credinţă, Ţar şi Patrie” sau „Dumnezeul Rus, Ţarul Rus şi poporul rus”. Astfel, nu împăratul cuprinde cu puterea sa toate popoarele supuse sie, ci există o credinţă principală şi un popor principal (evident, cel rus) care urma să înglobeze celelalte naţiuni şi confesiuni.

Evident că pentru această poziție Biserica Ortodoxă depunea un efort semnificativ pentru propagarea cultului țarului, lucru care se referă și la Basarabia ca parte componentă a acestui colos. Și acest lucru se efectua prin toate măsurile și posibilitățile existente. Aceasta se referă și la publicarea cărților cu invocarea a toată familia imperială, la publicare de instrucțiuni și regulamentelor speciale ce țineau de modalitatea și regulile petrecerii serviciilor divine în cinstea împăratului și familiei imperiale, precum și de diferite acțiuni orientate pentru promovarea imaginii imperiale.

Valorile, obiceiurile, tradițiile și moravurile de familie ale populației ruse din Basarabia interbelică în romanul lui Gheorghe Bezviconi «Последний лишний человек»

doi.org/10.5281/zenodo.4972927

Irina IJBOLDINA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Romanul «Последний лишний человек» este unica operă artistică a cunoscutului savant basarabean Gheorghe Bezviconi, care nu se prezintă ca o narațiune coerentă și succesivă, dar câteva straturi de subiecte situate în planuri diverse. Ele nu sunt pe deplin închegate, prezentând un fel de contururi schițate, conținând evoluțiile, dezvoltarea, maturizarea, apogeul și sfârșitul personalității deosebite și emoționante a autorului, reprezentant notoriu al epocii sale, a Basarabiei interbelice. Romanul reflectă mai întâi de toate, viața familiei basarabene – valorile, tradițiile și moravurile de familie ale populației ruse din Basarabia interbelică. El conține portrete remarcabile și vii, iar descrierile sunt veritabile fresce clasice. În el apare societatea în totalitate, o înreagă galerie de oameni, reprezentanți ai familiei care au contribuit la geneza și dezvoltarea acestei personalități. Acest roman prezintă un portret biografico-psihologic, mai ales prima sa parte, care constitue o expoziţiune extinsă, incluzând descrierea portretelor bunicilor, unchilor și mătuşilor autorului – principalului și, de fapt, unicului erou al acestei opere. Romanul, cadrul căruia n-a fost limitat de autor, prezintă o operă foarte complexă din perspectiva genurilor literare, în care este reflectată toată viața sa, dar fiind focalizată în cea mai interesantă epocă trăită de el, dar și a familiei, a grupului social și a societății în întregime, iar în ultima instanță, a țării, poporului și chiar a umanității. Romanul abundă de o multitudine de detalii cotidiene, ce reconstituie spiritul epocii, paleta coloristică istorică a sa. Aceste momente, permit inițierea unei chestionări referitoare la problema complexă a demarcării identității etnice a rușilor din Basarabia, în special în epoca interbelică.

Motivul frumuseții feminine în folclorul bulgar și moldovenesc

doi.org/10.5281/zenodo.4972951

Dr. Liubomira JACOTĂ,
Liceul Teoretic „Vasil Levski”, mun. Chișinău

În lucrarea dată sunt prezente unele dintre idealurile frumuseții feminine ale bulgarilor și moldovenilor. În urma evaluării comparative a câtorva cântece populare bulgare și moldovenești, au fost descoperite elemente comune, fundamentale în esența lor, care au stat la baza sistemelor de valori ale celor popoare – cel bulgar și cel moldovenesc.

În timpul dominației turcești a Bulgariei și a Moldovei, apar multe cântece și legende despre tinere care preferă moartea față de viața în haremul turc. Atunci apar elemente noi în elevația spirituală a femeii, pregătită de a se sacrifica în numele păstrării purității neamului și a religiei sale creștine. În această perioadă interdicțiile deja impuse de societate au efect salvator pentru păstrarea purității etnice a națiunii. Și nu întâmplător turcii răpesc cele mai frumoase tinere în haremurile lor în acești ani zbuciumați.

E cunoscut faptul că femeia este continuatoarea neamului, stăpâna casei, apărătoarea credinței. Fără ea dispar tradițiile societale și se distrug normele. De aceea era extrem de important ca anume femeia să rămână necucerită, neînrobită, pură și neatinsă. De asta depinde viitorul neamului. Păstrându-și religia și predând-o generațiilor următoare, femeia menține tradițiile, obiceiurile, credințele și prin asta devine fundamentul societății.

Aceasta e o revizie scurtă a unei teme excepțional de vaste care a fost cercetată până acum, luând în vizor doar folclorul moldovenesc sau bulgar. Au fost descoperite trăsături comune în percepția popoarelor cu origini diferite – unul slavon, altul cu rădăcini latine. În lumea contemporană globalizată este necesar să fie căutate rădăcinile comune ce confirmă valorile universale umane demonstratoare ale unității idealurilor estetice ale popoarelor, încât în așa mod se vor distruge prejudecățile adunate în decursul procesului istoric.

Dimitrie Gusti și campaniile monografice din Bucovina (1928, 1938)

doi.org/10.5281/zenodo.4972970

Dr. Rodica JUGRIN,
Institutul „Bucovina” al Academiei Române, Rădăuți, România

Dimitrie Gusti (1880–1955) s-a remarcat în istoria culturii naționale ca autor al primului sistem de sociologie științifică și creator al învățământului sociologic din țara noastră. Sistemul de sociologie gustian s-a dezvoltat treptat, căpătând, în forma sa finală, deplina verificare prin cercetările monografice de teren. Sociologia, așa cum o concepea Dimitrie Gusti, reprezenta un sistem de cunoaștere a realității sociale prezente din perspectiva analizării integrale a vieții în stat a neamului. Pornind de la ideea „cunoaștere și acțiune în serviciul națiunii”, sociologul a desfășurat multiple eforturi pentru a constitui o știință a națiunii, căci „a cunoaște țara este cel mai bun mijloc de a o servi”. Plecând de la acest sistem, Gusti a înființat instituții speciale menite să îndrume activitatea culturală a poporului și a fundamentat metoda monografică, metodă ce presupune cercetarea multidisciplinară, obiectivă, exactă şi completă, a unor unităţi sociale, rurale sau urbane, care să cuprindă toate aspectele fenomenelor cercetate, folosind echipe de specialiști în diverse domenii (sociologi, economiști, etnografi, folcloriști, geografi, statisticieni, igieniști, medici) și echipe studențești susținute de Fundația Culturală Regală „Principele Carol”. Sociologul a inițiat și îndrumat acțiunea de cercetare monografică cu caracter interdisciplinar a satelor din toate provinciile istorice ale României. În Bucovina s-au efectuat cercetări monografice în anii 1928 și 1938 în 15 sate din județele Câmpulung și Suceava: Fundu Moldovei, Bucșoaia, Capu-Codrului, Cârlibaba, Ciocăneşti, Gura-Humorului, Iacobeni, Negrileasa, Sadova, Stulpicani, Valea-Seacă, Vatra-Dornei, Voroneţ, Botoșana, Slobozia Pruncului. Campaniile de cercetări monografice și-au propus studiul plurivalent al comunităților rurale, au contribuit la cunoașterea amănunțită a realităților grele ale satului românesc interbelic și au demonstrat importanța culturii și civilizației populare pentru istoria poporului român.

Vedenia înfricoșată a unui pelerin român din Pustia Iordanului

doi.org/10.5281/zenodo.4972986

Alexandru MAGOLA,
Institutul Patrimoniului Cultural

Din cele mai vechi timpuri pelerinii din țările române au vizitat Sfântul Mormânt al Domnului nostru Iisus Hristos din Ierusalim și alte locuri sfinte din Palestina, Egipt și peninsula Sinai. Unii din ei, fiind profund impresionați de cele văzute, rămâneau în acele locuri pentru totdeauna și practicau un mod de viață cu asceză aspră în cele mai neobișnuite condiții. Un astfel de pelerin a fost și Pârvu Grigorie, care s-a stabilit cu traiul și s-a nevoit mai mulți ani în locurile aride din Pustia Iordanului. În timpul unei expediții de cercetare și documentare în Muntele Athos în anul 2014, au fost identificate mai multe obiecte de patrimoniu, cărți și manuscrise românești în diferite limbi, care constituie patrimoniul nostru peste hotare. Printre acestea a fost găsit și un manuscris care conține vedenia înfricoșătoare a pustnicului Pârvu Grigorie, care în anul 1868 ne dezvăluie viitorul întregii lumi și în special profețește căderea Imperiului Rus, care s-a întâmplat în anul 1917. În studiul de față va fi prezentat acest manuscris misterios, care se păstrează până astăzi în Biblioteca și Arhiva Mănăstirii ruse „Sf. Pantelimon” din Muntele Athos, nu a fost publicat niciodată și prezintă un interes deosebit pentru istoria și cultura noastră națională.

„Urzeala leacurilor”. Practici medicale tradiţionale în Bucovina secolului al XIX-lea

doi.org/10.5281/zenodo.4973002

Dr. Harieta MARECI SABOL,
Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava, Romania

Înțelese atât din perspectivă clinică, cât și din punct de vedere cultural, suferințele trupului au adus în centrul atenției trei categorii de personaje: bolnavul (victimă a unei neglijenţe, predispoziţii sau greşeli), medicul (persoană calificată, deţinătoare de diploma care îi atesta competenţele, conferindu-i totodată drepturi recunoscute de stat) şi empiricul („lecuitorul” ale cărui capacități taumaturgice erau apreciate sau contestate în funcţie de interesele comunităţii şi de legislaţie). În Bucovina secolului al XIX-lea, terapeutica tradițională a precedat și, ulterior, a însoțit tratamentul prescris de medic. Pentru multă vreme, ceaiurile, unguentele și alte câteva remedii foarte simple au constituit „esența” recuperării stării de sănătate, mai ales în lipsa doctorului şi aceasta fie pentru că administrația provincială nu dispunea de personal sanitar suficient, fie din cauza ridicatelor costuri ale serviciilor medicale. Cunoscuţi şi respectaţi în cercuri mai ample sau mai restrânse, astfel de empirici se foloseau de „reţetele pentru boale” pe care le combinau (sau nu) cu elemente de magie şi religie populară. Atitudinea favorabilă, suspiciunea şi împotrivirea faţă de inventarul medical tradiţional pot exemplificate prin intermediul presei vremii, al memoriilor sau monografiilor care suprind, în mod voit sau nu, aspecte ce ţin de viaţa de zi cu zi a bucovinenilor. Comunicarea îşi propune să aducă în atenţie raportul dintre practicile tradiționale de vindecare a bolilor şi tratamentele prescrise de „doftorii cu diplomă”, subliniind modul în care tradiția și modernitatea au ajuns să se împletească, în secolul al XIX-lea, în istoria medicală a celei mai răsăritene provincii austriece.

Meșteșugurile tradiționale din Regiunea Sud a Republicii Moldova: valorificare turistică pentru păstrarea tradițiilor

doi.org/10.5281/zenodo.4973015

Dr. Marina MIRON, Dr. Viorel MIRON,
Asociația de Dezvoltare a Turismului în Moldova

De-a lungul timpului, meşteşugurile au fost un factor important în dezvoltarea economiei şi culturii, în instruirea şi educarea generaţiei tinere. Cu timpul în societate se produce substituirea obiectelor confecționate în condiții casnice, cu obiecte produse la întreprinderi specializate, ceea ce aduce la constrângerea producției industriei casnice, la industrializarea mai multor domenii de producere și pierderea unor activități tradiționale.

Obiectivul cercetării a fost inventarierea stării meșteșugurilor tradiționale în sudul țării cu obținerea unui tablou actualizat al nivelului de conservare a acestora, elaborarea unor recomandări referitor la valorificarea potențialului meșteșugăresc în scopuri turistice.

Cercetările de teren au permis lansarea dezbaterii problemei, ce ține de starea meșteșugurilor tradiționale în sudul țării. Astăzi suntem în situația când mare parte a meșteșugurilor tradiționale sunt pe cale de dispariție. Toate aceste elemente, ce țin de meșteșugurile tradiționale, diversitatea de obiecte şi expresii culturale sunt un imens şi durabil potenţial, pe care este posibil să-l pierdem în scurt timp. Unele îndeletniciri meşteşugăreşti practicate pe vremuri în acest areal deja au dispărut, numărul meşterilor populari s-a redus drastic, nu există o cartografiere centralizată a meşteşugurilor, a potenţialului de meșteri populari. Puțină atenție se oferă conservării culturii materiale, create de talentul popular. Muzeele înființate în această zonă sunt în mare parte inițiative private, lăsate fără suport metodologic, dar și fără cel material. Multe particularităţi ale fenomenului tradiţiei populare meșteșugărești deja sunt pierdute. Acest lucru este recunoscut de meșterii intervievați și sunt necesare intervențiile specialiștilor din domeniul etnografic pentru asistența în restabilirea practicilor bătrânești.

Particularitățile artistice ale mobilierului țărănesc basarabean, sfârşitul sec. al XIX- lea – mijlocul sec. XX

doi.org/10.5281/zenodo.4973037

Elena MADAN,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Mobilierul țărănesc este parte componentă a artei populare, care își merită pe deplin dreptul în cadrul istoriei artei. Stilul popular pentru fiecare popor are unele particularități artistice ce îl caracterizează. Desigur unele elemente şi motive ornamentale au fost influențate de popoarele vecine şi de popoarele cotropitoare care şi-au lăsat amprenta. În unele cazuri stilul popular s-a dezvoltat independent, dar în care se regăsesc şi unele caracteristici comune prezente şi la alte popoare, unica ce îl diferențiază este compoziția de ansamblu. Urmărirea mobilierului țărănesc, identificat pe întregul areal basarabean, cât şi analiza comparativă în literatura de specialitate a permis evidențierea particularităților artistice a mobilierului ţărănesc, în particular cel basarabean de la sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. XX.

Simțul artistic al țăranului sau a meșterului care realiza mobilierul, pentru propriile necesități sau care era executat la comandă, a determinat ca o parte din mobilierul țărănesc, înafara funcțiilor utilitare îndeplinite să manifeste unele particularități artistice deosebite. Aceste manifestări artistice, încep de la alegerea materialului din care se făcea mobilierul, urmând tehnicile decorative şi mijloacele artistice alese, terminând cu structura decorativă a mobilierului. *Materialul* cel mai des utilizat, era lemnul, dar întâlnim şi metalul, şi răchita. *Tehnici decorative* întâlnite includ: crestarea, traforarea, sculptura/cioplirea, incizia, pirogravura, strunjirea, pictarea, vopsirea, ferecarea. *Mijloace artistice* întrebuințate prezintă: simetria/asimetria, ritmul, dinamica/statica, proporția, contrastul/accentul, structura, tectonica, complexul şi ansamblu. *Structura decorativă* reprezintă: elementul ornamental, motivul ornamental, compoziția ornamentală. Analiza particulară şi de ansamblu a acestor aspecte, determină particularitățile artistice a mobilierului țărănesc, necesare pentru promovarea valorilor noastre naționale.

Conservarea și restaurarea unor icoane din colecția de obiecte bisericești a Mănăstirii Agapia, județul Neamț, România

doi.org/10.5281/zenodo.4973045

Dr. Mina MOSNEAGU,
Universitatea ”Al. I. Cuza”, Iași, România

Mănăstirea Agapia – remarcabila mănăstire moldavă pictată de Nicolae Grigorescu – deține un prețios patrimoniu de icoane, cărți și documente, textile liturgice, orfevrărie. Între acestea, locul principal îl ocupă icoanele pictate în secolele XV–XIX, fie în stil postbizantin, în tehnica tempera, fie în stil realist, în tehnica uleiului. Cinci icoane din secolele XVIII–XIX au fost conservate și restaurate în laboratorul de Restaurare icoană al Facultății de Teologie din Iași.

Icoanele păstrate în depozitul Muzeului mănăstirii au suferit în timp unele degradări cauzate atât de tehnica de autor deficitară, cât și de factorii exogeni, biotici și abiotici. Suporturile de lemn ale unor icoane au fost grav degradate de atacul insectelor xilofage din specia Anobium punctatum, fiind afectate atât rezistența mecanică, cât și aspectul lemnului. Numeroasele galerii aflate imediat sub stratul pictural au determinat, pe alocuri, deformarea acestuia. Stratul pictural al unor icoane s-a degradat, în principal, datorită erorilor tehnicii de lucru a pictorilor: strat de preparație foarte subțire și fragil sau liant excesiv, ceea ce a dus la formarea de cracluri timpurii foarte accentuate. Aspectul icoanelor a fost afectat fie de alterarea cromatică a verniului de protecție, fie de depunerile de praf, funingine din atmosferă.

Intervențiile de conservare a icoanelor au constat în biocidarea suportului picturilor și în consolidarea stratului pictural desprins de pe suportul de lemn. Restaurarea icoanelor a vizat îndepărtarea depunerilor de murdărie de pe pictură și subțierea verniului alterat cromatic prin mijloace fizico–chimice, completarea lipsurilor din icoane (suport și strat pictural) și integrarea cromatică a acestora, cu materiale ușor reversibile.

Icoanele, după conservare și restaurare s-au reîntors la Mănăstirea Agapia, pentru valorificare expozițională.

Timpuri și caracterul stilistic în interior, exterior al locuințelor tradiționale românești-moldovenești

doi.org/10.5281/zenodo.4973070

Dr. Angela MUNTEANU,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Fiecare popor, națiune are o istorie parcursă de multe interferențe culturale, etnice, lingvistice, care se completează de la un veac la altul. Poporul român are un trecut tumultos, cu perioade de ocupație otomană, eliberarea și unificarea României Mari, dar și separarea de țara mamă după al doilea război mondial. Astăzi parcursul politic și național de dezvoltare a Republicii Moldova se zbate între est și vest. Stilistica tradițională românească ne reprezintă prin cultură, tradiție și obiceiuri. Avem un valoros patrimoniu cultural moștenit de la strămoșii noștri, care se caracterizează prin costumul național, sărbători naționale, care ne readuc sărbătorile frumoase de primăvară, iarnă, toamnă etc.

Locuința, casă țărănească, astăzi monument de arhitectură tradițională-vernaculară (realizată de meșterii populari), este spațiul de locuit caracteristic locuitorilor unei țări, cu planul, mărimea și aspectul influențat de condițiile fizico-geografice ale mediului natural, de particularitățile și specificul sistemului gospodăresc, condiționate istoric și social. Pornind de la originile stilistice de manifestare în design interior și arhitectura de exterior, stilul tradițional moldovenesc (românesc) poate fi inclus într-o stilistică etnică rustică, monumente de arhitectura țărănească. Astfel, stilul rustic după categorie reprezintă și înseamnă neapărat păstrarea sau conservarea tradiţionalului, bătrânescului si folclorului unui popor, care te face să te gândeşti imediat la căminul ideal, într-o atmosferă ruptă dintr-un basm, stând pe un covor moale şi miţos, în faţa sobei, şemineului dogoritor. Stilul rustic este strâns legat de tradiție și de țară. Arhitectura tradițională, indiferent de țară și zona geografică, presupune folosirea materialelor naturale din mediul înconjurător din care se construiesc locuințele, cum ar fi lemnul, piatra, lutul, atât la interior cât și exterior, bunăoară la noi strămoșii au folosit lemnul în zonele împădurite și piatra în zonele de munte.

Reflectarea perioadei „balcanice" din istoria poporului găgăuz în literatura artistică (bazată pe operele scriitorilor de origine găgăuză)

doi.org/10.5281/zenodo.4973089

Dr. Diana NICOGLO,
Institutul Patrimoniului Cultural

Evenimentele perioadei balcanice din istoria găgăuzilor se regăsesc în operele scriitorilor de origine găgăuză: S.S. Kuroglu, D. Tanasoglu, V. Boșkov, T. Arnaut, I. Dudoglo.

În creația lui S.S. Kuroglo adresarea Balcanilor se găsește în două poezii. Este de remarcat faptul că acestea sunt singurele opere poetice dedicate patriei istorice a poporului găgăuz. Pentru poetul S.S. Kuroglo – Balcanii sunt acel loc în care multe popoare și-au găsit refugiul și chiar protecția. În general, în literatura artistică a poporului găgăuz nu există niciun apel la Balcani și Bulgaria ca patrie istorică a acestora. Dimpotrivă, în literatura artistică a bulgarilor, Bulgaria și Balcanii deseori apar ca pământ sacru și drag inimii fiecărui bulgar. O excepție reprezintă poezia poetului ucrainean V. Boșkov, în care Balcanii și Dunărea sunt considerați aproape găgăuzilor, precum propria mamă.

Povestind despre perioada balcanică din istoria găgăuzilor, D. Tanasoglu încearcă să prezinte cele mai semnificative evenimente și etape de adaptare a strămoșilor găgăuzi și a găgăuzilor înșiși în Balcani. Scriitorul descrie cum strămoșii găgăuzilor au adoptat o nouă credință, și-au creat propriul stat, contactau cu vecinii, efectuau obiceiuri și ritualuri, luptau cu turcii otomani. O parte semnificativă a evenimentelor din acea perioadă este o ficțiune a autorului, construcție de mit. Construcția miturilor poate fi observată în afirmarea existenței unui stat găgăuz numit Uzi, în descrierea obiceiului sacrificiului uman efectuat de către oguzi, în construcția unei linii amoroase etc. Afirmația că găgăuzii și-au creat propriul stat în Balcani se regăsește și în poezia generației mai tinere: T. Arnaut, T. Zanet. În general, pe toți scriitorii găgăuzi îi unește viziunea comună despre acea perioadă din istoria găgăuzilor, formată sub influența diferitelor publicații despre istoria, etnografia și folclorul popoarelor vorbitoare de turcă și cercetărilor în domeniul studiilor găgăuze.

Două colinde din zona codrilor

doi.org/10.5281/zenodo.4973111

Gheorghe NICOLAESCU,
Școala de Arte din orașul Ialoveni

Creație a culturii spirituale populare, colinda tradiţională s-a practicat și se mai practică actualmente în zona codrilor, constituind un document sonor ce poate fi cercetat prin prisma analizei structurale în vederea identificării elementelor de limbaj muzical-literar caracteristic. Fiind considerate adevărate manifestări cutumiare, colindele sunt practicate până în prezent în cadrul sărbătorilor de iarnă pe întreg teritoriul Republicii Moldova.

Cercetările desfăşurate în perioada interbelică și postbelică în spațiul pruto-nistrean au constatat prezenţa colindei în repertoriul comunităților din localitățile codrene, constatându-se un grad de răspândire și conservare neuniform în aceste așezări.

Studiul nostru este focalizat pe o localitate din zona codrilor, mai exact, pe satul Bozieni din raionul Hâncești, unde, recent, au fost culese două colinde de la informatoarea Ana Zubali, în vârstă de 75 de ani, una – religioasă, *Doamne Iisuse Cristoasă* (din categoria *Biblice și apocrife*) și alta – laică, *Șnotur, șnotur, bour negru* (din categoria *Flăcăul şi fata mare*), ambele având structură diferită. Considerațiile noastre se bazează pe analiza morfologică și sintactică a ambelor colinde, având în vedere studiul facturii discursului sonor, a modului de aplicare a textului literar, structurii sonore (la nivel de scară și mod), formei arhitectonice, itinerarului melodic, sistemului ritmic, tiparului metric și formei versului ș.a.

Evidențiem refrenul „Hulerâm șî flori di măr”, denumirea căruia reprezintă un derivat al cuvântului *Ler*, care, mai degrabă, comportă un colorit eufonic, adoptând o forma lexicală locală – *hulerăm*.

Demersul de față reprezintă un studiu prealabil al localității de referință, conceput în perspectiva unei viitoare aprofundări.

Alexandru Hurmuzachi și „psihologia popoarelor”

doi.org/10.5281/zenodo.4973135

Dr. Marian OLARU,
Institutul „Bucovina” al Academiei Române, Rădăuți, România

În epoca „redeșteptării naționale”, Bucovina a cunoscut importante schimbări, în parte determinate de schimbarea locului Imperiului Habsburgic în cadrul „concertului european”, dar și datorită diversificării și multiplicării eforturilor mișcării de emancipare națională a românilor. În principal asistăm la intensificarea preocupărilor pentru îmbunătățirea situației școlii, afirmarea teatrului românesc, transformarea Bisericii Ortodoxe din Bucovina într-o instituție națională, stăvilirea valurilor de rutenizare a Bucovinei și afirmarea elementului românesc. Alexandru Hurmuzaki a absolvit liceul german din Cernăuți și a urmat cursurile Universității din Viena. Format în spiritul luptei pentru redeșteptare națională, acesta a jucat un rol deosebit în transformarea moșiei de la Cernauca într-un adevărat „Delphi al românilor”, loc de convergență a marilor proiecte de emancipare națională. Aici, la Cernauca, din timpul revoluției de la 1848–1849 și până la către sfârșitul secolului al XIX-lea, s-au reunit oamenii cei mai importanți ai neamului românesc. „Psihologia popoarelor” a fost fondată ca disciplină științifică la jumătatea secolului al XIX-lea. Întemeietorii acestei școli de gândire au fost Moritz Lazarus și Heymann (Henrich) Stheinthal. Aceștia au pus bazele revistei berlineze „Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft” (1860), în care au publicat mai multe studii și articole pe această temă. Intelectualii români (Maiorescu, Eminescu, Negruzzi, Xenopol) și-au manifestat interesul pentru „Școala Psihologiei popoarelor”, iar Alexandru Hurmuzaki a aplicat această disciplină la realitățile societății din Bucovina. Curentul „psihologia popoarelor” s-a manifestat ca parte a procesului de modernizare și afirmare națională. Ideile acestui curent au fost preluate de către Alexandru Hurmuzachi în publicația „Foaia Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina”. Articolele publicate în periodicul cernăuțean au oferit contemporanilor o modalitate de analizare a situației sociale și politice din Bucovina, permițând constituirea curentelor ideologice, a partidelor și mișcărilor politice din provincie.

Considerații privind contribuția Bibliotecii „Hristo Botev” la dezvoltarea culturii bulgare

doi.org/10.5281/zenodo.4973151

Angela OLĂRESCU,
Biblioteca „Hristo Botev” din Chișinău

Biblioteca bulgară „Hristo Botev” din Chișinău este una din cele 27 filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, se bazează pe promovarea valorilor bulgare, are o colecție bogată de carte și a devenit deja centru cultural bulgar în Moldova. Pe parcursul a 29 de ani de activitate biblioteca contribuie la dezvoltarea culturii bulgare prin scrierea articolelor despre personalități jubiliare bulgare, prin desfășurarea serviciilor, activităților (conferințe științifice, medalioane-literare, festivaluri, mese rotunde, discuții/dezbateri, reviste bibliografice și expoziții de carte) cu tematică bulgară. Cunoaștem că etnicii bulgari au adus un aport deosebit de important în istoria Chișinăului, fiind în consilii de administrare, scriitori, poeți, istorici, filologi, iar unele străzi poartă și nume de personalități bulgare. Activitatea prodigioasă a Bibliotecii „Hristo Botev” este cunoscută și prin plasarea informației pe blogul https://bibliobotev.wordpress.com.

Menționez că activitățile desfășurate necesită valorificarea sărbătorilor naționale și tradiționale bulgărești prin a cunoaște unele date istorice și culturale ca: Ziua Națională a Bulgariei, Zilele Scrisului și Culturii slave, sau tradiționale: Babin den, Trifan Zarezan ș.a. la care Ansamblul Etnofolcloric „Въгленче” interpretează melodii populare și folclorice autentice, scoțând în evidență portul popular, cântecul și dansul bulgar.

Biblioteca „Hristo Botev” participă în fiecare an în luna septembrie la Festivalul Republican al Etniilor cu genericul „Unitate prin diversitate”, ce se desfășoară în Grădina Publică din centrul Chișinăului. Aici echipa bibliotecii prezintă Expoziția de cărți intitulată „Bulgarii basarabeni despre ei înșiși” care furnizează celor interesați o amplă informație despre istoria, cultura, tradițiile și obiceiurile naționale ale bulgarilor basarabeni, o expoziție de broderii confecționate în stil național bulgar. Colaboratorii bibliotecii prin discuţii cu oaspeţii festivalului, îndeosebi cu cei interesaţi de istoria şi cultura Bulgariei, promovează cultura, portul, tradițiile bulgare.

Hora de Paști: impact de perspectivă pentru tinerii din mediul tradițional

doi.org/10.5281/zenodo.4973161

Raisa OSADCI,
Institutul Patrimoniului Cultural

Hora de Paști reprezenta un eveniment marcant pentru întreaga comunitate, dar pentru categoria de vârstă a tinerilor hora de Paști putea să aibă un impact de perspectivă deosebit de important. Impactul se manifesta, în mod special, în două aspecte: *de aderare la alt grup / categorie de vârstă* (pentru cei care ieșeau prima dată la horă sau pentru cei care se căsătoreau) și *de etalare a calităților* (măiestria cu care era realizată și purtată ținuta festivă, frumusețea fizică și corectitudinea comportamentului, calitățile de dansator etc.).

După șapte săptămâni de post, succedate de Săptămâna Patimilor (timp în care nu se făceau nici șezători, nici hore, iar fiecare casă devenea atelier secret de elaborare a vestimentației noi, menite să reînnoiască / revigoreze omul, concomitent cu haina ce îl acoperă, precum și prin rezonanță cu Învierea Divinității și a naturii), hora, organizată de feciori / flăcăi în a doua și a treia zi de Paști, deschidea un nou sezon de socializare, de căsătorii, de germinare a vieții pe toate planurile.

Prima *ieșire la horă* se producea conform anumitor cutume și oferea tinerilor *intrați în horă* anumite drepturi în cadrul horei și nu doar. Intrarea în horă reprezenta un semnal că fata sau feciorul sunt gata să se căsătorească.

Copiii și adolescenții veneau și ei la horă, dar dansau pe margine, în afara horei.

Uneori, după perioada prepascală îndelungată, cu interdicție pentru nunți, flăcăul care dorea să se însoare cu o fată, o ducea de la horă direct la el acasă, fară a o mai cere de la părinții ei. Se zicea că flăcăul *a furat fata*, iar despre fată se spunea că *a fugit după cutare flăcă*u.

Părinții și bunicii, prezenți la horă, urmăreau atent comportamentul tinerilor, analizau înfățișarea și vestimentația, cunoașterea datinei de către aceștia, pentru a înțelege care este locul propriului copil în concurența premaritală, pentru a-l ajuta să se perfecționeze, dar și pentru a identifica viitori gineri și nurori.

Cultură tradițională românească din Basarabia și Bucovina în perioada interbelică (din răspunsurile corespondenților la Chestionarele Ion Mușlea)

doi.org/10.5281/zenodo.4973166

Drd. Elena PASCANIUC,
Institutul „Bucovina" al Academiei Române, Rădăuți, România

Investigarea culturii tradiționale românești în perioada interbelică datorează mare parte din bogatele informații obținute programului coerent de cercetare stabilit de etnologul Ion Mușlea, prin chestionarele concepute în cadrul Arhivei de Folklor a Academiei Române. Răspunsurile obținute prin corespondenți la anchetele folcloristice indirecte desfășurate în Basarabia și Bucovina, prin intermediul celor 14 chestionare, distribuite, de altfel, și pe întreg teritoriul României, l-au determinat pe etnologul clujean să creadă că a reușit să înlăture „o întinsă pată albă [de] pe harta cunoștințelor asupra culturii tradiționale românești". Pentru aceste două provincii, Ion Mușlea s-a străduit în mod deosebit să eficientizeze rețelele de corespondenți, prin scrisori-circulare cuprinzând sfaturi și îndemnuri la culegerea folclorului dar și prin premierea celor mai merituoși corespondenți (Filip Șopoteanu, Anatolie Melnic, Theodor Pletos etc.). Plecând de la Corpusul răspunsurilor la Chestionarele Ion Mușlea, vol. I, Basarabia și Bucovina (ediție critică de Ion Cuceu, Maria Cuceu, Cosmina Timoce-Mocanu, Cluj, 2015), comunicarea își propune să aducă în atenție câteva din obiceiurile de primăvară (Chestionarul IV) practicate sau, în unele cazuri, rămase doar în memoria informatorilor din provinciile care aveau să fie înstrăinate după anul 1940. Dincolo de ineditul informațiilor, observăm că formularea răspunsurilor i-a determinat pe respondenți să conștientizeze importanța transmiterii particularităților culturii ai căror purtători erau ei și cei în mijlocul cărora trăiau. Răspunsurile cuprind credințe, superstiții, jocuri de copii, descântece, leacuri, versuri populare, legende hagiografice și, nu în puține cazuri, păreri personale privind munca de cercetare a culturii tradiționale.

Abordarea migrației feminine a forței de muncă în paraliteratură

doi.org/10.5281/zenodo.4973195

Dr. Lidia PRISAC,
Institutul Patrimoniului Cultural

Paraliteratura, care desemnează „scrierea (literatura) considerată la periferia creației literare propriu-zise", întrucât reduce din retorica ficțiunii și se apropie mai mult de realitate, poate fi raportată la istoriografia tradițională, clasică sau „oficială". În abordarea unor subiecte care se referă la istoria recentă a Republicii Moldova, cum ar fi migrația feminină a forței de muncă, paraliteratura poate fi complementară prin extensia surselor și a viziunii asupra istoriei-realitate sau poate fi o alternativă la abordarea clasică a istoriei, în sensul că oferă o lectură particulară asupra trecutului ca „istorie trăită". În măsura în care istoria tradițională este preocupată de căutarea marilor adevăruri ale trecutului (proxim) și de acreditare a acestora ca realități ale tuturor, paraliteratura (ca izvor istoric) aduce în prim-plan o galerie de chipuri umane cu poveștile individuale raportate la „marea istorie". Astfel, paraliteratura axată pe abordarea fenomenului migrației feminine a forței de muncă din Republica Moldova, pare să recompună „marea istorie" prin intermediul povestirilor și a istoriilor individuale. Din această perspectivă, paraliteratura se înscrie într-o nouă paradigmă de cunoaștere a istoriei migrației feminine a forței de muncă, prin intermediul istoriei individuale. Reieșind din acest fapt, în prezentarea de față ne-am propus drept scop să analizăm problema migrației feminine a forței de muncă abordată în lucrările de literatură artistică scrise de autoarele din Republica Moldova: Claudia Partole (*Totentanz sau Viața unei nopți*); Olga Căpățină (*Mintea satului cea de pe urmă*); Victoria Dunford (*Inimi albastre: dedicaţie şi nebunie*) ș.a.

Participarea romilor la construirea unei societăți socialiste (pe baza materialelor din presa republicană)

doi.org/10.5281/zenodo.4973200

Dr. Svetlana PROCOP,
Institutul Patrimoniului Cultural

În timp ce în Occident, în a doua jumătate a secolului XX, romii au început să ducă o luptă decisivă pentru drepturile lor civile, în URSS, ca și în republica noastră, s-a realizat o politică de implicare a romilor în câmpul muncii. Presa republicană publica eseuri și schițe care mărturisesc participarea cu succes a romilor împreună cu muncitorii altor naționalități la construirea unei societăți socialiste. Unul dintre exemplele unei astfel de includeri în viața societății sovietice a fost biografia lui Andrei Taranov, care în anii 1930 a fost președintele Uniunii Romilor din URSS și primul redactor-șef al revistelor „Romani Zorya" și „Nevo Drom". Totodată Taranov este un reprezentant al primului val al elitei romilor în perioada sovietică, care, după revoluție, a fost implicată activ în construcția unui nou sistem. Taranov a reprezentat acea parte a romilor care s-a dezis de viață patriarhală și a încercat să organizeze viața sa pe un nou principiu. Mai mult decât atât, Taranov a fost unul dintre acei romi cu studii care au crezut sincer în ideile „strălucitoare" de construire a comunismului, agitându-și în mod activ conaționalii pentru o viață stabilă, pentru a se alătura voluntar construcției fermelor colective – „kolhozuri". Născut într-o șatră de romi iobagi în 1896, Andrei Taranov a fost unul dintre cei care în anii 1920 ai sec. XX a venit cu ideea creării unei scrieri romani. Participant și invalid al războiului civil, Taranov a jucat un rol important în crearea fermelor colective ai romilor din regiunea Volga, Kuban și Ural. Se cunoaște că în 1931 Andrei Taranov a devenit primul regizor al teatrului „Romen" de la Moscova. În toamna anului 1944, Andrei Taranov, s-a stabili cu traiul în orașul Rezina. A activat ca director al fabricii de fermentare a tutunului din Soldănești, șeful biroului regional de asigurare pensionară.

Ritualuri de construcție ale găgăuzilor din satul Cioc-Maidan (Republica Moldova)

doi.org/10.5281/zenodo.4973217

Dr. Evdochia SOROCEANU,
Institutul Patrimoniului Cultural

Casa / locuința pentru găgăuzi este unul dintre codurile culturale cheie, unul dintre cele mai importante fenomene care alcătuiesc pentru popor nucleul viziunii culturale și lingvistice a lumii. Împreună cu particularităţile umane universale, locuința include și un complex de elemente etnice, mitologice, religioase, socio-culturale în dezvoltarea lor istorică. În acest sens, studiul semiotic al locuințelor capătă o importanță deosebită. Pe baza materialului ritualurilor și reprezentărilor mitologice cules de autor în satul Cioc-Maidan (Găgăuzia), se încearcă reconstituirea ritualurilor de construcție găgăuze, dezvăluirea semanticii acestora și arătarea rolului locuinței în sistemul de viziune asupra lumii a găgăuzilor. Analiza a demonstrat că toate etapele construirii unei case și acomodării în ea conform tradiției găgăuze sunt însoțite de acțiuni ritualice ce corespund etapelor de construcție a unei locuințe și dezvoltării acesteia. Sunt considerate trei grupuri de ritualuri de construcție: ritualuri care preced construirea unei locuințe, ritualuri care însoțesc construcția și ritualurile mutării în casă nouă. Cele mai importante dintre ritualurile prezentate sunt cele asociate cu ideile arborelui lumii, sacrificiului pentru bunul mers al construcţiei și sperietoarelor. În Cioc-Maidan fiecare etapă de construcție este marcată de un anumit tip de sacrificiu: la marcarea fundației cu țăruși se servea pâine și sare, la începutul așezării fundației se tăia un cocoș, la începutul zidirii pereților proprietarul casei le dădea zidarilor câte un colac și prosop, înainte de ridicarea acoperișului la toate cele patru colțuri ale casei se dăruia câte un cocoș viu, iar la prinderea primului căprior, meșterului-dulgher i se oferea un colac, un prosop și o cămașă, legate de o cruce de lemn cu o ramură de cireș.

Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european

doi.org/10.5281/zenodo.4973236

Dr. hab. Serghei SPRINCEAN,
Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice
Drd. Tudorița-Sanda SOHOȚCHI,
Școala Doctorală Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova

Contextul intercultural european, în actuala pandemie mai ales, impune accelerarea procesului de modernizare a sistemului de asigurare a securității umane și siguranței persoanei prin reconceptualizarea securității personale a individului, culturii securității și securității culturii, pe lângă reconfigurarea securității politice și economice, securității alimentare, a mediului ambiant, a sănătății, a comunității. Acest aspect devine tot mai actual în contextul în care concepția securității umane a fost elaborată în conexiune directă cu teoria societății riscului, în cadrul căreia un rol deosebit se acordă securizării persoanei.

Republica Moldova interferează la nivel instituțional, normativ, valoric, civilizational cu spațiul intercultural european, în formatul determinat inclusiv prin Acordul de Asociere a Republicii Moldova cu UE, semnat la 27.06.2014. Prioritățile Acordului țin de specificul societății din Republicii Moldova, de necesitățile ei de modernizare. Totuși, sistemul securității umane și siguranței persoanei din Republica Moldova continua să se dezvolte haotic, fiind influenţat, atât de obligaţiile externe asumate de Republica Moldova, cât și de interesele unor grupuri de influență cu acces la procesul decisional. Pentru o dezvoltare sustenabilă, devine stringent necesară implementarea unor modele optime și eficiente, în principal europene, de asigurare practică, la nivel cotidian și individual, a siguranței și securității cetățeanului, pentru a reduce din dominarea vieții sociale și politice din Republica Moldova de elemente criminale şi corupţie.

Prin urmare, dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova, ca parte a spațiului european, cu noi valențe și perspective în contextul actualei pandemii, determină o revalorizare a necesităților primare ale individului, inclusiv a necesității sale de siguranță și securitate personală, pentru un dialog intercultural mai facil și eficient într-un spațiu intercultural european, menit să devină, și cu eforturile societății din Republica Moldova, un fief al armoniei, securității, dezvoltării și prosperității.

Moștenirea culturală în programele facultăților de istorie din RSS Moldovenească

doi.org/10.5281/zenodo.4981942

Dr. Valentina URSU,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Prezentul studiu este dedicat examinării locului și rolului patrimoniului cultural național și universal în procesul de pregătire a profesorilor școlari și a cercetătorilor științifici în domeniul istoriei la facultățile de profil în RSS Moldovenească.

În perioada sovietică au fost create și au funcționat două facultăți în acest domeniu: la Institutul Pedagogic din Chișinău și la Universitatea de Stat din Moldova. Facultatea de istorie de la Institutul Pedagogic din Chișinău a fost deschisă în anul 1940, la momentul creării Institutului Pedagogic din Chişinău. Facultatea de istorie la Universitatea de Stat din Moldova, de asemenea, este creată odată cu fondarea Universității, în anul 1946. În cadrul ambelor facultăți au funcționat trei catedre: de istorie a popoarelor, de istorie universală şi de istorie a Moldovei, care în diverse perioade au fost comasate sau redenumite, dar au păstrat caracterul ideologic al instruirii.

În Planurile de învățământ la ambele facultăți figurau 2 cursuri de specialitate cu conținut cultural: *Istoria culturii* și *Studierea ținutului natal*. În ele predominau temele dedicate culturii ruse, începând cu perioada Rusiei Kievene, urmată de celelalte epoci istorice: sec. XV–XIX și cultura sovietică. Și realizările culturii universale erau subiecte de discuții în cadrul disciplinelor, dar selectarea lucrărilor și a autorilor era supusă cenzurii din perspectiva recunoașterii acestora de promotorii politicii culturale sovietice.

Moștenirea culturală românească era interzisă pentru studiu, iar temele dedicate culturii din spațiul nostru au ocupat un loc foarte restrâns în programul cursului *Istoria Moldovei*. Cu toate acestea mai mulți profesori universitari se încumetau să expună studenților-istorici teme din istoria Moldovei medievale, importanța realizărilor literare, arhitecturale, muzicale, teatrale, artelor plastice, contribuția unor personalități marcante în păstrarea și afirmarea culturii românești.

Ritualurile și interdicțiile din perioada prenatală la lipoveni din Republica Moldova

doi.org/10.5281/zenodo.4981986

Dr. Tatiana ZAICOVSCHI,
Institutul Patrimoniului Cultural

În acest studiu, realizat pe baza unui chestionar special elaborat de autor, se examinează primul din cele trei (prenatal, de naștere, postnatal) cicluri ale ritualurulor de materninate. O serie de interviuri extinse au fost realizate cu informatori care locuiesc în sate cu o populație compactă de lipoveni, precum și în orașe cu un număr anumit al acestora, inclusiv Chișinău. Deși credincioșii de rit vechi au o atitudine ambiguă față de femeie, familiile lipovenilor se caracterizează printr-o atitudine atentă față de femeia însărcinată, dar, cu toate acestea, dacă nu există copii mai mari în familie, atunci femeia își desfășoară toată munca de zi cu zi, în funcție de starea sănătății ei. În același timp, ea ar trebui să se ferească de munca grea, să aibă grijă de copilul viitor. Există un șir de acțiuni preventive și interdicții menite să asigure sănătatea și forța femeii și a copilului ei. Adesea, acestea se bazează pe bunul simț, pe cunoștințe pragmatice, dar nu întotdeauna informatorii ar putea explica motivele anumitor interdicții. Pentru o femeie însărcinată erau interzise, de exemplu, următoarele acțiuni: a păși peste un obiect lung și subțire (sârmă, frânghie) sau ascuțit (cuțit); a contacta cu lâna animalelor (câini, pisici, capre etc.); a atinge corpul propriu când îi este frică (de exemplu, în timpul unui incendiu); „nu numai de a se apropia de decedat, ci chiar de a nu-l privi” etc. Potrivit mărturiei informatorilor, o mare atenție a fost acordată protejării femeii însărcinate de „ochiul rău”. În așa cazuri ea era tratată cu rugăciuni și plante medicinale. Folosirea apei dintr-o fântână (de preferinţă din trei fântâni) la sărbătoarea Întâmpinării Domnului are, de asemenea, un caracter apotropeic. Cu această apă se spală într-un mod anume: de la bărbie în sus, spălând și părul. Existau, dealtfel, semne prin care se încerca să se ghicească sexul copilului nenăscut. Înainte de a naște, de regulă, femeia se spovedea duhovnicului său.

Graphic presentation of dialectal-ethnographic texts of Western Polissia

doi.org/10.5281/zenodo.4982022

Yuri BIDNOSHIYA,
Institute of Art History, Folklore and Ethnology named after M. F. Rylsky of the National Academy of Sciences of Ukraine

Western Polessia is a region divided after World War II by the state borders between Ukraine, Belarus and Poland. This was reflected not only in the languages of education, the general cultural background, but also, in particular, on the principles of presentation of dialectal-ethnographic texts. Ukrainian scientists (Y. Zakrevska, A. Zalesky, T. Nazarova, H. Arkushin, O. Skopnenko and others) in the 1970s – 2010s presented such texts in phonetic transcription developed for the Atlas of the Ukrainian language. H. Arkushin in his “three books” covering the Western Polissia dialects of Volhynia, Beresteyshchyna and Northern Podlasie, presents dialect texts both in this transcription and simplified (conventionally “orthographic”) notation. The Belarusian researcher of Beresteyshchyna dialects and culture F. Klimchuk has developed a special system for his publications (based on the Belarusian Cyrillic alphabet, but with the reflection of the inherent ‘okania’ of these dialects and the distinction of і-и-ы).

When compiling and editing the volume “Ethnographic Image of Ukrainians Abroad. Corpus of expeditionary folklore and ethnographic materials” (part 1, 2019), we encountered different graphic design of dialectal and ethnographic texts of Western Polissia in publications from different countries. The volume contains texts from the territory of Beresteyshchyna (Belarus) and Northern Podlasie (Poland), recorded by the staff of the Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology (IAFE), as well as kindly provided by other researchers’ published and unpublished materials, collected since the early 1970s. As this volume is adjacent to the 10-volume collection of field materials “Ethnographic Image of Ukraine”, it became necessary to unify the graphic presentation of Western Polissia texts from different regions and different scientific schools.

The developed algorithms for the metagraphing of texts from the phonetic transcription of AUM and the special system of F. Klimchuk made it possible to present them in a unified and accessible way for non-philological readers. This emphasizes the unity of the Western Polissian dialect and cultural continuum.

Intercultural relations and problems of perception of their ethnic group among young people in a society in transition

doi.org/10.5281/zenodo.4982078

PhD Irina CAUNENCO,
Institute of Cultural Heritage

In the study of intercultural relations, it is important to take into account and understand the socio-cultural context in society, the tolerance of the ethnic majority and minority, the features of the integration of the group's past (collective memory), present and future in the ideas of young people. *The aim of our study* was to study the perception of their group by young people in a society in transition. The chosen sample was composed of Moldovan students (19–25). The total sample was of 200 respondents. The research period was in 2019. In order to study the perception of their group in the time perspective, the following questions were included in the research: "What qualities are characteristic of Moldovans?"; "What qualities are not typical of Moldovans?"; a projective question: "Who are the Moldovans: yesterday, today, tomorrow?".

Results: 1. The following groups were identified: Moldovan youth, who clearly differentiate the characteristic and uncharacteristic qualities of a representative of their group; a group that highlights only the characteristic qualities of its group; a group that is undecided about the answer. The significant qualities for young people in the image of Moldovans are hospitality, hard work, ingenuity, sincerity. 2. The study of the peculiarities of the perception of their group in the time perspective among the Moldovan youth revealed a great variability: from "optimists", who accounted for 43%, to "pessimists", 29%. The common thing for the youth of Moldovans of all the selected groups is that in the past of their group, they positively assess its cultural heritage (traditions, customs, language, etc.). It seems that cultural heritage is a powerful resource for the preservation and development of positive ethnic identity and the optimization of intercultural relations.

Spring rituals of Ukrainians in the Republic of Moldova: general characteristics

doi.org/10.5281/zenodo.4982152

PhD Ecaterina COJUHARI,
Institute of Cultural Heritage

According to the field material and sources collected by us, the Ukrainian population of the Republic of Moldova has preserved many traditional elements of spring rituals to this day.

Pre-Easter Christian rituals are closely intertwined with pre-Christian beliefs and are permeated with motives of the meeting of spring, the rebirth of nature, saturated with agrarian, marriage and childbearing magic. The holiday Стрі́тення with the corresponding ritual actions, folk signs, fortune-telling is associated with the cleansing cults of water and fire, preparations for spring field work. The holidays Явдо́хи, Со́рок свяги́х, Те́плого Оле́кси are distinguished by characteristic rituals and signs. The fragmentary preserved ancient ritual Коло́дка / Колоді́й, associated with the holiday Пу́щення and initiating marriage, has archaic roots. Благовіщення is associated with imitation of magic, girlish round dances (весня́нки / гаї́вки), youthful fun, children's games. An integral attribute of this period is the 40-day church Great Post – Великий піст.

The dominant feature of Easter rituals is the holiday of the Resurrection of Christ (Па́ска / Вели́кдень), which is preceded by Palm Sunday (Шу́тко́ва / Ве́рбна / Зеле́на неді́ля) and Holy Week (Шу́тко́ва / Ве́рбна / Зеле́на неді́ля). Pre-Easter preparations and Easter rituals (the consecration of willow branches, the preparation and symbolism of Easter ritual dishes (кра́шанка, пи́санка, па́ска / пере́пічка) and ritual actions with them, collecting an Easter basket, Easter lights, a festive Easter meal, etc.) are characterized by strict observance of the Christian and pre-Christian ritualism, as well as a pronounced regional and local specificity, clear regulation and corresponding attributes.

The post-Easter ritualism of the holidays of St. George (Ю́рія / Ґео́ргія), Рахма́нський Вели́кдень is rich in agrarian, pastoral and erotic rituals. The final holiday of the spring cycle is Ascension (Вознесе́ніе, Вознесі́ння).

The number and territorial settlement of Ukrainians in Moldova at the beginning of the XXI century

doi.org/10.5281/zenodo.4982223

PhD Victor COJUHARI,
Institute of Cultural Heritage

After Moldova gained independence, the number of Ukrainians (as well as the total population) decreased significantly.

If in the previous period the number of Ukrainians had grown continuously, in 1979 – 560,679 (14.2%), 1989 – 600,366 (13.8%), then after 1991 their number began to noticeably decline. In 2004, there were already 442,475 people (in the territory controlled by the central authorities – 282,406 (8.4%), in the territory of the unrecognized Transnistrian Moldovan Republic (TMR) – 160,069 (28.82%). In 2014 – 181,035 (6.6%) This situation is largely due to migration.

By regions, the Ukrainian population is traditionally densely settled in the northern region of the territory controlled by the central authorities, and in the territory of the unrecognized TMR. Among the northern regions, the largest numbers of Ukrainians living in them demonstrate: Bălți – 30,288 (23.74%), Briceni region – 19,939 (25.55%), Dondiușeni region – 5,893 (12.69%), Drochia region – 9,849 (11.31%), Edineți region – 16,084 (19.76%), Fălești region – 10,711 (11.86%), Glodeni region – 11,918 (19.55%), Ocnița region – 17,351 (30.70%), Rîșcani region – 15,632 (22.51%). In other areas of the right bank, Ukrainians make up less than 10%.

In the unrecognized TMR, the distribution is as follows: Tiraspol – 52,278 (33.07%), Benderi – 17,348 (17.88%), Camenca region – 11,610 (42.55%), Rîbnița region – 37,554 (45.41%), Dubăsari region – 10,594 (28.84%), Grigoriopol region – 8,333 (17.36%), Slobozia region – 19,872 (22.91%).

The largest number of Ukrainians in these areas is due to historical events. Since the Middle Ages, in numerous waves, Ukrainians from Bukovina and Podolia migrated to the north of the modern Republic of Moldova.

The territory of the unrecognized TMR was also a part of Ukraine since the Middle Ages until 1940. Therefore, Ukrainians have lived here for many centuries.

Bulaestian [почестне] and its analogies in some Ukrainian dialects

doi.org/10.5281/zenodo.4982302

Aleksey ROMANCHUK,
Institute of Cultural Heritage

The rite and lexeme /по|ч'естне/ 'preliminary gifting to a bride and groom/hosts during the initial stage of wedding/christening party' exist among the ethnographic group of Ukrainians of Bulaesti village. During the rite of /по|ч'естне/ guests come to a small table; a bottle of wine and a bowl with jam/sweets are on the table. The guests congratulate the bride and groom/hosts, give small money as a gift (this process is referred to as /к'е|дате^{и} на по|ч'естне/). The bride and groom/hosts pour them a glass of wine, offering also jam or sweets for a snack.

This rite is quite typical. However, the lexeme /по|ч'естне/ is more specific. It distinguishes the Bulaestian dialect from its closest relatives of Bukovina.

Thus, the Ukrainian dialects of Kitsman, Gliboka, Kelimentsy, and Sokireany districts of Chernivtsy region use the lexeme *частувати, чістувати* for the meaning 'to make gifts to bride and groom at their wedding'. In contrast, Bulaestian dialect knows /*ч'асту|wати^{е}*/ in the meaning 'to pour wine into glasses; to be a cupbearer'.

There is a Ukrainian dialectal form [почесне] that means 'treat'. Boiky's dialect knows *почесне* as a 'part of the donation to the church, which went to priests, local intelligentsia and the poor'. Also, according to a kind message of I. V. Gorofyanuk, Ukrainian dialects of Podolie region know the lexeme *частувати* that means 'to treat guests to wine/alcohol drink at a wedding'. In the southern part of Podolie region (Yampol and Chechel'nitsy districts of Vinnitsa oblast') this rite is known as *почесна*.

Therefore, we see some semantic interference of lexemes [почесне] and *частувати* in the area of Carpathian (Bukovinian and Boiky's, first of all) and Podolian Ukrainian dialects. And, the analogies of Bulaestian /по|ч›естне/ addresses us to the area of Southern Podolian Ukrainian dialects, and not to the area of Bukovinian ones (that are the closest relatives of Bulaestian dialect).

Reflection of the image of the holiday "Seeing off the Russian winter" in the media of the Republic of Moldova

doi.org/10.5281/zenodo.4982346

Serghei SÎCIOV,
Institute of Cultural Heritage

One of the popular Russian spring folk traditions is the "Seeing off the Russian winter" holiday, also known as Maslenitsa. This holiday marks the end of the reign of winter and the meeting of spring. The purpose of this study was to identify the image of the Maslenitsa folk festival in the discourse of print and online media in the Republic of Moldova.

In newspaper articles, attention is paid to the history of the celebration of the "Seeing off the Russian winter" by the Russian community of Moldova. For example, the newspaper "Russkoe slovo" noted that such events have been held since the beginning of the 90s of the XX century for the last 3 decades.

The majority of mass media highlighted the following main elements of the celebration of Maslenitsa: folk songs, tug-of-war, competition for the most beautiful maiden braid, cutting firewood, playing snowballs, exhibitions of handicrafts of folk craftsmen, cooking pancakes, burning a scarecrow.

It should also be noted that at the moment Maslenitsa has turned into a multinational holiday, where there was a mutual influence of the cultures of various ethnic groups living in Moldova. So, in addition to Russian culture, the cultures of Moldovans, Ukrainians, Belarusians, Bulgarians and Gagauzians were presented at the festive events.

Due to the fact that the coronavirus pandemic has changed the usual course of life, the ritual forms have also changed. The celebration has moved to online platforms. For example, "Gastronomic Maslenitsa" was broadcast on video hosting sites, where the organizers prepared pancakes with various fillings and other festive dishes.

Историко-культурное наследие как фактор сохранения исторической памяти народа и формирование идентичности

doi.org/10.5281/zenodo.4982400

Др. Наталия ГАВРИЛЮК, Институт истории и права Калужского государственного университета им. К.Э. Циолковского, Калуга, Российская Федерация

Проблема идентичности и идентификации в современном мире становится все более актуальной и живой. Практически каждый из нас сталкивается с необходимостью определения собственного жизненного пути через призму ответов на вопросы: кто я, кто мы, в чем наше отличие от других, во что мы верим, чем дорожим, в чем нуждаемся, к чему стремимся? Как объективные, так и субъективные взгляды и ответы на поставленные вопросы составляют ядро идентичности, которая проявляется практически во всех видах человеческой деятельности и является результатом социализации индивида.

Однако в реалиях XXI в. мы все чаще сталкиваемся с неоднозначностью трактовки самого термина *идентичность* и, как результат, – с отсутствием четкого определения критериев и факторов, влияющих на процессы идентификации, самоидентификации и складывания идентичностей.

В условиях глобализации и универсализации, изменения ценностных ориентиров, попыток фальсификации исторического прошлого важно обратиться к памятникам истории и культуры, свидетелям событий, которые не только сохранили на себе печать прошлого, но и выступают символом будущего, влияют на складывание национальной, этнической, культурной, гражданской и других идентичностей.

В связи с тем, что современному человеку важно осознавать свое место в истории и обществе, нужно быть готовым к межкультурному диалогу с представителями различных народов и приобщению к новым традициям и ценностям, историко-культурное наследие выступает как незыблемая основа культуры, равно как и главное условие ее воспроизведения. Большое значение в формировании и сохранении идентичности имеет не только приобщение личности к культурным исторически сложившимся ценностям и идеалам конкретной культуры, но и их передача последующим поколениям в качестве национального достояния. Международное сообщество признает, что разнообразие культур является движущей силой развития государства и одновременно условием полноценной интеллектуальной, эмоциональной, моральной и духовной жизни людей.

Этнокультурное наследие украинцев на страницах журнала «Нова хата» (1925–1939)

doi.org/10.5281/zenodo.4982476

Др. Оксана ДРОГОБИЦЬКА,
Прикарпатский национальный университет
имени Васыля Стефаника, Ивано-Франковск, Украина

Иллюстрированный журнал «Нова хата», который издавался в 1925–1939 гг., сыграл важную роль в процессе сохранения и популяризации этнокультурного наследия украинцев. На его страницах печатались образцы одежды, декорированной традиционной вышивкой, и статьи, посвященные национальным нарядам различных этнографических регионов Украины. Журнал вмещал рубрику «Ручные работы», где предлагались выкройки женской и детской одежды в национальном стиле, а также женские аксессуары (сумочки, шляпки, украшения). Авторы публикаций давали советы, как приспособить традиционный наряд к требованиям времени и сделать его трендовым. Не меньшей популярностью пользовались указания, как сэкономить и перешить старые вещи для нового сезона.

Среди публикаций журнала центральное место занимали статьи о ткачестве, писанкарстве, изготовлении «вытынанок» и другие. Активными корреспондентами журнала были Ирина Гургула, Павел Ковжун, София Вальницкая, Владимир Сичинский, Ульяна Старосольская и Мирослава Чапельская. Художницы, мастерицы Ольга и Елена Кульчицкие предлагали проекты интерьеров в народном стиле и лучшие образцы декоративно-прикладного искусства. Обложка журнала также отвечала народной стилистике.

В целом издание публиковало много фотографий выдающихся деятелей культуры и искусства. Кроме того, редакция журнала организовывала «вечера народной одежды» с соответствующими научными докладами, а также конкурсы на лучшее оформление современного наряда народной вышивкой.

Не случайно исследователи называют «Нову хату» одним из самых успешных литературно-художественных проектов межвоенного периода. Журнал был отмечен как один из лучших на выставке иллюстрированных журналов в Праге 1933 г. и других международных выставках. Считаем, что современным этнологам, а также искусствоведам нужно чаще обращать внимание на это издание, которое может быть ценным источником для изучения этнокультурного наследия украинцев.

Знания о цыганских / ромских общинах в Болгарии, представленные с помощью визуальной антропологии

doi.org/10.5281/zenodo.4982544

Др. Евгения ИВАНОВА, Др. Велчо КРЫСТЕВ,
Региональный исторический музей – Стара Загора, Болгария

Многие народы и этнические группы влились в другие, внося свою лепту в создание новых наций и культур. Другие сохранили многое из своего образа жизни, духовных и материальных ценностей, народной психологии, как это было десятки и сотни лет назад. Такова этническая группа цыган / рома. Эта закрытая и относительно незнакомая этническая группа на протяжении веков живет на Балканах. Она является неотъемлемой частью общего экономического, социального и культурно-исторического облика региона. Поселение и проживание среди других, мобильность и приспособляемость к традициям окружающего населения наложили свой отпечаток – уникальные культурные элементы накладываются на новые, привнесенные контактами с местными жителями. По ряду причин изменения, происходящие в духовной и материальной культуре цыган / рома, при их переходе в современное общество происходят относительно медленнее, чем у других народов, живущих рядом с ними. Цыгане / рома становятся носителями традиционного культурного наследия, о котором многие давно забыли.

В сообщении представлены результаты исследования того, как подлинные знания о сообществе цыган / рома могут быть предметом публичной презентации в музеях с помощью методов визуальной антропологии. Наш тезис состоит в том, что для исследователей цыганской / ромской этнической группы, которая не имеет алфавита и письменной истории, визуальная антропология является особенно важным источником знаний в качестве доказательства того времени. Фотографии, видеоматериалы и др. сохраняют, показывают и передают знания относительно духовной и материальной культуры, традиций и образа жизни различных групп, у которых наряду с общим есть также множество специфических и региональных различий. Авторы сообщения ставят и вопрос – созданное до какого исторического момента визуализированное знание об общности является достоверным? Ведь культура цыган / рома не статична во времени, а находится под влиянием современных форм, характерных для сегодняшнего глобального мира.

Жилище в новеллистических сказках и анекдотах болгар Молдовы (этнокультурные особенности)

doi.org/10.5281/zenodo.4982584

Др. Надежда КАРА, Институт культурного наследия

Новеллистическая сказка и анекдот как жанры составляют основную часть сказочного фольклора болгар Молдовы. Эти жанры связаны с повседневно-бытовой реальностью, поэтому возможен этнокультурологический подход к их исследованию.

В конце XX в. положено начало исследованию этнокультурных реалий через изучение фольклора. Предметная реалия – часть пространства, в котором живет и действует сказочный герой. В центре мира человека всегда находится жилище, которое характеризуется через особенности составляющих его частей, а также через специфику его дополнительных функций. Как предметные реалии виды жилища в болгарской сказке специально не исследовались.

В сказках болгар Молдовы (33 текста) выделяются пять видов наименований жилища (*дом, къща, колиба, къшла, дупка*), девять наименований его частей (*стая, кухня, хает, врата, пещ, прозорец, порти, покрив, греда*).

Наиболее частотное обозначение – КЪЩА (дом). Это место, где герой прячется от разбойников. Дом может стать враждебным для всех. В сказке обращено внимание на то, какие части дома – главные и какими они должны быть, когда человек строит дом. Если отец строит дом своему сыну, то строительство сопровождается целым рядом других действий. В непогоду путника впускают переночевать. Но при этом он должен находиться в определенном месте в доме.

Сама номинация ДОМ встречается всего один раз, но в значении именно крова, принадлежащего семье или хозяину.

КОЛИБА – «избушка, шалаш». В исследуемых текстах встречается как синоним к слову *къща* (дом) и подчеркивает малый размер и бедность жилища.

КЪШЛА – зимняя кошара для овец. В значении «къща» подчеркивает размер и внутреннее состояние человеческого жилища. ДУПКА – это дыра, яма, нора, а также вид человеческого жилища – пещера, часть перевернутого мира.

В сказках предметные реалии, в частности жилище, его устройство, убранство и утварь, содержат элементы, отражающие мир, в который погружены повествователь и его слушатель. В этих элементах проявляются этнокультурные региональные особенности.

Отношения гагаузов к семейным реликвиям в контексте традиции православного паломничества

doi.org/10.5281/zenodo.4982674

Др. хаб. Елизавета КВИЛИНКОВА,
Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы Национальной академии наук Беларуси

У гагаузов широко распространены различные формы православного паломничества. Однако среди всех других видов паломничества самой высокой формой является хаджылык – паломничество в Святую Землю (в Иерусалим, к Гробу Господню). Данная традиция, имеющая глубокие исторические корни, связана с их проживанием на Балканах.

До начала XX в. паломничество хаджылык занимало важное место в традиционном мировоззрении гагаузов и являлось составной частью их религиозной и этнической идентичности. Люди, побывавшие в этих святых местах, получали титул хаджи и имели в сельском обществе особый социальный статус. Из святых мест богомольцы-хаджи привозили различные артефакты – зримые свидетельства посещения ими святых мест: камешки от Гроба Господня и из реки Иордан, иконы, иерусалимскую церковную утварь, богослужебные книги, кресты, четки, морские раковины, бусы, фотографии и др. Эти предметы, а также истории их паломничества передаются из поколения в поколение как самое дорогое наследие, как память о совершенном их предками духовном подвиге. Некоторые предметы паломничества в Святую Землю представлены в гагаузских музеях.

В последние десятилетия православное паломничество, в том числе традиция хаджылык, у гагаузов стремительно возрождается и оказывает мобилизирующее воздействие на их религиозную и этническую идентичность, а также на различные сферы социальной и духовной жизни. Для гагаузской политической и бизнес-элиты совершение паломничества в Иерусалим и на Афон – это маркер гагаузскости и приверженности традициям предков.

Таким образом, как в прошлом, так и в настоящем традиция хаджылык продолжает оставаться значимой составляющей социального капитала гагаузов, оказывая влияние на религиозно-народные традиции и менталитет. Своего рода показателем является бытующее в народе отношение к семейным реликвиям, связанным с данной традицией. Это диктует необходимость рассмотрения паломничества как социокультурного феномена на стыке различных дисциплин.

Кондитерские традиции Северного Причерноморья как следствие культурной интерференции

doi.org/10.5281/zenodo.4982692

Др. Ольга КОЦЮБАНСКАЯ,
Национальный университет пищевых технологий, Киев, Украина

Пищевая культура является одновременно и наиболее стабильной, и наиболее изменчивой частью культурного наследия. Пищевая культура Северного Причерноморья – яркий образец подобных культурных интерференций. Анализ взаимодействия пищевых традиций в эпоху индустриального становления кондитерской отрасли, когда исчезает огромная часть локальных продуктов, идет общая унификация ассортимента, является прекрасной возможностью проанализировать отдельные моменты взаимодействий, а также культурные адаптации. Так, к примеру, богатое османское прошлое этого региона в изобилии оставляет ассортимент лукумных и халвичных фабрик, что парадоксально в плане масштабно изменившегося национального состава региона. Освоение новых способов производства и новых культур (подсолнечник) ведет к пищевым адаптациям, связанным с потребностью переработки вторичных продуктов производства. Миграционные процессы и право порто-франко обогащают регион греческими и немецкими пищевыми традициями. В то же время не прекращается и взаимодействие традиционных культур региона – молдавской, украинской, румынской, турецкой.

Климатические особенности юга, обилие плодовых деревьев, дающих богатое природным желеобразователем (пектином) сырье, открывают путь к множественным вариациям фруктово-ягодных десертов, соответствующих греческому «пелте», который в основе своей считается историками гастрономии прародителем мармелада. Одной из адаптаций традиций юга принято считать «киевское сухое варенье» династии Балабухов. Отдельно следует выделить Одесский регион, поскольку, будучи международным портом, Одесса была открыта как для нового сырья, так и для новых технологий. Конкуренция различных кондитерских фабрик вела к расширению ассортимента и поиску оригинальных рецептур, что, в конечном счете, способствовало обращению к богатому историческому прошлому региона.

Интерпретативная этнологическая модель «Декалог и гармонизирующие герменевтические максимы долженствования: аспект воспитания» на примере мемуарной прозы уроженки Кишинева

doi.org/10.5281/zenodo.4982714

Др. хаб. Жозефина КУШНИР, Институт культурного наследия

Интерпретативная этнологическая модель «Декалог и гармонизирующие герменевтические максимы долженствования: аспект воспитания» представляет собой особую модификацию базовой модели «Осмысление герменевтических максим», которая была разработана нами для инновационного выявления этнокультуральной конкретики формирования эпохи «нового гуманизма в XXI веке» (ЮНЕСКО). (Герменевтические максимы – в рамках наших разработок по мифологическому сознанию, базирующихся на идеях Ж. Ж. Вюнанбурже и К. Хюбнера, – являются особой разновидностью этнокультуральной конкретики и одной из важных составляющих нематериального культурного наследия.) При разработке указанной модификации нами применены и другие результаты тех наших исследований, которые, базируясь на достижениях интерпретативной (герменевтической) антропологии Кл. Гирца, используют в качестве инновационного инструментария компоненты наших концепций: мегамодерна и гуманизации мифа. В данной модели широко применяются выявленные нами восемь имплицитных принципов воспитания (мироощущения, поведения) по Декалогу, они же восемь базовых принципов еврейского воспитания. Эти принципы базируются на концепции человека и Универсума, представленной в Десяти Заповедях. «Герменевтическими максимами долженствования» мы называем те из герменевтических максим, где герменевтическая синтагма «Универсум таков, что…» может и не быть вербализована, но отчетливо подразумевается, причем формирует структуру, которую можно описательно обозначить «Действуй так...». Рассматриваемая модель исследования включает в себя восемь пунктов; один из них факультативен; два других могут применяться интегративно к группе рассматриваемых нарративов. Применение модели рассматривается на примере исследования детских и юношеских воспоминаний Сусанны Иосифовны Кушнир, еврейской уроженки Кишинева, в ее мемуарной прозе «Семейный портрет в кишиневском пейзаже».

Многоликое восточнополесское село, или Хозяйственный профиль сельских территорий в фокусе изменений XXI в.

doi.org/10.5281/zenodo.4982739

Др. Наталия ЛИТВИНЧУК,
Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М. Ф. Рыльского Национальной академии наук Украины

В настоящее время исследование сел предопределено современными глобализационными процессами. Массовая урбанизация, депопуляция, социально-экономические преобразования не только изменили сельское социокультурное пространство, но и окончательно переформатировали традиционную модель села в целом и его хозяйственно-производственную культуру в частности.

Литературные и эмпирические источники, разнообразные информационные ресурсы убеждают в том, что в XXI в. в восточной части Украинского Полесья не существует единого образа села. При изучении реалий повседневной хозяйственной жизни крестьян в пределах данного субрегиона предварительно было выделено несколько типов сельских поселений.

Отдельную группу формируют села, выбравшие цивилизованный путь развития: здесь практикуют индивидуальное и фермерское сельское хозяйство, способствуют частной предпринимательской деятельности, заботятся об инфраструктуре и проч.

В противовес этой категории существуют села, в которых наоборот наблюдается снижение уровня социально-экономического развития, для них характерны депопуляция, старение, общий упадок. При неблагоприятных обстоятельствах жизнедеятельность в таких сельских поселениях заметно замедлилась или вообще угасла. Соответственно выделилась группа так называемых вымирающих сел, которые до сих пор не исчезли с карты Украины только благодаря тому, что там живет и хозяйничает один или несколько человек; а также группа поселений, которые называют «безлюдными», «призраками», «брошенными» и т. д. Оставшись без хозяев, эти села с пустыми, часто полуразрушенными домами, заросшими усадьбами и развалившимися фермами все еще сохраняют признаки хозяйствования их жителей.

Вместе с тем на территории Черниговского Полесья имеет место возрождение сел и такое явление, как рурализация. В данном контексте особый научный интерес вызывают села, которым удалось вернуть к себе цивилизацию за счет перерождения в экопоселения, арт-хутора.

О степени адаптивности белорусов в молдавское социокультурное пространство

doi.org/10.5281/zenodo.4982771

Др. хаб. Василий САКОВИЧ,
Академия управления при Президенте Республики Беларусь

В полиэтничном государстве степень межэтнического взаимодействия и инокультурного влияния свидетельствует о «включенности» того или иного этноса в процесс рецепции элементов культуры соседних народов и является показателем успешности адаптации человека или этнической группы в социокультурную среду.

В быту и празднично-обрядовой жизни белорусов Молдовы ярко выражено молдавское влияние. Белорусы впитали молдавскую культуру, ментальность и сделались от этого, как они говорят, «немного богаче». Для некоторых из них, этнокультурные особенности молдаван (в танцах, песнях, обычаях, пище и др.) стали объектами восхищения, а с годами «близкими, и родными». Молдавские семейные традиции для многих белорусов стали составной частью их праздничной и обрядовой культуры, например, традиция кумовства – «нанаши», одаривания на свадьбах (перевязки) и др. Более всего заимствований в смешанных семьях, чему в немалой степени способствуют установившиеся родственные отношения. Здесь демонстрируется не только лояльность к молдавской культуре, но и полное ее принятие, вплоть до добровольной ассимиляции.

Культурная дистанция между белорусами и молдаванами фиксируется респондентами как «близкая» (в том числе благодаря принадлежности к единой религиозной общности – христианству), что свидетельствует о наличии одного из важных факторов, обеспечивающих бесконфликтность межэтнических отношений и дающих ощущение гармонии с ближайшим окружением.

В результате многих лет, прожитых в Молдове, для белорусов местная социокультурная среда стала ближе, понятнее, комфортнее. Респонденты говорили о том, что они даже ментально изменились.

Таким образом, можно говорить не только о том, что белорусы-мигранты не испытали на территории Молдовы «культурного шока» (К. Оберг) и «стресса аккультурации» (Дж. Берри), но и о существовании в Молдове в основном благоприятных этнокультурных условий, способствовавших успешной адаптации и интеграции белорусов в молдавское социокультурное пространство.

Элементы игровой культуры гагаузов в мемуарной и художественной литературе

doi.org/10.5281/zenodo.4982809

Др. Виталий СЫРФ, Институт культурного наследия

В последние десятилетия исследователи – этнологи и культурологи – все чаще обращаются и используют в своих работах мемуарную и художественную литературу в качестве письменного источника сведений народоведческого характера. В нашем сообщении мы обратились к ряду автобиографических и художественных текстов, в которых рассматриваются те или иные элементы игровой культуры. Следует отметить, что в литературе, посвященной повседневности гагаузов, достаточно часто встречается такой подвид игровых традиций, как *танцевально-игровая культура*. Выделенная нами синтагма была введена в научный оборот известным российским этнологом М. Н. Губогло при публикации его автобиографических записей под названием «Сполохи прошлого» (Кишинев, 2008) и имеет непосредственное отношение к проводившимся в воскресные и праздничные дни между религиозными постами народным гуляньям, которые сопровождались не только танцами, но и различными играми и развлечениями (в гагаузском языке лексема *oyun* означает и игру как таковую, и танец). В художественном плане танцевально-игровую культуру гагаузов представляют такие авторы, как Д. Танасоглу, Н. Бабоглу, С. Экономов, Д. Кара Чобан, Е. Мокану.

Отдельный интерес вызывают детские считалки и скороговорки, имеющие отношение к нашей теме и находящие свое место в творчестве писателей гагаузского происхождения, к которым относятся С. Куруоглу, Т. Занет, Т. Мариноглу.

Наконец, в гагаузской художественной литературе встречаются тексты, полностью посвященные отдельным играм и развлечениям. Например, стихотворение для детей С. Куруоглу «Беш ашык» (Пять косточек) в поэтической форме передает дух одной из самых популярных традиционных игр гагаузов – *ашык* (игра в кости); рассказ Д. Кара Чобана «Sopa cinkmesindä» (На метании палки) повествует об игре, суть которой заключается в том, кто из игроков дальше метнет палку.

Как видим, мемуарная и художественная литература является важным дополнительным источником при исследовании такой малоизученной темы, как игровые традиции гагаузов.

Религиозные диссиденты в «пространстве свободы»: сектанты в Бессарабской губернии первых десятилетий XIX в.

doi.org/10.5281/zenodo.4982831

Др. Татьяна ХИЖАЯ,
Владимирский государственный университет
им. А.Г. и Н.Г. Столетовых, Владимир, Российская Федерация

Источниками для исследования послужили документы из архивов России и Молдовы. Их фигурантами являются представители русского религиозного разномыслия – субботники, молокане, духоборцы. Почти все они переселились в Бессарабию из внутренних российских губерний в первые десятилетия XIX в.; большинство из них по происхождению были крестьянами, в том числе крепостными.

В 1810-х гг. недавно присоединенная к России Бессарабия оказалась привлекательной для представителей простонародных религиозных движений – по причине слабого надзора над «отщепенцами», практического отсутствия крепостного права и рекрутской повинности. Источники указывают на присутствие среди обвиняемых крестьян, бежавших от своих помещиков, от военной службы и с каторги. Некоторые сектанты фигурируют под двойными именами и фамилиями, при этом в документах отмечается нередкость подобных практик.

«Пространство свободы» стало предпосылкой для серьезной эволюции, которую претерпели местные субботники. В 10–20-х гг. XIX в. они инициируют активные контакты с иудеями г. Бендеры: меняют имена на ашкеназские, носят еврейскую одежду, молятся на древнем иврите, вступают в браки с евреями и совершают гиюр, о чем свидетельствует процесс конструирования ими новой идентичности. Таким образом, течение геров среди иудаизантов появляется в Бессарабии раньше, чем в других регионах империи. Дело 1833 г. указывает на такую степень ассимиляции субботников в еврейской общине Бендер, что представители власти не понимают, кем являются подозреваемые – «природными» евреями или обращенными в иудейскую веру сектантами. Следовательно, к 1830-м гг. субботники полностью принимают иудаизм и сливаются с местными евреями, однако полиция обнаруживает это слишком поздно.

Все это свидетельствует о том, что социальный контроль над сектантами в Бессарабии не был жестким, что приводило к определенным миграционным и этнокультурным процессам.

Федор Ковалев: Спасо-Евфимиевский монастырь и судьба тираспольского старообрядца

doi.org/10.5281/zenodo.4982884

Др. Максим ХИЖИЙ,
Владимирский государственный университет им. А.Г. и Н.Г. Столетовых, Владимир, Российская Федерация

В данном исследовании речь о судьбе Ф. Ковалева – духовного лидера религиозной группы «катакомбников», которая состояла из нескольких десятков последователей в селе близ Тирасполя в конце XIX в. Не порывая демонстративно своих связей с Церковью, его последователи создали собственный культ, тесно связанный с народной эсхатологией. В 1897 г. после ритуального самоубийства 25 адептов Федор Ковалев был арестован полицией и направлен в духовную тюрьму Суздальского Спасо-Евфимиевского монастыря Владимирской епархии. Узники тюремного острога не подлежали исправлению. Однако две встречи в обители для тираспольца стали судьбоносными. Благотворное влияние на него оказали наместник обители архимандрит Серафим (Чичагов) и заключенный по ложному обвинению монах афонского пострига Стефан (Подгорный).

Документы ГАВО (Государственного архива Владимирской области) и Владимиро-Суздальского музея-заповедника позволяют восстановить не только арестантский быт, но и частично процесс реабилитации человека, который в результате религиозного фанатизма оказался фактическим организатором массовой гибели людей. Решающая роль заключалась в смягчении тюремного режима. О. Серафим позволил заключенным читать книги и посещать церковные службы. Он не препятствовал общению Ковалева со Стефаном Подгорным, который своим духовным авторитетом и ревностной верой смог переубедить его. В 1904 г. архимандрит Серафим (Чичагов) станет активным участником прославления старца Серафима Саровского. В 1908 г. Синод назначит его архиепископом Кишинева.

История заключения и исправления сектанта Федора Ковалева – это яркий пример того, как гуманизация страны в результете либеральных реформ в начале XX в., трансформация и исчезновение «духовных тюрем» принесут добрые плоды.

Миграционные установки студенческой молодежи АТО Гагаузии

doi.org/10.5281/zenodo.4982931

Др. Лариса ХОРОЗОВА,
Комратский государственный университет

В последнее время в АТО Гагаузия Республики Молдова отмечается тенденция «омоложения» трудовой миграции, включения в этот процесс образованной молодежи. Целью нашего исследования было изучение миграционных установок молодежи в условиях активного включения региона в миграционный процесс.

Выборка составила 329 человек. Это юноши и девушки двух этнических групп (гагаузы и болгары) АТО Гагаузия. Возрастной и образовательный статус: 18–25 лет, студенты КГУ. Исследование установки на включение в трудовую миграцию было проведено на основе авторской анкеты, включающей вопросы на оценочное отношение к процессу трудовой миграции.

Нами были выделены следующие установки студенческой молодежи гагаузов и болгар к процессу трудовой миграции: положительная миграционная установка – «уеду», отрицательная миграционная установка – «не уеду», неопределенная миграционная установка – «не определился». Результаты проведенного исследования показывают, что в Гагауз Ери сохраняется стойкая тенденция к включению молодых людей в трудовую миграцию.

Мы считаем, что трудовая миграция может стать безвозвратной в силу того, что в регионе отмечаются следующие явления:

– дальнейшее увеличение роста миграционных устремлений у образованной молодежи. В нашем исследовании выявлено, что 60,7% гагаузов и 64% болгар намерены уехать на заработки. Лишь 21,1% гагаузов и 20% болгар такого намерения не высказывают;

– на включение в трудовую миграцию практически в равной мере ориентированы и юноши (59% гагаузов, 64% болгар), и девушки (62% гагаузок, 64% болгарок) обеих этнических групп, независимо от их противоречивого отношения к трудовой миграции;

– определенная часть студенческой молодежи ориентирована на безвозвратную эмиграцию из страны (это было установлено в проведенных с молодежью интервью).

Представляется актуальным на основе проведенного исследования разработать социально-психологический тренинг, направленный на профессиональную самореализацию молодежи в регионе.

CUPRINS / CONTENT

PROGRAMUL CONFERINȚEI / CONFERENCE PROGRAM 5
REZUMATELE COMUNICĂRILOR / ABSTRACTS OF COMMUNICATIONS

ARHEOLOGIE ȘI CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE / ARCHAEOLOGY AND INTERDISCIPLINARY RESEARCH

Ludmila BACUMENCO-PÎRNĂU, Vlad VORNIC	Fortificațiile medievale de la Costești-Gârlea de pe râul Botna: descoperiri arheologice și ipoteze	24
Alexandru BERZOVAN	Observații privind zidul de piatră al cetății de la Cotnari – Dealul Cătălina (sec. 5–3 î.Hr.)	25
Sergiu BODEAN, Ion NOROC	Observații privind sistemul defensiv ale așezării Cucuteni A-Tripolie BI de la Sturzovca	26
Vasile DIACONU, Adela KOVACS	Considerații despre unele artefacte din corn de cerb specifice bronzului târziu din zona nord-vest pontică	27
Vasile DIACONU, Otilia MIRCEA, Alexandru GAFINCU, Viorica VASILACHE	Studiul unor piese metalice hallstattiene din componența depozitului de la Jijia (jud. Botoșani)	28
Vasile Paul SCROBOTĂ, Elena GHERMAN	Cercetări de supraveghere arheologică la obiectivul Colegiul „Gabriel Bethlen” din municipiul Aiud, jud. Alba; campania 2012	29
Аней ГЕРЦЕН	Локализация городов, упомянутых Клавдием Птолемеем в среднем течении Днестра	30

ARHITECTURĂ / ARCHITECTURE

Светлана БЕЛЯЕВА, Елена ФИАЛКО	Европейские традиции в структуре фортификации Нижней оборонительной линии Молдавского периода Белгородской крепости: барбакан	31
Alla CHASTINA	The prominent architect Alexander Iosifovich Bernardazzi (1831–1907) (on the occasion of his 190th anniversary)	32
Sergius CIOCANU	Biserica Buna Vestire din Chișinău	33
Tamara NESTEROV	Monumentele arhitecturii din Moldova prin prisma proporțiilor	34
Alina OSTAPOV	Arhitectura stalinistă în oraşul Chişinău	35

Юрий ПИСЬМАК	Ангус Фаулер – исследователь и защитник архитектурного наследия Европы	36
Olga PLAMENYTSKA	Stadial transformation of the medieval complex of defence in Sutkivtsi in Podolia	37
Оксана РОМАНОВА	Семантика декоративно-художественных средств выразительности в народной архитектуре Буджака (Одесская обл., Украина)	38
Mariana ȘLAPAC	Cetatea Chilia în lumina a două izvoare de la sfârşitul secolului al XVIII-lea	39
Aurelia TRIFAN	Modernismul socialist – modalitate de diseminare a unei noi ideologii în arhitectura edificiilor pentru spectacol	40
Алексан ВАСИЛЕНКО, Надежда ПОЛЬЩИКОВА	Возникновение Одессы и начало развития ее архитектуры в 1794 г.	41

ARTE AUDIOVIZUALE / AUDIOVIZUAL ARTS

Mihail AGAFIȚĂ	Concierto de Aranjuez pentru chitară clasică modernă și orchestră simfonică de Joaquín Rodrigo Vidre: particularități stilistice și de gen	42
Mihai AMIHALACHIOAIE	Evoluția orchestrelor de muzică populară în Republica Moldova în perioada postbelică. Mod de organizare și funcționare	43
Alexandru BOHANȚOV	Reprezentări identitare în cultura mediatică din anii constrângerilor ideologice	44
Oleg CAZACU	Aspecte din istoria fanfarei militare în spațiul cultural al Republicii Moldova	45
Vasile CHISELIȚA	Surse documentare și repere metodologice în cercetarea creației interpretei Veronica Mihai în orchestra „Folclor”	46
Zviad DOLIDZE	Georgian period of Otar Ioseliani	47
Dumitru HANGANU, Svetlana BADRAJAN	Aspecte ale tratării mijloacelor tehnico-expresive și interpretative ale trompetei în creațiile Oleandra de Vladimir Slivinski și Studiul de concert de Alexandr Sochireanschii	48
Violina GALAICU	Valoarea catehetică a imnografiei bizantine	49
Ana GHILAȘ	Cronotopul spectacolelor druțiene: structură și semnificații	50
Victor GHILAȘ	Proiecții ale muzicii etnice naționale în cultura europeană	51

Vasile GRECU,	Influenţa şcolilor europene asupra artei pianistice din Basarabia la confluența secolelor XIX–XX	52
Valeriu LUȚĂ	Arta interpretativă la ţambal în spațiul european: perspectivă diacronică	53
Нелли КОРНИЕНКО	Художественная культура: новые измерения человека (множественность идентификаций во времени, движущемся одновременно во всех направлениях)	54
Наталья КРИВУЛЯ	Особенности пластической аматургии в анимационных экранизациях Ф. М. Достоевского	55
Dorina KHALIL-BUTUCIOC,	Dramaturgi basarabeni contemporani față cu Teatrul „Satiricus Ion Luca Caragiale”	56
Эльфрида КОРОЛЁВА	Культурная интерференция в спектакле «Ревизор» Национального театра «Сатирикус» им. И. Л. Караджале	57
Anna KRÓLICA	”Archival turn” in choreography	58
Тамара МЕЛЬНИК	Идейные и образно-содержательные аспекты эпохи романтизма: к проблеме музыкальной семантики Ф. Шопена	59
Dumitru OLĂRESCU	Filmul istorico-biografic: destine și personalități	60
Ana-Maria PLĂMĂDEALA	Semnificațiile inovatoare ale constantelor identitare în filmul istoric moldovenesc al epocii „dezghețului”	61
Svetlana TALPĂ	Aspecte metodologice ale dansului hostropăț ca parte indispensabilă a repertoriului formațiilor de dans din Republica Moldova	62
Violeta TIPA	Personalitatea lui Ion Creangă: între document și ficțiune	63
Daniela TROCINEL	Schițe la portretul de creație a compozitorului Alexandr Mulear	64
Marian ȚUȚUI	Divan Film Festival sau povestea unui mare festival mic de artă cinematografică și culinară din Balcani	65
	ARTE VIZUALE / VIZUAL ARTS	
Lucia ADASCALIȚA	Nicolae Macarenco – artist reprezentativ al graficii satirice	66
Cristian Alexandru BOGHIAN	Considerații și fotografii privind starea actuală a patrimoniul construit al Bucovinei de Sud	67

Vladimir KRAVCENKO	Colecţii de ex-libris ale Bibliotecilor Naţionale din România şi Republica Moldova	68
Vitalie MALCOCI	Realizări ale limbajului plastic în scenografia plasticianului Constantin Lodzeiski	69
Ana MARIAN	Construcţii anatomice în realizarea nudului sculptural moldovenesc. Abordări în albia realismului	70
Victoria ROCACIUC	Valori artistice ale ilustrațiilor din abecedar în creația graficienilor de carte moldoveni (1945–2020)	71
Constantin SPÎNU	Tapiseria artistică din Republica Moldova. Anii 2011–2020	72
Tudor STAVILĂ	Tematica abordată de pictorii basarabeni între anii 1888–1917	73
Dmitri ȘIBAEV	Autoportretele lui Alexei Colîbneac ca retrospectivă a creației graficianului	74

ETNOLOGIE: PROBLEME GENERALE ŞI ABORDĂRI INTERDISCIPLINARE / ETHNOLOGY: GENERAL PROBLEMS AND INTERDISCIPLINARY APPROACHES

Valentin ARAPU	De la „ciuma neagră” la „ciuma roșie”: semnificații, simboluri și impact (interconexiuni istorice, literare, medicale, imagologice și etnoculturale)	75
Elena ARDELEAN	O tendință contemporană în restaurarea cărților vechi: minima intervenție	76
Dina BARCARI	Rolul antropologului într-o cercetare interdisciplinară	77
Natalia CAUNOVA	Cu privire la problema studierii valorilor morale ale grupului de etnie romă	78
Carmen CHAȘOVSCHI	Cercetarea patrimoniului construit din Bucovina de Sud (România) și contribuția la dezvoltarea durabilă a comunităților rurale	79
Carolina COTOMAN	Obiceiuri românești ce țin de moartea sinucigașilor	80
Victor DAMIAN	Evreii din Basarabia în perioada Imperiului Rus în publicațiile colaboratorilor Secției de istorie și cultură a evreilor din Moldova | Grupul „Etnologia evreilor”	81
Adrian DOLGHI	Dinamica numărului de orfelinate și de copii instituționalizați din R(A)SS Moldovenească (1924–1961)	82

Ion DUMINICA	Primul Mare Congres al Romilor din România interbelică – unul din primele manifestări civice evocative ale Mișcării Internaționale a Romilor	83
Ivan DUMINICA	Ivan Domusci – un funcționar de origine bulgară în Basarabia țaristă și interbelică	84
Diana EȚCO	Manualele și experiența școlară din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea	85
Alina FELEA	Coliva, colacul și vinul. Ospățul de pomenire și pomenile în Țara Moldovei în sec. al XV-lea – începutul sec. al XIX-lea	86
Oleg GALUȘCENCO	Opiniile etnopolitice ale lui Grigory Starîi (Borisov)	87
Olga GARUSOVA	Modalități de conservare a identității etnoculturale a populației urbane ruse din Basarabia interbelică	88
Natalia GRĂDINARU	Oul în obiceiurile tradiționale de vindecare	89
Nina IVANOVA	Image of Chisinau in touristic albums and guides	90
Ion GUMENÂI	Cultul țarului și promovarea acestuia de către instituțiile de cult orthodox	91
Irina IJBOLDINA	Valorile, obiceiurile, tradițiile și moravurile de familie ale populației ruse din Basarabia interbelică în romanul lui Gheorghe Bezviconi «Последний лишний человек»	92
Liubomira JACOTĂ	Motivul frumuseții feminine în folclorul bulgar și moldovenesc	93
Rodica JUGRIN	Dimitrie Gusti și campaniile monografice din Bucovina (1928, 1938)	94
Alexandru MAGOLA	Vedenia înfricoșată a unui pelerin român din Pustia Iordanului	95
Harieta MARECI SABOL	„Urzeala leacurilor”. Practici medicale tradiţionale în Bucovina secolului al XIX-lea	96
Marina MIRON, Viorel MIRON	Meșteșugurile tradiționale din Regiunea Sud a Republicii Moldova: valorificare turistică pentru păstrarea tradițiilor	97
Elena MADAN	Particularitățile artistice ale mobilierului țărănesc basarabean, sfârşitul sec. al XIX- lea – mijlocul sec. XX	98
Mina MOSNEAGU	Conservarea și restaurarea unor icoane din colecția de obiecte bisericești a Mănăstirii Agapia, județul Neamț, România	99
Angela MUNTEANU	Timpuri și caracterul stilistic în interior, exterior al locuințelor tradiționale românești-moldovenești	100

Diana NICOGLO	Reflectarea perioadei „balcanice” din istoria poporului găgăuz în literatura artistică (bazată pe operele scriitorilor de origine găgăuză)	101
Gheorghe NICOLAESCU	Două colinde din zona codrilor	102
Marian OLARU	Alexandru Hurmuzachi și „psihologia popoarelor”	103
Angela OLĂRESCU	Considerații privind contribuția Bibliotecii „Hristo Botev” la dezvoltarea culturii bulgare	104
Raisa OSADCI	Hora de Paști: impact de perspectivă pentru tinerii din mediul tradițional	105
Elena PASCANIUC	Cultură tradițională românească din Basarabia și Bucovina în perioada interbelică (din răspunsurile corespondenților la Chestionarele Ion Mușlea)	106
Lidia PRISAC	Abordarea migrației feminine a forței de muncă în paraliteratură	107
Svetlana PROCOP	Participarea romilor la construirea unei societăți socialiste (pe baza materialelor din presa republicană)	108
Evdochia SOROCEANU	Ritualuri de construcție ale găgăuzilor din satul Cioc-Maidan (Republica Moldova)	109
Serghei SPRINCEAN, Tudorița-Sanda SOHOȚCHI	Importanța siguranței persoanei și securității umane în contextul pandemiei COVID-19 pentru dezvoltarea sustenabilă a Republicii Moldova în spațiul intercultural european	110
Valentina URSU	Moștenirea culturală în programele facultăților de istorie din RSS Moldovenească	111
Tatiana ZAICOVSCHI	Ritualurile și interdicțiile din perioada prenatală la lipoveni din Republica Moldova	112
Yuri BIDNOSHIYA	Graphic presentation of dialectal-ethnographic texts of Western Polissia	113
Irina CAUNENCO	Intercultural relations and problems of perception of their ethnic group among young people in a society in transition	114
Ecaterina COJUHARI	Spring rituals of Ukrainians in the Republic of Moldova: general characteristics	115
Victor COJUHARI	The number and territorial settlement of Ukrainians in Moldova at the beginning of the XXI century	116
Aleksey ROMANCHUK	Bulaestian [почестне] and its analogies in some Ukrainian dialects	117
Serghei SÎCIOV	Reflection of the image of the holiday “Seeing off the Russian winter” in the media of the Republic of Moldova	118

Наталия ГАВРИЛЮК	Историко-культурное наследие как фактор сохранения исторической памяти народа и формирование идентичности	119
Оксана ОГОБИЦЬКА	Этнокультурное наследие украинцев на страницах журнала «Нова хата» (1925–1939)	120
Евгения ИВАНОВА, Велчо КРЫСТЕВ	Знания о цыганских \ ромских общинах в Болгарии, представленные с помощью визуальной антропологии	121
Надежда КАРА	Жилище в новеллистических сказках и анекдотах болгар Молдовы (этнокультурные особенности)	122
Елизавета КВИЛИНКОВА	Отношения гагаузов к семейным реликвиям в контексте традиции православного паломничества	123
Ольга КОЦЮБАНСКАЯ	Кондитерские традиции Северного Причерноморья как следствие культурной интерференции	124
Жозефина КУШНИР	Интерпретативная этнологическая модель «Декалог и гармонизирующие герменевтические максимы долженствования: аспект воспитания» на примере мемуарной прозы уроженки Кишинева	125
Наталия ЛИТВИНЧУК	Многоликое восточнополесское село, или Хозяйственный профиль сельских территорий в фокусе изменений XXI в.	126
Василий САКОВИЧ	О степени адаптивности белорусов в молдавское социокультурное пространство	127
Виталий СЫРФ	Элементы игровой культуры гагаузов в мемуарной и художественной литературе	128
Татьяна ХИЖАЯ	Религиозные диссиденты в «пространстве свободы»: сектанты в Бессарабской губернии первых десятилетий XIX в.	129
Максим ХИЖИЙ	Федор Ковалев: Спасо-Евфимиевский монастырь и судьба тираспольского старообрядца	130
Лариса ХОРОЗОВА	Миграционные установки студенческой молодежи АТО Гагаузии	131